

SALVE

Revue pro teologii a duchovní život

A.-P. Rethmann – Důstojnost těla a zranitelnost duše

J. Heller – Nevěstka Rachab

P. V. Kohut OCD – Evangelium Ježíše Krista a nucená prostituce

M. Boháčová – Nejstarší řemeslo, nebo nejstarší zločin?

R. Milfait – Dítě jako zboží v prostituci

Rozhovor s Leou Ackermannovou

prostituce

2/07

Obsah

Editorial / 3

Eva Sibylle Vogel-Mfatová

Žalm 69 z pohledu obchodované ženy / 7

Albert-Peter Rethmann

Důstojnost těla a zranitelnost duše / 11

Jan Heller

Nevěstka Rachab / 21

Pavel Vojtěch Kohut OCD

„Tvá víra tě spasila. Jdi v pokoj!“ (Lk 7,50)

(Evangelium Ježíše Krista a nucená prostituce) / 29

Marie Boháčová

Nejstarší řemeslo, nebo nejstarší zločin? / 53

René Milfait

Dítě jako zboží v prostituci / 61

Eugenia Bonettiová MC

Noví Samaritáni třetího tisíciletí / 77

Papežská rada pro pastorační migrantů a itinerantů

První mezinárodní pastorační setkání se zaměřením na osvobození žen ulice / 89

Mnohotvárnost blížeenské lásky

Křesťanská hnutí a organizace pomáhající „ženám z ulice“ / 101

Neuhýbat pohledem a jednat!

Rozhovor s Leou Ackermannovou / 111

Legenda k obrazovému doprovodu / 119

Recenze / 121

English Summary / 129

Editorial

Vážení čtenáři,

téma našeho druhého čísla revue *Salve* se stalo tématem diskutovaným, a tak bych rád nechal i čtenáři nahlédnout do dění v redakční radě, kdy se jednotlivá témata stávají nejen platformou pro diskuzi, ale přivádějí členy redakce i k hlubšímu promýšlení řady otázek, které mají také teologický obsah. Jedině tak se stane ze školní a historické teologie živý obor, který se začne prosazovat nejen v úzkých hranicích života církve. Sám jsem si musel několikrát znovu a znovu postavit otázku, jak probírané téma uchopit. V době inflace sdělovacích prostředků není snadné nezůstat v popisné reflexi, která se utápí v množství informačních dat. Svou pozici vždy upírám spíše k síle pozitivního myšlení, které se odvíjí od morální teologie budované na rozvoji lidské přirozenosti pomocí ctností, než na etice postavené na zákazech a příkázáních. Tak i problém prostituce vidím především v rovině otázky lidské důstojnosti, lásky a krásy, které jsou však v tomto případě cynicky pošlapávány. Po delších bojích jsem ustoupil z podtitulu: Prostituce – vražda duše. Konečnou odpovědí je stát prof. A.-P. Rethmanna „Důstojnost těla a zranitelnost duše“, která vychází z typické biblické antropologie rozvedené do dalších oblastí a naznačuje, aniž by to musel autor zdůrazňovat, že není možné schizofrenicky dělit člověka a jeho život do dvou oddělených sfér – tělesné a duševní. O to pak více vyniká étos požadavku v úvaze P. V. Kohuta OCD „Tvá víra tě spasila“. V naší redakční diskuzi se často skloňovalo slovo otroctví, které ve své nahotě vystupuje právě v osudu žen a dětí, kde k zotročování hodnot lidské důstojnosti přistupuje často jakási forma hodnotové sebedestrukce. Pojednání M. Boháčové „Nejstarší řemeslo, nebo nejstarší zločin?“, stejně jako i stat R. Milfajta „Dítě jako zboží v prostituci“ vypovídají o osudu těch, kteří se z lidí stali tržním artiklem. Biblická úvaha prof. J. Hellera „Nevěstka Rachab“ napovídá, že ani Bible se tomuto tématu nevyhýbá. To bylo i pro mě ujištěním, že časopis věnovaný teologii a duchovnímu životu je kompetentním pro rozbor nastíněné bolesti a zločinu.

Články E. Bonettiové „Noví Samaritáni třetího tisíciletí“, dokument Papežské rady pro pastorační migrantů a itinerantů, jako i přehled katolických pomocných organizací je zárukou, že církev není uzavřena jen do vlastní sebestředné problematiky, ale hledá řešení a pomoc potřebným, ohroženým a ponižovaným. Pro rocká úloha církve zdůrazňovaná II. vatikánským koncilem je nadějí pro člověka 21. století. Rozhovor s Leou Ackermannovou přináší pádne a trefné odpovědi.

Je však třeba být ve střehu, aby se některé strategie ve snaze o likvidaci otroctví v moderních dějinách nepodobaly těm, které svou liknavostí otroctví prodlužovaly a vytvořily i podmínky pro jeho současnou revitalizaci v 21. století. Musíme přiznat značnou nejednotnost v otázce hledání řešení a odstranění bolestného a člověka degradujícího fenoménu, kterým prostituce bez diskuze je. Těžko by ale někdo mohl registrovat živnostenský list pro činnost otrokáře. A v případě prostituce „jako povolání“ by to mělo být možné?

✱ fra Dominik Duka OP

Eva Sibylle Vogel-Mfatová

Žalm 69 z pohledu obchodované ženy

Zachraň mě, ó Bože,
neboť mi vody vystoupily až k hlavě.
Moje nohy ztratily pod sebou pevnou půdu.
Jsem hluboko v bahně, kam se nořím stále hloub.
Vykřičela jsem si své srdce,
moje hrdlo je ochraptělé.
Čekala jsem tak dlouho na svého Boha,
že se už těžko odvažuji doufat dále.

Víc, než mám na hlavě vlasů, je těch,
kteří mě nenávidí bez příčiny.
Ti, kteří jsou zcela neoprávněně proti mně
a chtějí mě zničit,
mě drží ve své moci.
Mám vrátit peníze, které nedlužím.

Bože, ty víš, jak nevinná a naivní jsem byla,
a není žádným tajemstvím,
že za svou situaci nesu dílem sama vinu.
Nenech prosím ty, kteří doufají a čekají na Tvou pomoc,
aby trpěli kvůli mně.
Nedovol prosím, aby ti, kteří Tě vyznávají – Bože svého lidu –,
museli čelit pohoršení a ostudě kvůli mně.
Pro Tvou spásu snáším opovržení a má tvář prozrazuje můj stud.

Jsem nyní cizinkou svým vlastním sestrám a bratrům.
Kdyby věděli, jak tady vydělávám na své živobytí,
už by mě nechtěli znát.
Byla to touha po životě v celé jeho plnosti,
kterou jsi slíbil všem, všemu světu – ta touha mě stáhla tak dolů.
Urážky těch, kteří opovrhují Tvým jménem, padly na mou hlavu.

Hořce pláču a postím se,
zatímco si oni dělají legraci ze mě.
Kdybych hledala spravedlnost před soudem,
moji mučitelé by mě roztrhali na kusy a zpívali by opilé písně o mě.
Má prosba stoupá k Tobě, Pane,
kež přijde můj čas, abych přijala Tvé milosrdenství.
Ve své veliké lásce odpověz mi, svou věrnou pravici mě zachraň.
Sestup dolů, vytáhni mě z hlubin,
dříve než se zavřou nad mou hlavou.
Vysvoboď mě od těch, kteří mě ničí,
zachraň mě před zátopou, která spěchá, aby mě pohltila.
Nedovol, aby mě kalné vody stáhly dolů a hlubina mě spolkla.

Odpověz mi, Bože,
neboť je veliká útěcha být v náruči Tvé laskavé mateřské lásky.
Neodvracej svou tvář od své dcery.
Tolik se bojím!
Odpověz mi rychle, vstup do mého života se svou pomocí,
zachraň můj život.
Vykup mě zpět z rukou mých nepřátel.

Ty víš, jak jsem uražená a jak jsem zostuzená.
Ty znáš, kdo jsou moji mučitelé.
Stud prolomil mé srdce a odnesl mě do beznaděje.
Toužím po někom,
kdo by mě viděl jako člověka a měl by se mnou soucit,
ale nikoho nenacházím.
Toužím po někom,
kdo mě vezme do náruči a utiší mě,
ale nikoho nemohu najít.
Dávají drogy do mého jídla,
a když žízním, dají mi hořký nápoj, který mě omámí,
ale moji žízeň neutiší.
Dej, ať se jim udělá zle z jejich stolu plného jídla
a ať se jim jejich sytost stane pastí.
Dej, ať jsou jejich oči napadeny slepotou,
tak aby na mě už nemohli dále zírat,
ať se jejich chtíč stane neplodným na věky.

Vylij na ně Svůj hrozný hněv,
a ať je Tvá planoucí pomsta postihne.
Dej, ať jejich domy zůstanou zničeny,
aby v nich už nikdy nemohl nikdo jiný žít.
Neboť pronásledují ty, které jsi již dostatečně potrestal sám,
a vysmívají se bolesti těch, kteří jsou hluboce zraněni.

Přidej vinu k jejich vině
a nenech pro ně žádné místo ve své spravedlnosti.
Dej je vymazat z knihy života a nedopuť,
aby byli započtení mezi Tvé spravedlivé.
Jsem ubohá, na dně, celé tělo mě bolí.
Pomoz mi, ó Bože, a ochraňuj mě.

Budu oslavovat jméno Boží zpěvem.
Budu velebit Boha a děkovat mu.
Moje sestry, se kterými se dělím o toto otroctví, mě vidí
a zpívají o své radosti společně se mnou.
Ty, které se obracejí k Tobě o radu a pomoc,
ať najdou nové odhodlání ve svých srdcích.
Neboť Bůh slyší hlas chudých a potřebných.
Bůh se smilovává nad těmi, které jsou spoutány, a neopovrhne jimi.

Dej, ať nebe a země chválí Boha,
vody a všechno, co se v nich hýbe.
Neboť naše země je předraha Bohu,
on nám určitě pomůže a znovu vystaví naše města,
aby v nich mohl jeho lid žít,
žít z toho všeho, co je na zemi.
A všechno bohatství země naši potomci zdědí a ti,
kdo milují Boha, budou trvale moci žít na zemi v míru.

Z anglického originálu, který je součástí publikace Christian Action
and Networking Against Trafficking in Women: *An Action-oriented Guide
for Awareness-raising and Social Assistance* (Praha 2003),
přeložily Jindřiška Krpálková a Marie Jana Šandlová.

Tělo má svou důstojnost, neboť je prostředkem, kterým se vyjadřuje zranitelná duše člověka. Je hodno ochrany, poněvadž se v něm můžeme dotýkat lidské duše samé.

Člověk se nemůže žádným přiměřeným způsobem odloučit od svého těla, neboť je tímto určitým člověkem právě pouze „v“ tomto těle.

Hluboké rány v pocitu hodnoty sebe sama můžou vznikat tehdy, když je sexualita natolik redukována na tělesnost, že už nevyjadřuje přijetí toho druhého, nýbrž je prostředkem, jímž člověk člověka používá k uspokojení svých tělesných potřeb.

Albert-Peter Rethmann

Důstojnost těla a zranitelnost duše

Člověk, jenž se chce poznat, vnímá sebe jako bytost, která má tělesné potřeby: hlad, žízeň, potřebu pohybu, sexualitu a mnohé další. Zároveň cítí, že uspokojování tělesných potřeb s sebou ještě nepřináší štěstí, po kterém touží. Za všemi a ve všech tělesných zkušenostech člověk hledá štěstí jakožto cíl svého života. Toto formuloval už Aristotelés ve své *Etice Nikomachově* jakožto jádro veškerého lidského etického snažení.

Vedle těchto potřeb tělesných má člověk ještě takové, které vnímá jako potřeby své duše: Touží po přijetí, po přátelství, po lásce, na kterou je spolehnutí a která vytrvá i navzdory časům krize. Naplnění těchto tužeb duše jsou však člověku zprostředkována zase jen skrze smyslovou zkušenost: Potřebuje zaslechnout slova „miluji tě“, pocítit věrnost přátelství, když mu přítel podá ruku a ani v hodině umírání se neodvrátí, může při pozvání na slavnostní hostinu poznat lásku, která „prochází žaludkem“.

Láska samozřejmě neprochází jenom žaludkem, přátelství a láska se však odhalují a osvědčují mnohými smyslově vnímatelnými náznaky. Tyto náznaky nejsou obsahem přátelství, avšak jen tělem přijímanými náznaky se zvěst „jsi můj přítel“, „stojím při tobě“ nese. Lidská duše je odkázána na tělesnou zkušenost. Tělo člověka tudíž není jen hmotným ústrojím, které fyziologicky funguje podle určitých zákonitostí, nýbrž také prostředkem přijímání a vyjadřování člověka samého.

Důstojnost těla

Klasické antropologické spory se vždy znova točí především okolo vyjasňování vzájemného vztahu ducha a těla. Výsledek těchto úvah ukazuje cestu k zodpovězení otázky, jak má člověk v životě i umírání se svým tělem zacházet.

Naše západní představa o člověku je rozhodujícím způsobem spolumovlivněna řeckým pojetím psyché – duše. Uvykli jsme si po řeckém způsobu rozlišovat v základu člověka „duši“ a „tělo“. V průběhu dějin vývoje pojmu duše pak bylo tělo stále více chápáno pouze jako pomíjivá a nepodstatná schránka. Na jednu stranu bylo patrné, že duše tělo oduševňuje, a je mu tedy přiřazena. Na druhou stranu k němu byla stavěna do protikladu a pohlíželo se na ni jako na jeho vězeňkyni. To platí zejména o Platónovi, u nějž člověk v původní skutečnosti existuje jakožto duše (rozumová). Tento antropologický myšlenkový model bývá nazýván také

jako „monismus ducha“. Spojení duchovní duše s tělem bývá přitom myšleno jako nepodstatné. Cílem je jej nakonec překonat.² Smrt pak osvobozuje duši od těla, a tak pouze ona jí dopřává adekvátní, tj. na tělu nezávislý život. Platónův obraz člověka podněcoval k tendenci podceňovat tělesnost a vůbec vše, co je hmotné.

V křesťanské tradici to pak byl Augustin, koho silně ovlivnilo platónsko-novo-platónské myšlení jeho doby. Augustin vidí jednotu těla a duše jako funkční a nahodilou. Tělo a duše člověka spolu nejsou v jeho antropologickém konceptu spojeny podstatně. „Člověk, jak ho vidíme, je *anima rationale* (duše rozumová), která užívá smrtelného a pozemského těla.“³ Z této základní myšlenky Augustin odvozuje svůj celkem záporný pohled na tělo. Je prý to znamení zatíženosti člověka dědičným hříchem, že tělo a jeho tužby povstávají proti duchu. Augustin pak po staletí spoluovlivňoval křesťanský obraz o člověku.

Zatímco Platón ve svém tendenčně dualistickém myšlenkovém modelu vyzdvihuje u člověka stranu ducha, bývají naopak v jiných antropologických rozvrzích tělo a jeho funkce nahlíženy jako cosi prvotního, co lidské bytí určuje. V extrémním případě bývá člověk nahlížen jako stroj. Za tento myšlenkový model se stavěl Descartesův žák De Lamettrie, který působil v 18. století. Ve svém spise *L'homme machine* vykládá veškerou citovou, představivostní a myšlenkovou organizaci člověka na základě mechanismu nervového systému. Už na první pohled se jeví, že toto osvícenské mechanistické myšlení odporuje křesťanskému obrazu člověka. Materialisticky redukuje člověka na fyziologické funkce jeho těla. Některé teorie moderního výzkumu mozku nám, zdá se, předkládají obraz o člověku velmi podobný.

Biblická antropologie naproti tomu není dualistická – ani duchovně monistická, ani materialistická. Starozákonní obraz člověka lze předně vystihnout za pomoci čtyř pojmů:⁴

- 1) Slovo „nefeš“ znamená původně hrtan či hrdlo, kterým člověk dýchá, pak také dýchání samo a s ním spojenou sílu člověka k životu. Často se slovo „nefeš“ překládalo jako „duše“, což ovšem neodpovídá starozákonnímu chápání; vždyť jestliže dýchání není myslitelné bez dýchacího orgánu, neexistuje „nefeš“ bez těla. Tím pádem je pojmem „nefeš“ myšlen člověk jakožto celek. Stává se z něj synonymum pro člověka jakožto osobu, v jeho tělesnosti a touhách, včetně jeho touhy po Bohu (např. Ž 42,2n; 63,2; 86,4; 94,19; 103,1n).
- 2) Hebrejské slovo „ruach“ původně znamená „vzduch v pohybu“, „dech“ nebo „vítr“. Jelikož byl vítr chápán jako dech mocné bytosti, je chápán také dech jako životní síla či princip života, který byl božstvem vdechnut lidem a zvířatům. Z toho je pak odvozen význam slova „ruach“ jako něčeho, co od Boha člověk

dostává (Jl 3,1). Vdechnutí „ruach“ přenáší člověka do zvláštního vztahu k Bohu. Na základě tohoto vztahu se pak člověk může stát společníkem smlouvy ve vyvoleném lidu Božím. V tomto smyslu je „ruach“ skutečností ducha člověka.

- 3) Slovem „basar“ se vlastně myslí maso v protikladu ke kostem, pak ale také tělo ve smyslu prokrvovaného tělesného života. Ani tady nelze konstruovat žádné buď – anebo ve smyslu vzájemného protikladu těla a duše. „Basaru“ jsou také připisovány počitky jako duši nebo srdci (např. Jb 14,22; Ž 6,3; 51,10; 63,2; 84,3; Jr 23,9). Ve starozákonním smyslu je celý člověk stejně tak duší (živou bytostí), jako tělem/masem (bytostí tělesnou).
- 4) „Leb“, čtvrtý aspekt starozákonní antropologie, znamená v překladu „srdce“. „Leb“ však zase neznamená jenom tělesný orgán, nýbrž člověka jakožto jednotu rozumu, emoce a vůle. „Leb“ vyjadřuje etický a náboženský postoj člověka a je ústředím, na němž se člověk před Bohem osobně a svobodomyšlně rozhoduje.

I novozákonní antropologie vycházející z teologie inkarnace nás chrání před duchovně monistickými nebo naopak materialistickými představami o člověku. V inkarnaci na sebe bere Syn Boží lidské tělo. Pavel o tom píše v jednom hymnu, který se dochoval v Listu Filipským:

„Způsobem bytí byl roven Bohu,
a přece na své rovnosti nelpěl,
nýbrž sám sebe zmařil,
vzal na sebe způsob služebníka,
stal se jedním z lidí.
A v podobě člověka se ponížil,
v poslušnosti podstoupil i smrt,
a to smrt na kříži.“ (Fp 2,6–8)

Víra, kterou tyto verše vyjadřují, nás vede ke zdrženlivosti v podceňování lidské tělesnosti: Syn Boží přijal lidské tělo. Zároveň nás chrání před redukováním člověka na jeho tělesné funkce: Člověk je víc než tělo. Je to však tělo, co člověku umožňuje existenci ve světě a existenci solidární. Každá antropologie, která by se chtěla nazývat „křesťanskou“, se musí s touto základní myšlenkou vypořádat. Dualistické myšlení se nehodí do křesťanského obrazu o člověku. Nicejské vyznání říká zcela v tomto smyslu: „Kvůli nám lidem a pro naši spásu sestoupil z nebes, přijal tělo [...] a stal se člověkem.“ Kdo věří, že Syn Boží přijal lidské tělo,

může být uchráněn před podceňováním lidské tělesnosti a pohrdáním jí, ovšem i před kultem těla, jak ho namnoze známe z dějin, ale i ze současnosti, v němž tělo a jeho vnější krása jsou nahlíženy jako hodnoty rozhodující a v němž za péči o ně není žádná cena příliš vysoká.

Tato myšlenka jednoty těla a duše se při všech výšinách a hlubinách z teologické myšlenkové tradice nevytratila. Důležitý milník křesťanské antropologie představuje v této souvislosti Tomáš Akvinský. V teologickém sporu o vzájemný vztah těla a duše formuluje biblický pohled za pomoci filozofického pojmosloví své doby. Tomáš zdůrazňuje: Pouze jakožto celek je člověk osoba a tvor Boží. Ani jeho materialita, ani bytí jeho ducha, „ani tělo, ani duše člověka nikdy nebyly stvořeny pro sebe a ani jako takové nejsou myslitelné“.⁵ Vrací se tak k základním myšlenkám řeckého filozofa Aristotela, který byl tehdy znovu objeven, a tak i k jeho pojmům *materia*–*forma* a k jeho určení jejich vzájemného vztahu.

Jako jeden z vlivných teologů 20. století trvá i Karl Rahner na rozlišení těla a duše.⁶ Přitom však opět zdůrazňuje, že toto rozlišení nesmí vést k dualismu, který to, co nazýváme tělem, a to, co nazýváme duší, od sebe odděluje. Jejich rozlišení je meta-fyzické, tj. jde o rozlišení, které neleží na rovině konkrétní přístupnosti člověku, nýbrž za ní. Člověka arci nezastihneme nikdy jen jako tělo nebo jako duši. „To, co nazýváme svou niterností, je niternost tělesně konkrétního ducha, ducha inkarnovaného. A to, co nazýváme vnějškem člověka, je vnějšek právě tohoto inkarnovaného ducha samého.“⁷ Nikdy od sebe nemůžeme oddělit ducha a tělo. Každé sebevyšší a sebeušlechtilější rozhodnutí ducha je rozhodnutím tělesným. A naopak, i to nej povrchnější na člověku je také něčím, co se dotýká jeho duchovního prostoru a co právě není pouhým tělem.

Rahner zdůrazňuje, že i podstatný obsah a smysl zvěsti o vzkříšení spočívá v tom „říci lidem, že oni, oni sami, žijí dál; nikoliv z vlastní moci, nýbrž protože jsou Bohu tak známi a Bohem milováni, že už nemohou zaniknout.“ Oproti dualistické koncepci člověka chce i podle J. Ratzingera biblická formule o nesmrtnosti skrze vzkříšení zprostředkovat: „To podstatné na člověku, osoba, zůstává; to, co v této pozemské existenci tělesné duchovnosti a oduševnělé tělesnosti dozrálo, to bude existovat i nadále jiným způsobem. Bude to existovat, protože to žije v Boží paměti.“⁸

Krása a něžnost

Na základě toho, co bylo doposavad rozvedeno, získáme nový pohled na krásu lidského těla. Když hovořím o kráse těla, pak mám na mysli tuto zkušenost: Krása duše se zrcadlí v těle. Čistota, upřímnost, radost člověka může rozzářit celé tělo.

I staré tělo může okouzlejícím způsobem vyzařovat krásu, jestliže se v něm odhaluje člověk ve své kráse duševní a ve své síle charakteru. Tehdy spatřujeme krásu jeho duše způsobem, jak vrásky vykreslují jeho tvář, jak jeho ruce vypravují příběh života, jak jeho oči planou očekáváním nebo náklonností a přízní. Tělesná krása mužských nebo ženských fotomodelů, které odpovídají ideálu krásy své doby, může naopak působit děsivou prázdnotou. Často se jeví zvláštním způsobem tělesně atraktivně, a přesto cizí a odpudivě. Tělo také může prozrazovat celkovou duševní rozháranost člověka: jeho tvář, jeho držení, jeho chůze, jeho ruce, jeho pohyby i jeho oči.

Toto sejetí těla a duše se týká obzvláště sexuality člověka. Sexualita je tělesným zážitkem, který zachvátí duši, člověka v něm samém. V sexuálním spojení může člověk zakusit nejintenzivnější výraz lásky. Je bez sebe a přitom zcela u druhého a zároveň při sobě.

Co je to navíc něžnost, která dává poznat lásku, nelze zajisté přiměřeně vyjádřit v prozaickém textu, nýbrž – pokud vůbec – pouze v poezii a hudbě. Georg Schwikart se o to pokusil svými slovy:

Mezi těmi mnohými polibky
jeden
který nebyl
jen vyražen
rty
snad po ránu ve spěchu
jeden takový
za nímž stojí vše
hlava
srdce
i břicho
celý člověk
víc než tisíc jiných
mi říká ten
jeden⁹

Něžnost ani sexualita se nedají redukovat na tělesnou zkušenost. Právě v sexualitě se zkušenost tělesná a zkušenost duše prolínají. Sexualita je tak jednou z oblastí, v nichž se rozhoduje o otázce: Jak chci jako člověk žít? Kým chci být? Jak můžu se svým tělem zacházet tak, abych to byl v tomto mém těle skutečně já?

Právě když hovoříme o prostituci, hraje tu ještě navíc rozhodující roli otázka, nakolik se od sebe dají oddělit pocity tělesné a pocity duševní. Ne že by se každý počitek těla přímo dotýkal duše v její hloubce – ne každé gesto, ani každá tělesná bolest, ani každá tělesná potřeba. Přesto platí: Leckterá zkušenost, která zůstane na povrchu tělesného prožívání, formuje svou trvalostí nebo opakováním i citění duše člověka a jeho morální identitu, tj. to, jak sám sobě rozumí. „Duše“ znamená v naší souvislosti mnohem víc než jen určité duševní stavy, které lze analyzovat a zpracovávat v rámci psychoterapie. Když zde hovoříme o duši, pak máme na mysli identitu člověka, jeho sebeporozumění, jeho vztah k sobě samému a k okolí, v němž žije.

Někdy je možno slyšet výroky toho rázu, že se sexualita dá redukovat na zkušenost tělesnou. Otázka je, zda jako muž můžu skutečně říci: „Potřebuju příležitostně trochu sexu a ten si pak koupím u ženy, která mi ho nabízí za peníze. To nemá na vztah s mou ženou vůbec žádný vliv.“ Nebo jako žena: „Chci si vydělat trochu peněz a k tomu je pro mě prostituce tou nejlepší cestou. Sex a skutečnou lásku od sebe umím bez problému oddělit.“ Při všech diskuzích o sexualitě i o prostituci hraje vztah člověka k jeho tělu ústřední roli. Jak spolu souvisejí tělesné pocity a prožívání vztahu k druhé osobě? Co znamená pro člověka tělesnost? Pro jeho sebevnímání a sebepřijetí?

Přijímat a být přijímán

Být člověkem znamená přijímat sám sebe v jednotě těla a duše, ve které jsem. Být člověkem znamená přitakat sobě samému a v síle tohoto přitakání umět přitakat druhým. Přitakat sobě samému znamená přijmout sebe takového, jaký jsem: se silnými i slabými stránkami své duše, s možnostmi a mezemi svého těla – abych jako takový a jedinečný utvářel svůj život a ten kus světa, ve kterém žiju.

Zkušenost, že jsem člověk hodný lásky, že za to stojím, abych byl kvůli sobě samému milován, se zprostředkovává tělesnou zkušeností. U dítěte starostí rodičů: v prvních měsících spolehlivostí zaopatřování potravy, při vyrůstání spolehlivostí vztahu, který se stejně tak vyjadřuje, jako zakouší tělem – tak, že člověk dostane tělesně to, co potřebuje, ale také tak, že je brán do náručí a ukazuje se mu tím, že je přijímán a milován.

Hluboké rány v pocitu hodnoty sebe sama můžou vznikat tehdy, když je sexualita natolik redukována na tělesnost, že už nevyjadřuje přijetí toho druhého, nýbrž je prostředkem, jímž člověk člověka používá k uspokojení svých tělesných potřeb. Tato zkušenost může vést k tomu, že je člověk ve své morálce, tj. ve své schopnosti milovat, do hloubky raněn. Jemu pak už za určitých okolností sexu-

alita nemůže sloužit jakožto výraz lásky v její upřímnosti a kráse. Člověk může dospět tak daleko, že už není schopen přijímat sebe jako člověka s tělem a duší a druhého člověka s tělem a duší skutečně milovat. Jestliže se symboliky sexuality po určitou dlouhou dobu nebo v raném věku zneužívá, je možné, že už pak tělesná láska nemůže sloužit coby výraz lásky celistvé. Není náhražky. Je tu jen šance, že se podaří znovu nabýt tělesnostní výmluvnosti jinými formami náznaků lásky.

Tělo jakožto brána ke světu

Tělo je pro člověka jeho branou ke světu. Pro člověka neexistuje žádný vztah ke světu bez zprostředkování přístupu k němu smysly a stejně tak není žádná duchovní zkušenost bez tělesnosti. Platónský dualismus to vidí jinak: pro něj jsou tělo a duše navzájem si odporující principy. Duše dosáhne svého vlastního bytí teprve tehdy, když se těla zbaví.

Autor tohoto příspěvku má před očima jiný obraz člověka: V lidské důstojnosti jde o člověka v jeho tělesně-duševní celistvosti. Odštěpení těla od vědomí nemůže natrvalo vést k celistvému, a tedy zdravému životu. Člověk nemá jenom tělo, které by mu bylo k dispozici jako věc. On zároveň je i tělem, aniž by mohl být na pouze tělesné bytí redukován. Člověk se nemůže žádným přiměřeným způsobem odloučit od svého těla, neboť je tímto určitým člověkem právě pouze „v“ tomto těle. Stejně tak ani tvůrčí čin člověka, když zhotoví dílo nebo daruje lásku, není děním mimo tělo. A ani smrt neznámá jednoduše odloučení těla od duše. Křesťané věří ve vzkříšení těla, v nový, Bohem darovaný život, v němž je i tělesnost člověka spoluzahrnuta do vykupitelského dění.

Každý člověk je – v této jednotě těla a duše – muž nebo žena. Bytí mužem, popřípadě ženou přitom není jen jedním momentem vedle jiných v člověku, ani se to netýká pouze jeho tělesnosti. Pohlavnost se týká spíše člověka celého. Je také částí naplnění lidského pobytu, o něž každý člověk usiluje a jež je dáno lidské svobodě každého z nás jakožto úkol. Více než jiné lidské výkony souvisí s jádrem osobnosti člověka. Právě proto se točí mnohé otázky ohledně lidské identity okolo tohoto tématu. S Karlem Rahnerem¹⁰ můžeme tělo chápat jako reálný symbol člověka, který představuje materiální výraz jeho osoby, skrze který je a vyjadřuje se ve světě. Proto také můžeme hovořit o důstojnosti těla, protože se tělo stává prostředkem sebevýkladu člověka. Z tohoto důvodu vzdáváme úctu ještě i tělu zemřelých, nikoliv proto, že člověk i nadále v těchto materiálních strukturách svého těla žije, nýbrž proto, že nás tělo jakožto prostředek, kterým se člověk vyjadřoval, na téhož člověka upomíná.

Působivě tuto jednotu člověka jakožto bytosti těla a duše vyjadřuje ve svých *Základech filozofie práva* Hegel. Z této jednoty se odvozují všechna ostatní práva, která člověku nepřínáleží z rozhodnutí světské moci, nýbrž náleží mu jako takovému. Je velmi důležitá pro společné téma tohoto čísla *Salve*: „Jen protože jsem živý ve svém těle jako svobodný, nesmí být tohoto živého jsoucna zneužito jako tažného zvířete. Pokud žiji, nejsou má duše [...] a tělo odloučeny, tělo je jsoucno svobody a já v něm mám počítky. Jen bezmyšlenkovitě sofistické rozvažování proto může dělat takové rozlišení, podle kterého věc o sobě, duše, není dotčena, když je ubližováno tělu a existence osoby je podřizována násilí někoho druhého [...]. Násilí způsobené druhými mému tělu je *Mně* způsobené násilí.“¹¹

Každý člověk má právo na takové jednání, kterým není zraňována jeho důstojnost. Základní lidská práva, která na toto navazují, ho proto chtějí chránit také v jeho tělesné integritě. Protože je duše člověka tak zranitelná, má každý člověk v tomto smyslu právo na ochranu. To se nezastavuje před lidmi v prostituci. Naopak! Právě zde se musí prokázat myšlenka lidské důstojnosti. Proto také není prostituce přednostně tématem sexuální morálky, nýbrž především důležitým tématem práv lidí, kterým se po celém světě ubližuje. Tělo má svou důstojnost, neboť je prostředkem, kterým se vyjadřuje zranitelná duše člověka. Je hodno ochrany, poněvadž se v něm můžeme dotýkat lidské duše samé.

Z němčiny přeložil Adam Balcar.

POZNÁMKY:

- 1/ RAPHAEL SCHULTE: „Leib und Seele“. IN: CGMG 5, Freiburg 1980, s. 5–61, 13.
- 2/ Tamtéž: s. 15.
- 3/ AUGUSTINUS: *De moribus ecclesiae catholicae* I, 27,52; PL 32,1332.
- 4/ WOLFGANG BEINERT: *Die Leib-Seele-Problematik in der Theologie*. Köln 2002, s. 11–13; HERBERT HAAG (ed.): *Bibellexikon*. Zürich–Einsiedeln–Köln 1982: „Fleisch“, s. 482–486 (P. VAN IMSCHOOT); „Geist“, s. 534–544 (P. VAN IMSCHOOT); „Herz“, s. 727–728 (J. DE FREINE); „Seele“, s. 1564–1568 (P. VAN IMSCHOOT).
- 5/ SCHULTE: op. cit., s. 24 (pozn. 1).
- 6/ KARL RAHNER: „Der Leib in der Heilsordnung“. IN: Týž: *Schriften zur Theologie* 12, Freiburg 1975, s. 407–427, zde s. 418–420.
- 7/ Tamtéž: s. 419 (pozn. 6).
- 8/ JOSEPH RATZINGER: *Einführung in das Christentum*. München 1968, s. 295.
- 9/ GEORG SCHWIKART: *Die Seiltänzer. Über das Leben zu zweit*. Kevelaer 2000, s. 26–27.

10/ STOV. KARL RAHNER – ALBERT GÖRRES: *Der Leib und das Heil*. Mainz 1967.

11/ GEORG W. F. HEGEL: *Grundlinien zur Philosophie des Rechts oder Naturrecht und Staatswissenschaft im Grundrisse* § 48. Berlin 1821 (ed. JOHANNES HOFFMEISTER, Phil. Bibliothek 483, Hamburg 1995).

Prof. Dr. Albert-Peter Rethmann (* 1960), morální teolog, proděkan a vedoucí katedry systematické teologie na KTF UK v Praze. Od podzimu 2003 zde vede také Centrum pro studium migrace. Je odborným poradcem Německé a České biskupské konference. Napsal knihy *Asyl und Migration. Ethik für eine neue Politik in Deutschland* (1996) a *Selbstbestimmung – Fremdbestimmung – Menschenwürde* (2001) pojednávající o aktuálních etických problémech současnosti a řadu odborných článků publikovaných v několika evropských zemích. Česky vyšly např. studie „Církev jako politicko-morální činitel v pluralitní společnosti“ (*Universum* 9/2001), „Křesťanství a cizinci“ (*Salve* 4/2001), „Xenofobie – výzva k zaujetí postoje“ (*Salve* 1/2002), „Jsou v Čechách chudí?“ (*Salve* 3/2003), „Kdo patří k nám? Etické aspekty přijetí a integrace přistěhovalců“ (*Salve* 1/2004), „Počátky etiky migrace. Francisco de Vitoria OP a Salamanská škola“ (*Salve* 1/2004), „Právo a morálka – Zamyšlení nad jejich sporným vztahem“ (*Salve* 4/2005) aj.

Nezapomeňme, že jsme ve Starém zákoně v patriarchálním systému, který byl – žel! – ochoten obětovat ženu ve prospěch muže. K dějinnému překonávání patriarchálního systému podstatně napomohlo křesťanství, neboť v Kristu jsou si všichni rovni, svobodný i otrok, muž nebo žena.

Příkázání Desatera „nesesmilníš“ není především hrozbou, nýbrž chce být pomocí, tedy projevem Božího opatrování. Bůh sám nás svým napomenutím chrání před tím, abychom nemarnili svůj život v tom, co pomíjí a rozleptává vztahy, tedy před tím, čím člověk nezbytně ubližuje jak druhému, tak i nakonec sobě samému.

„Nevěstka Rachab věřila, a proto přátelsky přijala vyzvědače a nezahynula s nevěřícími.“ (Žd 11,31) „Což nebyla i nevěstka Rachab podobně ospravedlněna ze skutků, když přijala posly a propustila je jinou cestou?“ (Jak 2,25) Tak je tu Rachab jednou příkladem víry, podruhé příkladem výrazného vyznavačského skutku – mohli bychom říci příkladem víry dělné a vyznávané.

Jan Heller

Nevěstka Rachab

Toto celé číslo časopisu *Salve* je věnováno problému prostituce. U nás se už od starých časů vžil český název nevěstka. Nejznámější z těch biblických je asi Rachab, nebo ve starších překladech Raab. Může nám posloužit jako příklad.

Ale než se vydáme do jejího příběhu, zamysleme se nad otázkou prostituce ve starém Orientu. Co je o ní v Novém zákoně, je většinou známe. Ježíš vyžaduje od svých učedníků čistotu a varuje před pohanskými mravy (Mt 5,27–30; 19,1–12), ale ke kajícím nevěstkám je milosrdný (Lk 7,36–50). Apoštolové to v epištolách potvrzují a rozvádějí do konkrétních situací (např. 1K 6,12–20). To vše je pro nás srozumitelné a zřetelné.

Ve Starém zákoně je to složitější. Jsou tam samozřejmě také varování a napomínání (např. Lev 21,7.14; Dt 23,17–18), ale čteme tam i jiné, zdánlivě podivné věci. Tak si ovdovělý Juda zajde za údajnou nevěstkou, aniž tuší, že je to jeho maskovaná zhrzená snacha (Gn 38,15). Podobně Samson (Sd 16,1). Soudce Jiftách byl podle Sd 11,1 synem nevěstky. Také dvě ženy hádající se před Šalomounem o dítě jsou podle 1Kr 3,16–27 nevěstky.

V přeneseném, obrazném smyslu se nevěstkou nazývá u proroků Boží lid, „dcerka Izraelská“, když je nevěrná svému manželovi Hospodinu a přestupuje Boží smlouvu, podobnou smlouvě svatební (např. Jr 2,20; 3,3). Nejbarvitější líčení takového počínání má Ezechiel (16,23–63), což si ostatně může každý přečíst ve své Bibli.

Co se za tím vším skrývá? Předběžně můžeme říci: Jsou to pohanské zvyky a mravy, které všelijak pronikaly i do Izraele. Bude proto užitečné porozhlédnout se, jak to tehdy ve starém Orientu vypadalo. Dobré poučení najdeme v *Encyklopedii starověkého Předního východu* (Praha, Libri 1999) pod heslem „Prostituce“. Nejpodrobnější zprávy máme ze staré Mezopotámie. Tamější obyvatelé byli psaví, a tak se z klínopisných tabulek dovídáme, že provozování prostituce bylo soustředěno do chrámů, a to především těch, kde byla uctívána bohyně vášně Ištar. Prostitutkám se tam říkalo Ištaritu – tedy asi „Ištarinky“. Některé z nich byly nejspíš k dispozici kněžím nebo králi. Ale měly také za úkol – nevíme přesně, zdali tytéž, nebo některé jiné – zneškodňovat cizince, odčerpat jejich sílu a tak je polidštit či vlastně pobabylonštit – asi jako byl nevěstkou „polidštěn“ Gilgamešův přítel Enkidu, původně divoch, a tedy ztělesnění přírodních sil, podobně jako jimi byli ve starém Řecku či Římě faunové a satyrové. Možná, že tyto „chrámové služeb-

nice“, odborně podle řečtiny hieroduly, konaly někdy i služby špionážní, a hlavně pro svůj chrám, k němuž patřily, také pilně vydělávaly, neboť už tam se za jejich služby platilo. Některé akkadské prameny naznačují, že – asi jen v určitém období a jen někdy – měla víceméně každá žena, která se měla vdát, strávit svou první noc s cizincem někde v chrámu. V pozadí je podobná představa: Cizinec představuje nebezpečí, a to hned ve dvojím smyslu: Jednak v sobě nese nebezpečí vyslance sil chaosu, který podle mezopotamských představ vládl všude tam, kde nekraloval mezopotamský, tedy domácí král a domácí bozi. Ale zároveň tu hrozilo ještě druhé nebezpečí: Co když si ženu hlídá nějaký démon, jako si Sáru, dceru Reúelovu, hlídal démon, kterého Tobiáš zahnal podle Refaého pokynu (Tob 6–8). V takovém případě by byl démonem postižen nastávající manžel. Dopadne-li však démonova msta na cizince, nastávající manžel bude mimo nebezpečí. Nezapomeňme, že jsme v patriarchálním systému, který byl – žel! – ochoten obětovat ženu ve prospěch muže. K dějinnému překonávání patriarchálního systému podstatně napomohlo křesťanství, neboť v Kristu jsou si všichni rovni, svobodný i otrok, muž i žena (Gal 3,28). Na základě toho všeho je pochopitelné, proč se ve Zj 17–18 nazývá Řím kryptogramem Babylon, velická nevěstka. Je pak nepochybné, že Mezopotámie, země poměrně vysoké kultury, ovlivnila i zvyky Kenaanců, které přežívaly i v době, kdy už byl v zemi Izrael.

A nyní se podívejme na příběh z Joz 2 v souvislosti se zvyky a představami tehdejší doby. Vyslání zvědě připomíná špionáž. Ale nejde o vojensko-strategické informace, nýbrž o to, jak jsou na tom obyvatelé Jericha vnitřně a nábožensky. Mají pevnou mysl, odhodlanou víru, nebo jsou plni strachu a úzkosti? Ukáže se, že jsou plni strachu. Je to zřetelné z konce kapitoly, když zvědové hlásí Jozuovi splnění úkolu: „Hospodin nám dal celou zemi do rukou. Všichni obyvatelé země propadli před námi zmatku.“ (Joz 2,24) To, co má Izrael jako svůj zvláštní dar, je tedy převaha víry a s ní i převaha odvahy.

Druhá otázka: Když Boží zákon varuje před prostitucí, jak to, že zamířili rovnou k nevěstce? Nemohli jinam. Nejdou tam svévolně, nejdou „si užít“, ale jako cizinci nepozvaní žádným hostitelem, který by je chránil (srov. Gn 19,1–9 [Lot chrání své hosty]), neměli jiné místo. Pro cizince byl – jak už jsme si říkali o Mezopotámciích – dům nevěstky jediným možným výchozím bodem. Nadto to bylo zřejmě místo setkávání s dalšími lidmi, kde mohli zvědové nejlépe ohledat vnitřní situaci Jerišanů, jejich odhodlání k obraně před Izraelem, nebo jejich strach. To se i stalo.

Má jméno Rachab nějaký – třeba symbolický – význam? Ano, znamená doslova Široká. To má dvojí výklad. Jednak to může označovat ženu širokých boků, která byla tehdy ženským ideálem, protože právě u takové bokaté ženy byla největší

pravděpodobnost, že přivede na svět zdravé potomstvo. Širokoboká Rachab tedy ukazuje i svou postavou ke své širokoboké bohyni. Vzpomeňme na Věstonickou Venuši! Ale jméno má ještě další, hlubší rovinu: Může označovat ženu širokého srdce, či moderněji velkorysého nitra. To se projevilo v tom, že ukryla posly. V šíři svého pohledu a rozhledu viděla, jak věci půjdou dál, a proto se zavčas obrátila k Hospodinu a dala to najevo tím, že se ujala jeho poslů – zvědů.

Je však ihned vystavena zkoušce. Vladař Jericha se doví, že do jeho města vešli cizinci, a dává po nich pátrat. Rachab ví, že budou prohledávat její dům, a tu udělá věc, která je nám na první pohled nesrozumitelná: Ukryje je na střeše. Proč a jak? Ploché střechy tehdejších domů sotva samy o sobě poskytovaly nějaký úkryt. Ale střecha domu Rachab nebyla obyčejná. Rachab – nevěstka byla zároveň kněžkou, a to nejen bohyně Ištary, ale také místního božstva. Víme, že jím byl Měsíc, hebrejsky jareach, protože město se podle něho jmenovalo Jericho. Koncovka -o je přívěsné přivlastňovací zájmeno, tedy doslova Jericho = jeho Měsícov. O astrálních božstvech pak víme, že se jim obvykle obětovalo na střeších. To činila zřejmě i Rachab. Jenže tím se stala střecha jejího domu posvátným místem, kam laik nesměl vstoupit, sice by na sebe přivolal hněv příslušného božstva.

To vše měla Rachab před očima, když vyzvala zvědy, aby se ukryli na střeše. Budou mít k tomu odvahu, nebo se budou boha Měsíce bát a neodváží se? Rachab tím zkouší jejich víru a v nich i víru Izraele vůbec. Poslové čili zvědové jdou bez okolků. Žádných bohů se nebojí. To je pro Rachab přemáhající svědectví. Před ní stojí lidé osvobození od strachu před bohy a jejich pomstou. To nevěstku – zde už můžeme říci: bývalou – přesvědčuje natolik, že přichází se svým slavným vyznáním: Poznala jsem (a to je ustálená formule vyznání), že Hospodin vám tuto zemi už dal. Již tímto vyznáním je duchovně připojena k Izraeli a poslové s ní budou podle toho zacházet.

Ale ještě předtím je musí přece jen nějak ukryt. Střecha jejího domu jistě nebyla holá, muselo tam být nějaké zařízení. Hebrejský text říká, že tam bylo doslova „pazdeří (nebo stonky) lnu“. Vykladači se dohadují, jak si to nejlépe představit. Ze by tam Rachab sušila len? To se zdá málo pravděpodobné, to byla práce otrokyní. Hebrejské znění tu má vazbu, se kterou si exegeti většinou nevědí rady. Zní „piště ha- éc“, tj doslova „lny dřeva“, totiž lny – množné číslo slova len. Jak to mohlo vypadat? Zřejmě tam na střeše bylo něco ze dřeva – truhla, skříň, věšák. Nevíme přesně. A co ten len? O něm se dozvídáme z Lv 19,19 a Dt 22,11, že ze lnu mají být vyrobena kněžská roucha. A už se nám jasní! Rachab měla na střeše zřejmě nějaký lněný textil, asi své obřadní roucho. Toho se zvláště nikdo z laiků – hledačů neodvážil dotknout. To byl pro odvážné posly, kteří se nebáli pomsty bohů, výborný úkryt.

Pozdější doba ovšem chtěla obraz Rachaby poněkud vylepšit a její pohanskou minulost pozakrýt, a tak z oněch kultických reálií udělala neškodné pazdeří. Tím ovšem vytvořila maně i exegetický oříšek pro ty vykladače, kteří tu nepostihli náboženské, kultické pozadí celého oddílu.

Statečná Rachab pak ještě zmate hledače tím, že je svede na falešnou stopu. Samozřejmě tím tentokrát sama riskuje svůj vlastní život. Kdyby se dál věci nezdařily a vše vyšlo najevo, zaplatí životem. Kdo jde opravdu k Bohu a chce patřit do jeho lidu, musí projít hlubinou. Křesťanům ji zobrazuje křest. Ve Starém zákoně je to častěji tak, že ten, kdo se připojuje k Božímu lidu, prochází ohrožením, které má očistný a proměňující smysl.

Zajímavé je, jak Rachab argumentuje: Rozpoznala, že Hospodin už ve svém plánu daroval zemi Izraeli a že tento jeho plán bude naplněn. Proč? Zvážila a střízlivě domyslela význam dvou událostí, které tu připomíná: Hospodin při vyvedení z Egypta vysušil Moře, to jest přemohl Moře jakožto démonické ztělesnění sil chaosu, zmaru a smrti, a daroval život svému lidu právě v nejvyšším ohrožení. A dále: Proti Izraeli se neprosadili a neubránili se mu ani Síchón a Og, oba považovaní za vladaře démonů a spojence pekla. Když jsme se o tom dověděli, říká Rachab poslům, ztratili jsme odvalu a pozbyli jsme ducha. Co z toho tedy vyplývá? Hospodin je nahoře na nebi – tedy už ne Měsíc, Slunce a další bozi, kterým jsme dosud sloužili – i dole na zemi, kde vám nikdo neodolá. To je krásné a slavné, mohli bychom dodat „zcela pravověrné“ vyznání víry v Hospodina. Rachab už je tu ztělesněním dcerky Izraelské, duchovní sestrou poslů.

A tak s nimi může vyjednat záchranu, a to jak jejich, tak svou. Zvědy spustí v noci po provazu, protože její dům byl součástí hradebního opevnění města. Také jim poradí, kam se mají ukrýt a kde je nejspíše nebude nikdo hledat. Je totiž pravděpodobné, že jerišská hlídka bude ještě nějaký čas hlídat jordánské brody. A to tři dny, časté číslo lhůty.

Pak jde také o záchranu Rachab, až bude město dobyto. Vyvěsí na svém domě ochranné znamení, a tak se nikomu v domě neublíží. To, co má Rachab vyvěsit, je doslova provázek šňůry. Šňůra tehdy obvyklým nástrojem k měření vzdáleností. V hebrejském znění je řečeno zřetelně „tato šňůra“, tedy něco, co bylo po ruce a na co bylo možno v rozhovoru ukázat. Nejspíš to bylo něco, co jiní Jerišané neměli. Možná, že to patřilo k Rachabinu rouchu, asi něco podobného štole nebo šňůře, na které nosil Hospodinův velekněz náprsník (Ex 28,15–39; 39,8) – byla jistě také ozdobná, ale hebrejštiny tam používá jiné výrazy.

Je krásné, že se pamatuje na celou Rachabinu rodinu. A je asi příznačné, že se mluví o matce, otci a bratrech, ale nikoli o manželovi. Nicméně je to připo-

menutí, že když se někdo vydá Hospodinu, ani jeho nejbližší nepřijdou zkrátka. Jako bychom tu v pozadí slyšeli to, co se nám říká o milování bližního.

Stvrzující přísaha je vlastně sebeprokletím pro případ, že ji přísahající nedodrží. Ihned po odchodu poslu vyvěšuje dohodnuté znamení, protože neví dne ani hodiny, kdy začne útok na město. V tom připomíná všechny biblické postavy, které bdí a neliknují.

Závěr je jasný a stručný: Zvědové či vlastně poslové Hospodinovy svrchovanosti podávají Jozuovi hlášení: „Hospodin nám dal celou zemi do rukou. Všichni obyvatelé země propadli před námi zmatku.“ (Joz 2,24) Mohlo by se přeložit ještě ostřeji – vnitřnímu chaosu a děsu. Žijí – už jen – strachem. A to není dobrý život.

O Rachabě se znovu zmiňuje Joz 6,22–25. Říká se tam, že zůstala v Izraeli dodnes, což samozřejmě znamená její potomstvo. Ve Starém zákoně už o ní sice není další zmínka, ale třikrát se o ní mluví v Novém zákoně. Předně ji najdeme v Ježíšově rodokmenu (Mt 1,5), kde se dovíme, že jejím manželem byl Salmon – možná jméno jednoho ze zvědů, které zachránila. Dvakrát je o ní zmínka v epištolách (Žd 11,31): „Nevěstka Rachab věřila, a proto přátelsky přijala vyzvědače a nezahynula s nevěsticemi.“ A dále u Jak 2,25: „Což nebyla i nevěstka Rachab podobně ospravedlněna ze skutků, když přijala posly a propustila je jinou cestou?“ Tak je tu Rachab jednou příkladem víry, podruhé příkladem výrazného vyznavačského skutku – mohli bychom říci příkladem víry dělné a vyznávané. Samozřejmě si tu vzpomeneme ještě znovu na postoj Ježíšův: Kajícníci odpouští a tak zve k sobě všechny, kdo nechtějí zahynout ve svých vinách. To je veliká výzva a slovo naděje nad jevem, který tíží i naši dobu.

V závěru se zamysleme nad jevem prostituce dříve i nyní. Asi je důležité si uvědomit, že se lidé, kteří se v podvědomí bojí smrti, snaží opatřit si tímto způsobem intenzivní zážitek života. A tak nějak utlumit ve svém podvědomí to, že všichni lidé pomíjejí. To je ovšem dáno Božím stvořitelským řádem, podle něhož je opravdu věčný jen Bůh sám. Vše se tak obrací ke zlému, když naši sexualitu, která je ovšem součástí naší stvořenosti, ovládne sobectví bez ohledu na druhého, možná i na budoucí dítě a na to, že Bůh dal Adamovi ženu k tomu, aby ho naučil vycházet sám ze sebe a tak překračovat své sebestředné já tím, že někomu patří, a to nejen na nebi Bohu, ale i na zemi blízkému člověku, tedy své manželce, svým dětem a své rodině.

Tohle vše volně vztahy problematizují. Člověk, který je neochoten být tu svým spolubytím pro druhého, ho nutně zpředměťuje. Jeho protějšek je mu jenom nástrojem k vlastnímu cíli. Tím se člověk dává svádět na cestu, která vede – řekněme to obraznou zkratkou – dolů. Jako by takovým počináním vytvářel sám v sobě hráz proti druhému a šel cestou odcizení. Však i přikázání Desatera „nese-

smilníš“ není především hrozbou, nýbrž chce být pomocí, tedy projevem Božího opatrování. Bůh sám nás svým napomenutím chrání před tím, abychom nemarnili svůj život v tom, co pomíjí a rozleptává vztahy, tedy před tím, čím člověk nezbytně ubližuje jak druhému, tak i nakonec sobě samému. Celé Desatero je a chce nám být pomocí na cestě životem, ukazatelem k pravé lásce.

Prof. Jan Heller ThDr. (* 1925) je přední český biblista, teolog a religionista. Zabývá se především Starým zákonem, náboženskými systémy starověkého Předního východu, věnuje se hebrejštině a semitské sémantice. Je autorem či spoluautorem mnoha vědeckých prací i učebních textů. Studoval na Husově evangelické bohoslovecké fakultě v Praze (1945–48) a na teologické fakultě Basilejské univerzity (1947–48), v letech 1948–51 byl vikářem Českobratrské církve evangelické v Hořovicích. Roku 1951 začal působit na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě v Praze. V letech 1966–67 působil jako docent na teologické fakultě Humboldtovy univerzity v Berlíně. Od roku 1968 učil opět v Praze, v roce 1970 byl jmenován profesorem pro obor religionistiky, 1977 pro obor Starého zákona. Zde setrval až do svého odchodu do důchodu v roce 1992. V letech 1992–2004 učil na malý úvazek na Evangelické teologické fakultě, v letech 2002–2004 i na Katolické teologické fakultě UK. Poslední jeho knihou je *Znamení odkazují k nebi*, Vyšehrad, Praha 2007, jejíž recenzi od Dominika Duky OP naleznete v tomto *Salve*.

Nás křesťany může pohled na prostitutku pohoršovat, provokovat, znechucovat nebo – a to považuji za vůbec nejhorší variantu – vést k „pštroší politice“ strkání hlavy do písku.

Musíme v souvislosti s prostitucí „vykročit“, vyjít ze sebe, z uzavřenosti do vlastního světa, kam si mnohé nepohodlné věci raději nepouštíme, a hledat způsoby, jak začít, byť třeba v malém, účinně pomáhat přinejmenším těm, kdo o naši pomoc stojí.

Ježíš se snaží celým svým chováním pomoci farizeji Šimonovi pochopit, že skutečná prostituce spočívá v tom, že si „spravedlivý“ nárokuje možnost zasloužit si (tj. zaplatit si!) Boží lásku! Jenže skutečné odsouzení člověka nepochází z nespravedlností, které jsme se dopustili, nýbrž z domnělé „spravedlnosti“ – ne ze způsobeného zla (tj. lidského hříchu), nýbrž z odmítnutého dobra (tj. Boží spásy)!

Pavel Vojtěch Kohut OCD

„Tvá víra tě spasila. Jdi v pokoji!“ (Lk 7,50) (Evangelium Ježíše Krista a nucená prostituce)

S návratem svobody a demokracie se naše společnost musela začít potýkat s jevy, které se v ní předtím sice většinou také nacházely, byly však totalitním režimem násilně potírány nebo alespoň natolik skrývány, že se navenek zdálo, jako by tu vůbec neexistovaly. K takovým jevům, zcela jednoznačně společensky patologickým, patří rovněž organizovaná prostituce. Zejména 90. léta minulého století byla mimo jiné charakteristická šňůrami vyzývavě oblečených žen postávajících u silnic, hlavně v příhraničních oblastech. Dnes je tam vidáme již méně často, nedá se ovšem říci, že by se situace zlepšila; jednoduše se změnily způsoby provozování něčeho, co je naprosto cynicky a neprávem označováno jako „nejstarší řemeslo“.

Nás křesťany může pohled na prostitutku pohoršovat, provokovat, znechucovat nebo – a to považuji za vůbec nejhorší variantu – vést k „přstrosí politice“ strkání hlavy do písku. Otázkou je, zda je kterákoli z těchto reakcí správná, zda odpovídá evangeliu, nebo zda spíše prozrazuje, jak málo křesťanský je dosud náš život.

V následujícím příspěvku bych rád ukázal, že prostituce, zejména pak ta nucená, kterou lze bez přehánění nazvat novodobým otroctvím,¹ je jednou z nejkřiklavějších oblastí naší doby, kde je zásadním způsobem pošlapávána lidská důstojnost. V české společnosti, ale i v církevním prostředí naší vlasti, se o ní přitom velmi nemístně mlčí nebo se sleduje s velkými rozpaky a pokud možno zpovzdálí. Jako křesťané nemůžeme zůstat stranou, nemůžeme mlčet... Evangelium nás vybízí, abychom stále lépe *viděli, rozuměli a jednali*.

Tomu odpovídá struktura mého pojednání: 1) nejprve se pokusím schematicky zmapovat jev prostituce na nejčastějších sociálních a morálních předsudcích v této oblasti, porovnaných se skutečnou realitou; 2) na jedné perikopě z Lukášova evangelia představím Ježíšův postoj k prostituci; 3) pokusím se naznačit, k jakému praktickému jednání nás tento úryvek vybízí.

Nekladu si přitom za cíl celkově a beze zbytku uvést do této komplikované a velmi smutné reality našich dnů, nýbrž jen podat několik zásadních výpovědí na toto téma, zejména z pohledu lidské důstojnosti, neboť – jak věřím – právě ta je jedním z klíčových aspektů správného vnímání a hodnocení prostituce, jakož i praktického vymezení se vůči ní.²

1. Předsudky ohledně prostituce ve společnosti a církvi

V souvislosti s prostitucí existuje ve společnosti i v církvi celá řada „pověř“, bez jejichž důsledného odstranění bude přetrvávat ona těžkost v teoretickém dialogu i v návrzích praktických řešení, jak jsme toho v současné době namnoze svědky. Zde bych rád uvedl vždy jen po čtyřech „reprezentativních“ předsudcích sociálního typu (s nimiž se setkáváme ve společenském životě) a morálního typu (které nacházíme spíše v církevní oblasti), jakkoli jsem si vědom, že jich je ve skutečnosti mnohem více a že se často vzájemně kombinují, takže se s morálními předsudky setkáme i ve společnosti a sociální pověry nalezneme i v církvi.³

Sociální předsudky v sekularizované společnosti

První nekriticky přejímanou a opakovanou pověrou ve společnosti bývá časté, a přitom naprosto nemístné označení prostituce jako „nejstaršího řemesla“. Jde o nebezpečné a nedoložitelné tvrzení, neboť prostituce nikdy nebyla, není a nebude řemeslem,⁴ tím méně pak *nejstarším*.⁵

Druhý nebezpečný sociální předsudek ohledně prostituce spočívá v tezi o dobrovolnosti jejího vykonávání, nebo dokonce o zalíbení v ní. Takový obraz nám sice možná skýtají naivní popisy beletrie předminulého a 1. poloviny minulého století, ovšem realita je, zvláště dnes, podstatně jiná.⁶ Dá se bez přehánění říci, že prostitutky tvoří v podstatě tři kategorie osob: 1) ty, které jsou k prostituci nuceny mafiánskými gangy kuplířů;⁷ 2) ty, které prodávají své tělo, jelikož jsou závislé na drogách a nutně potřebují velké sumy peněz; 3) ty, které vykonávají prostituci *s relativní svobodou*.⁸ U prvních dvou kategorií je zřejmé, že se o svobodné volbě nebo dokonce zalíbení nedá uvažovat ani v nejmenším, zajímavá je ovšem ona třetí kategorie. I zde se totiž stále více ukazuje, že rovněž ženy, které se dobrovolně rozhodly pro prostituci a víceméně dobrovolně v ní setrvávají (ovšem kdo to přesně zjistí?), jsou k této „volbě“ do značné míry determinovány svou minulostí: pohlavním a jiným zneužíváním v dětství, rozpadem rodiny a ztrátou otce (a tím i možností nabytí základní úcty k vlastní totožnosti ženy) apod.⁹ Ať tak, nebo onak, je prostituce takřka vždy nedobrovolná (byť míra svobody se jistě u jednotlivých žen velmi liší), ba skutečně jde o novodobou formu otroctví.¹⁰

A právě vnímání prostituce jako novodobé formy otroctví nám může pomoci odhalit jako zcestnou další společenskou pověru, že se totiž jedná o projev svobodné společnosti, a proto *nemůže být odstraněn*. Svoboda jedné osoby (v tomto případě „klienta“ a kuplíře) přece končí tam, kde začíná svoboda druhé osoby (zde prostitutky), a je-li ta (více či méně) nesvobodná, nelze rozhodně prostituci

považovat za „výdobytek svobodné demokratické společnosti“. A že ji není možné vymýtít, protože „tu vždycky byla“? Celá staletí se lidé totéž domnívali o otroctví ve vlastním slova smyslu, a třebaže se tu a tam případy skutečného otroctví objeví i dnes, společensky je tento jev (alespoň v euroamerickém prostoru) všeobecně odsuzován a zavrhován, a proto také právně postihován.¹¹

Jako poslední sociální předsudek bych zmínil opět nesmírně nebezpečnou představu, že *propojení prostituce s organizovaným zločinem je pouze nahodilé*, a proto případná legalizace nebo „právní regulace“ činnosti prostitutek zcela odstraní všechny společenské problémy s ní spojené. Nedostatečná (nebo dokonce absentující!) svoboda prostitutek je totiž živnou půdou organizovaného zločinu, takže se lze právem domnívat, že případy prostituce oproštěné od organizovaného zločinu jsou spíše nahodilé a výjimečné.¹² „Právní regulací“ činnosti prostitutek se naopak může propojení s organizovaným zločinem ještě posílit, neboť když bude kuplíř oficiálně vystupovat jako řidič, ochránce nebo ten, kdo prostitutce poskytuje ubytování, bude jen tím nesnadnější dokazovat, že ve skutečnosti danou ženu zotročuje.¹³

Jistě bychom našli ještě mnohé další „společenské pověry“ ohledně prostituce, domnívám se však, že tyto čtyři velmi dobře reprezentují to podstatné v dané oblasti.

Morální předsudky v církvi

Ovšem ani církevní společenství není ušetřeno svých „pověř“ ohledně prostituce, v tomto případě se ale většinou jedná o předsudky morálního rázu. Do značné míry přitom kopírují sociální pověry, pouze je převádějí do roviny etického diskurzu.

První pověrou, široce rozšířenou v církvi je, že prostituce jako *projev porušení lidské přirozenosti* nemůže být nikdy odstraněna; musí prý být tolerována, jen je zapotřebí zvažovat možnosti, jak její nežádoucí vliv na morální stav a chování společnosti co nejvíce omezit.¹⁴ S takovým přístupem by ale nemohlo v oblasti etiky docházet k žádnému pozitivnímu posunu a snaha křesťanství „prokvasit“ v tomto smyslu společnost (srov. Mt 13,33 aj.) by byla v podstatě utopická.

Druhým předsudkem, vycházejícím z „mýtu svobody“ při prostituci, je přesvědčení, že prostitutka má *plnou morální zodpovědnost* za své jednání. Z toho pak takřka zákonitě vyplývá „pohoršené“ vnímání ženy prodávající vlastní tělo a její přísné odsuzování ze strany věřících. Jak se na takový přístup dívá Ježíš, uvidíme dále; zde si stačí povšimnout jen jedné věci: čím to je, že mají lidé tendenci odsuzovat prostitutku, avšak klienty a kuplíře ne? Jenom proto, že se na ně nedá přede ukázat, jelikož jejich totožnost zůstává utajena?¹⁵

Třetí pověra je obecnějšího rázu a působí proto zlobně i mimo oblast prostitute. Uvažuje zhruba takto: platí-li pro všechny stejné mravní normy, pak je třeba *ode všech vyžadovat stejné chování*, včetně prostitutek. Takový náhled ovšem zapomíná (a občas možná i chce zapomínat) na kritérium konkrétní situace. Není-li totiž opodstatněná radikální situační etika, je naprosto legitimní, ba potřebná etika zohledňující jedinečnost situace každé osoby.¹⁶ Proto je nabíledni, že i chování prostitutky je třeba posuzovat na základě zákona graduality neboli postupnosti: v konkrétním životě se mravnost a duchovní život jednotlivce uskutečňují podle zásady postupného vývoje od nedokonalějšího k dokonalějšímu.¹⁷

Od předcházejících tří morálních předsudků je už jen krůček ke čtvrtému. Je-li totiž prostituující se žena plně svobodná a zodpovědná za své jednání, *může si ze své situace pomoci sama*. Tento předsudek považuji za vůbec nejnebezpečnější, neboť vede k nedostatku angažovanosti a falešnému přesvědčení, že pokud zrovna nepatříme ke kuplířům nebo klientům, situace prostitutek se nás nijak netýká. Takový postoj vede k alibistickému mytí vlastních rukou a ten znemožňuje konkrétní účinnou pomoc těm, které si povětšinou samy pomoci nemohou.¹⁸

Smutná realita jevu současné prostitute

Na dokreslení situace přidám několik nepovzbudivých fakt: podle oficiálních odhadů je v současné době v České republice mezi patnácti až pětadvaceti tisíci prostitutek, ovšem nevládní organizace pracující v terénu uvádějí, že je jich až třicet tisíc. Tím se Česko ocitá na hranici zemí s vysokým procentem prostituujících se osob (0,3 % a více). V Evropě je na tom hůře než my např. Německo (0,375 %) nebo Holandsko (0,31 %), ovšem v obou případech se odhaduje, že 50–75 % tamních prostitutek pochází z ciziny (zhruba polovina ze střední a východní Evropy).¹⁹ Středně vysoké procento (0,15–0,3 %) nacházíme např. v Rakousku (0,219 %); nízké procento prostitutek (pod 0,15 %) má Španělsko (0,11 %) a Itálie (0,1 %). Švédsko má v Evropě (i díky zavedení nového zákona) bezkonkurenčně nejnižší procento prostituujících se osob (0,029 %), přičemž téměř třetinu tamních prostitutek tvoří cizinky.²⁰

Kolik z těchto osob přitom patří k obětem obchodování s lidmi, lze jen hádat. I kdyby to měla být „jen“ každá třetí žena, jak to odhaduji pro Českou republiku, pak jsme zemí, která má na deset tisíc otrokyň!²¹

Neutěšenou situaci ztěžují nejen sociální a morální předsudky, o nichž jsem se zmínil výše, ale i *léta neřešená legislativní situace* a z ní vyplývající bezmoc policie a starostů nejvíc postižených měst a obcí.²² Není přitom výjimkou, že lokální

snahy alespoň částečně řešit tíživou situaci příslušnými městskými vyhláškami byly v minulosti zmařeny Ústavním soudem, který tato rozhodnutí zrušil...

Policie je při svém působení odrazována nemožností cokoli řešit, neboť naráží jak na nedostatky v právní úpravě, tak na nedůvěru samotných prostitutek. Bez prostředků totiž může postihovat pouze je, a tak je jimi sama vnímána jako „nepřítel“, a to i v případech, že jde o obchodované osoby. Navíc „příliš angažovaným“ policistům hrozí reálné nebezpečí pomsty ze strany kuplířských gangů, takže mohou být dokonce ohroženi na životě oni sami nebo jejich rodiny. Naproti tomu existují případy, kdy jsou sami policisté klienty prostitutek, a tak nemají zájem cokoli řešit.²³

2. Ježíšovy postoje tváří v tvář prostituci

Doufám, že z toho, co bylo až dosud uvedeno, je zřejmé, že prostituce patří k velmi palčivým problémům naší společnosti, problémům, které se však, jak se zdá, nechce nikomu moc řešit, a že konstruktivním přístupem zde rozhodně není postoj, že se záležitost „sama nějak vyvrbí“. Musíme „vykročit“, vyjít ze sebe, z uzavřenosti do vlastního světa, kam si mnohé nepohodlné věci raději nepouštíme, a hledat způsoby, jak začít, byť třeba v malém, účinně pomáhat přinejmenším těm, kdo o naši pomoc stojí.

Nám, křesťanům, přitom může a má jako jasné kritérium napomáhat evangelium, zejména ty pasáže, v nichž se ukazuje Ježíšův postoj jak obecně k veřejným hříšníkům, tak i konkrétně k prostitutkám jako takovým. Potřebujeme do hloubky objevit jeho úctu a citlivost k důstojnosti každé osoby a z nich plynoucí důsledné rozlišení (nejen na teoretické, ale především na praktické úrovni) mezi hříchem a hříšníkem.

Jde o to naučit se co nejlépe rozumět současnému fenoménu prostituce, a to ve světle křesťanské radostné zvěsti o spáse v Ježíši Kristu. Až na tomto základě se pak můžeme s obráceným Šavlem ptát: „Pane, co mám dělat“ (srov. Sk 22,10), s důvěrou, že budeme mít dost moudrosti a síly, abychom účinně pomáhali.

Ježíšova úcta a citlivý přístup ke konkrétní osobě

Prvním východiskem naší inspirace je bezesporu obrovská úcta, jakou má Ježíš ke všem lidem bez rozdílu, tedy nejen k těm, kdo ho obklopují jako jeho učedníci a následovníci, ale i k početným zástupům, jež mu někdy naslouchají, jindy odporují, a dokonce také k lidem, kteří jsou společensky „stigmatizováni“. Blahosláví chudé, tiché, plačící, hladovějící... (srov. Mt 5,3nn; Lk 6,20nn), za pro-

gram svého veřejného působení prohlašuje radostnou zvěst o propuštění zajatců, navrácení zraku slepým či propuštění zdeptaných na svobodu (srov. Lk 4,18), dotýká se malomocných a uzdravuje je (srov. Mt 8,2nn; Lk 17,11nn). Nejde u něj přitom ovšem o prostou filantropii, horizontálně motivovaný humanismus. Ježíš se umí také rozhněvat, když lidé nechtějí vidět a docenit důstojnost jiných osob (srov. např. Mk 3,5; Lk 13,15), a tvrdě odsuzuje arogantní povyšování se nad druhé (srov. Mt 23,2nn; Lk 18,9nn). Zvláště nelibě však nese, když někdo pohrdá druhým a odděluje se od něj kvůli jeho skutečné či domnělé hříšnosti (srov. Mt 21,28nn; Lk 15,1nn; Jan 8,3nn). On sám se naproti tomu vůbec nevyhýbá společnosti veřejných hříšníků, takže je svými odpůrci označován za „žrouta a pijana, přítele celníků a hříšníků“ (srov. Mt 11,18n; Lk 7,33n).

Co je příčinou této Kristovy úcty ke všem lidem a jeho zvlášť výrazné citlivosti vůči těm, kdo se nacházejí ve fyzické nebo morální bídě? Je to jeho niterný vztah k Bohu, který způsobuje, že se Ježíš svým životním stylem stává na jedné straně „podobensvím“ o milujícím Otci, na straně druhé vnímá nezkalený obraz tohoto milujícího Otce v každém člověku bez rozdílu.²⁴ Přednostním zájmem je pro něj ve styku s lidmi autentičnost jejich osobního vztahu k Bohu a schopnost milovat bližní, nikoli morální úroveň jejich chování, kterou se zabývá až vzápětí.²⁵ Výrazně to lze vidět zejména na dvou perikopách: o cizoložné ženě (srov. Jan 8,3–11) a o veřejné hříšnici v domě farizeje Šimona (srov. Lk 7,36–50).

„Kdo z vás je bez hříchu...“ (Jan 8,7b)

Jakkoli úryvek z počátku 8. kapitoly Janova evangelia nepojednává bezprostředně o Ježíšově postoji k prostituci (vždyť hlavní postavou je zde cizoložná žena, a nikoli prostitutka), přesto je pro nás velmi užitečný, neboť nám nabízí Ježíšovu reakci na konkrétní selhání člověka v sexuální oblasti.

Tato perikopa zcela jistě nepochází od autora čtvrtého evangelia a zdá se, že se zde objevila až kolem 3. století, neboť Órigenés a východní otcové ji zřejmě neznali, neboť o ní mlčí.²⁶ Jelikož vykazuje příbuzné rysy s Lukášovým evangeliem a snese srovnání s jeho nejkrásnějšími pasážemi (srov. např. Lk 7,36–50; 10,22–37; 15,1nn), označuje se někdy jako „lukášovský meteorit“.

Ježíš je v ní proti své vůli postaven do pozice soudce (srov. vv. 3–5), a snad proto odmítá vyslýchat ženu (která sama také nemluví a nesnaží se nijak obhájit!) a jen píše do písku (v. 6), jako by chtěl dát najevo, že *nechce soudit*.²⁷ Až jeho slovo k žalobcům, učitelům Zákona a farizeům („Kdo z vás je bez hříchu, ať po ní hodí kamenem první“, v. 7b) uvádí do vlastního smyslu úryvku, neboť poukazuje na Ježíšovo hluboké přesvědčení, že před Bohem není (ale ani nemusí být!)

žádný člověk spravedlivým, a proto se také nemůže (a nemusí!) stavět do úlohy soudce jiného člověka. Vidíme to jasně v Ježíšově podobenství o milujícím otci (srov. Lk 15,11nn), kde ani jeden ze synů není s to pochopit postoje a jednání otce, v podobenství o dvou synech (srov. Mt 21,28nn), z nichž ani jeden není schopen reagovat ideálně,²⁸ ale především v podobenství o nemilosrdném služebníkově (srov. Mt 18,23), kde je rovnost mezi lidmi vyjádřena jednak zanedbatelným dluhem (srov. v. 28), jednak termínem *syn-doulos*, tj. „spolu-sloužebník“ (srov. tamtéž).

Závěrečný rozhovor Ježíše s cizoložnou ženou toto chápání jen potvrzuje: když zůstávají sami,²⁹ na Ježíšovu otázku „Ženo, kam se poděli? Nikdo tě neodsoudil?“ (v. 10) odpovídá cizoložná žena jedinými slovy, jež v celém úryvku pronáší: „Nikdo, Pane“ (v. 11a). To Kristu umožňuje pronést větu, jejíž obsah vyjadřoval už na začátku svým psaním do písku: „Ani já tě neodsuzuji“ (v. 11b). Jde o postoj uvažování na základě milosrdenství, nikoli „spravedlnosti nebo rozumu“, jinak by po cizoložné ženě musel Ježíš sám jako první hodit kamenem! Kdo se oddal lásce, nemůže odsoudit.³⁰ Také poslední Ježíšova slova „Jdi a od nynějška už nehřeš!“ (v. 11c) je třeba číst v kontextu lásky: je to odpouštějící Boží láska, která tě uschopní k tomu, k čemu jsi dříve neměla sílu – k věrnosti Bohu i manželovi.³¹

„Šimone, rád bych ti něco pověděl“ (Lk 7,40a)

Mnohé z těchto motivů se objevují také v lukášovské perikopě o veřejné hříšnici v domě farizeje Šimona (srov. Lk 7,36–50). Zdá se přitom, že jde o text, který se v rámci evangelií nejpřímějším a nejvýraznějším způsobem vztahuje k prostituci, třebaže se biblisté ptou, zda ze samotného obratu *hamartólós* („hříšnice“, srov. vv. 37–39) lze s jistotou odvozovat, že šlo skutečně o prostitutku.³²

Úryvek nese mnoho společných rysů s pomazáním Krista v Betánii (srov. Mk 14,3–9; Mt 26,6–13 a Jan 12,1–8), které se v Lukášově evangeliu neobjevuje. U základu tedy zřejmě stojí společné schéma, které ovšem Lukášovo líčení zpracovává podstatně odlišně jak co do rozvinutí příběhu, tak především co do smyslu, který perikopě přikládá.³³ Navazuje na to, co třetí evangelista vyjádřil už dříve: vzdáleněji, když prezentoval Ježíše jako toho, kdo se stýká s hříšníky a celníky (srov. 5,17–33), i bezprostředně, když poukazuje na přijetí, jakého se Kristu dostává u hříšníků, a na odmítání ze strany farizeů (srov. 7,29–35).³⁴

Farizej Šimon, který přijímá Ježíše ve svém domě, zřejmě nemá zlé úmysly, ale v jeho chování lze od začátku vnímat jistý chlad, značnou rezervovanost vůči Pánu. Prozrazuje to snad jeho strach z reakce ostatních farizeů nebo jednoduše jeho vlastní rozhodnutí příliš se neangažovat a spíše jen zpovzdálí pozorovat nazaretského rabína?³⁵ Ježíš přesto přijímá jeho pozvání, jako přijme později

pozvání jiných farizeů (srov. 11,37 a 14,1) a tím jen dosvědčuje, že nikomu nestraní, ani veřejným hříšníkům, nýbrž že mu jde o spásu všech!

Šimonova reakce na nečekaný incident s veřejnou hříšnicí, která si dovolila nezvána vstoupit do jeho domu v době hostiny s významným (byť chladně přijatým!) hostem, je typicky farizejská: její gesta si se vši pravděpodobností vykládá jako smyslné projevy svádění,³⁶ a proto ve svém nitru zpochybňuje, že by Ježíš mohl být prorokem, neboť skutečný prorok je podle něj schopen odhalit identitu toho, s kým se setkává, a má povinnost udržovat oddělení čistého a nečistého.³⁷

Ježíš mu však obě přesvědčení rozbíjí: 1) ukazuje, že je opravdu skutečným prorokem, neboť zná nejen totožnost ženy, kterou má před sebou, ale vidí rovněž do nitra svého hostitele (!);³⁸ a 2) všim, co říká a jak jedná, přímým způsobem polemizuje s přesvědčením, že by měl jako prorok udržovat oddělení čistého a nečistého: neetiketuje ženu jako „hříšnici“, naopak, dovoluje jí, aby se k němu přiblížila³⁹ a projevila se gesty, která všechny šokují (srov. v. 37n);⁴⁰ vyzdvihuje toto její „skandální jednání“ jako projev lásky, který odstraňuje Šimonovu hostitelskou nepozornost (srov. vv. 44–47); sám ji nadvakrát oslovuje a zvěstuje jí spásu (v. 48n); nakonec však především svým podobenstvím o věřiteli a dvou dlužnících (v. 41n) zdůrazňuje, že před Bohem není nic čisté, či přesněji, není nikdo spravedlivější než ostatní!

Jinými slovy: Ježíš se snaží celým svým chováním, které má svůj myšlenkový střed ve zmíněném podobenství, pomoci farizeji Šimonovi pochopit, že skutečná prostituce spočívá v tom, že si „spravedlivý“ nárokuje možnost zasloužit si (tj. zaplatit si!) Boží lásku! Jenže skutečné odsouzení člověka nepochází z nespravedlnosti, které jsme se dopustili, nýbrž z domnělé „spravedlnosti“ (srov. např. Lk 18,9nn) – ne ze způsobeného zla (tj. lidského hříchu), nýbrž z odmítnutého dobra (tj. Boží spásy)! Vlastním smyslem úryvku je tak pomoci „spravedlivému“ odhalit jeho hřích prostitute a opovrhovaná prostitutka se tu stává dobrodincem, neboť je farizeji Šimonovi podobným zrcadlem jako mladší bratr staršímu v podobenství o milujícím otci (Lk 15,11nn), když poukazuje na jeho vlastní hřích. Pokud se farizej otevře odpuštění tím, že uzná svou „prostituci“, bude se moci radovat podobně, jako se již raduje ospravedlněná prostitutka!⁴¹

Samotné podobenství (srov. Lk 7,41n) vychází na jedné straně z obvyklé zkušenosti, že prominutí dluhu s sebou nese vděčnost dlužníka vůči věřiteli,⁴² na straně druhé je jeho řešení poměrně nepravděpodobné, jestliže nejde o tak velký dluh, aby jej nešlo splatit.⁴³ To přesně odpovídá Ježíšovu záměru: zdůraznit samozřejmost toho, že jsme všichni hříšníci,⁴⁴ a zároveň naznačit, že Boží odpuštění je i tak překvapivé a je dílem jeho dobroty a milosrdenství. Tím chce přivést farizeje Šimona k pochopení, že nejde o to být lepším (vždyť nakonec přece jen všichni zůstávají dlužníky!), ale více milovat, a to dokáže spíše ten, kdo si je palčivěji vědom pro-

minutí svého dluhu, neboť je velký.⁴⁵ Právě proto se Šimonovi do odpovědi příliš nechce (srov. jeho váhavý obrat „mám za to“ ve v. 43), třebaže správná odpověď je naprosto evidentní (srov. tamtéž),⁴⁶ neboť tím přichází nejen o své kritérium dokonalosti před Bohem, ale vyjevuje se rovněž jeho skutečný hřích: nepřijal Boží odpuštění, které se mu nabízelo v Ježíšově přijetí pozvání, neboť neměl lásku, se kterou by ho přijal, nakolik se nedokázal sehnout k jeho nohám (srov. vv. 44–47).⁴⁷ Bude mu takto Ježíšova lekce, uštědřená během nepřijemného incidentu na hostině v jeho vlastním domě, příležitostí k tomu, aby pochopil a změnil smýšlení.⁴⁸ Příběh má v tomto smyslu podobně otevřený konec jako podobenství o milujícím otci, kde netušíme, zda starší syn vstoupí do hodovní síně, nebo ne (srov. Lk 15,28nn).

Ježíšovo setkání s hříšnicí je naproti tomu setkáním plným vzájemného porozumění, neboť je setkáním odpuštění a lásky: žena přichází s touhou po odpuštění a je Ježíšem přijata s láskou (v. 37n), Ježíšovo láskyplné přijetí vede ženu k tomu, aby lásku opětovala, a zároveň ji uschopňuje k přijetí odpuštění (v. 47n).⁴⁹ Odpuštění vede k lásce a lásce se dostává odpuštění; proto není třeba se trápit otázkou, zda ženiny projevy lásky jsou příčinou, nebo účinkem odpuštění: jde o kruh vzájemné závislosti mezi láskou a odpuštěním.⁵⁰ Závěrečná slova o víře (srov. v. 50) jsou klíčem k celému líčení: „Je to víra, která přivedla tuto ženu k Ježíši; je to víra, která jí pomohla překonat zákazy, do kterých ji sevřel farizej; je to víra, která jí vnukla ona spontánní gesta; její víra je vírou milující, díky níž dokázala tato žena v Ježíšovi rozpoznat posla Božího odpuštění.“⁵¹

Paradigma křesťanského působení

Uvedený úryvek, jehož základní poselství jsem se právě pokusil stručně přiblížit, nám ovšem může posloužit i k nalezení jistého paradigmatu křesťanského působení v prostředí prostituce, jakkoli to bezesporu není součástí literárního smyslu perikopy. Přesto se domnívám, že nejde o tak docela uměle vytvořené schéma, které by protirečilo nebo se úplně rozcházelo s podstatnou výpovědí příběhu, jak nám jej předkládá evangelista Lukáš.

Vyděme přitom z pěti základních Ježíšových výroků, které se v něm nacházejí a z nichž jsou tři adresovány farizeji Šimonovi a dva veřejné hříšnici.⁵²

Ježíš nejprve oslovuje svého hostitele slovy: „Šimone, rád bych ti něco pověděl“ (v. 40). Když se mu dostane souhlasu, vypráví své podobenství: „Jeden věřitel měl dva dlužníky...“ (v. 41n). Potom obrací pozornost k přítomné ženě slovy: „Vidíš tuto ženu?...“ (v. 44nn) V posledních verších úryvku již rozmlouvá pouze s ní; nejprve jí říká: „Jsou ti odpuštěny hříchy“ (v. 48) a vzápětí: „Tvá víra tě spasila. Jdi v pokoji!“ (v. 50).

Chápeme-li přitom podobenství o věřiteli a dvou dlužnících jako myšlenkové jádro celého příběhu, daly by se vztahy jednotlivých výroků naznačit zhruba následujícím způsobem:

Každý z těchto Ježíšových výroků můžeme chápat symbolicky jako obraz jedné z pěti základních oblastí, ve kterých se má křesťan angažovat, ocitne-li se – podobně jako Ježíš – tváří v tvář fenoménu prostituce. Tyto oblasti a jejich provázání vyjadřuje schéma 2.

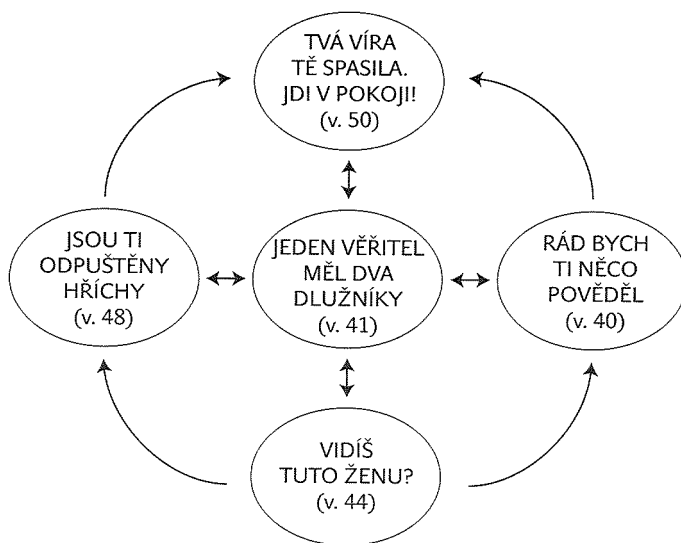

SCHÉMA 1: JEŽÍŠ TVÁŘÍ V TVÁŘ PROSTITUCI (Lk 7,36–50)

Ježíšovu výroku „Rád bych ti něco pověděl“ (v. 40) tedy odpovídá oblast veřejného mínění (jak společenského, tak církevního!), které potřebuje být podobně radikálně opravováno a znovuutvářeno jako pohled farizeje Šimona na veřejnou hřišnici, která se vetřela do jeho domu.⁵³ Podobenství o věřiteli a dlužnících (v. 41n) je návodem k tomu, jaký postoj by měly (i na základě křesťanské angažovanosti v této oblasti) zaujímat veřejné autority: postoj, který nekriminalizuje chování prostitutek, nýbrž usnadňuje jejich záchranu a reintegraci. Výzva „Vidíš tuto ženu?“ (v. 44a) s následným výčtem láskyplných gest hřišnice

(srov. vv. 44b–46) naznačuje konkrétní streetwork, díky němuž je možné skutečně „uvidět“ konkrétní prostitutku v její skutečné realitě. Slova „Jsou ti odpuštěny hříchy“ (v. 48) mohou představovat veškeré intervence, které mají vést k záchraně prostitutky, pokud chce opustit prostředí prostituce, a její první útočiště v chráněných domovech. Závěrečný výrok „Tvá víra tě spasila. Jdi v pokoji“ (v. 50) upozorňuje nejen na potřebu reintegrace obchodované ženy do prostředí původu, ale i preventivní působení angažovaných křesťanů v něm, které by zamezovalo možnosti sexuálního zotročení žen vystavených tomuto riziku.

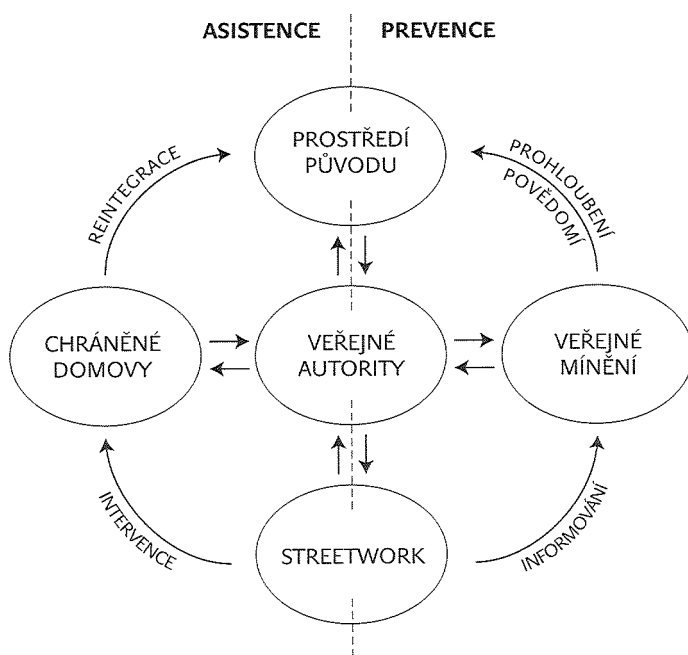

SCHÉMA 2: KŘESŤANSKÉ PŮSOBNÍ V PROSTŘEDÍ PROSTITUCE

Druhé schéma rovněž naznačuje, že výchozím bodem je – pochopitelně – streetwork, který především pomáhá intervencí a následnou reintegrací zachraňovat obchodované ženy, zároveň však informováním ovlivňuje a přetváří veřejné mínění a prohlubováním povědomí o fenoménu prostituce také preventivně

působí v prostředí původu prostitutek. Všechny čtyři oblasti (streetwork, chráněné domovy, veřejné mínění i prostředí původu) spolupůsobí na postoje veřejných autorit, které samozřejmě mají zpětně obrovský vliv na působení v ostatních oblastech. Schéma také zachycuje základní dělení angažovaného působení v prostředí prostituce na asistenční a prevenční.

3. Křesťanské působení v prostředí prostituce

Evangelium, jak je zvěstoval náš Pán Ježíš Kristus a jak ho církev po staletí předává, nemá sloužit pouze našim soukromým zbožným meditacím, nýbrž má být jako kvas, který proniká veškerý život, i společenský a politický, a zevnitř jej proměňuje hodnotami, které je s to nabídnout jako utvářející sílu (srov. Mt 13,33; Lk 13,20n). Je proto důležité, abychom k němu nepřistupovali výhradně jako ke zdroji teoretických úvah, nýbrž se jím nechali vést v konkrétním praktickém jednání.⁵⁴

To platí i s ohledem na náš postoj k fenoménu prostituce. Evangelní úryvky, kterými jsem se zabýval výše (srov. Jan 8,3–11; Lk 7,36–50), jakkoli neposkytují „hotové recepty“ pro všechny spletité situace, do nichž se může angažovaný křesťan v této souvislosti dostat, přece jen nabízejí určité základní postoje a principy konkrétního jednání, které by měly charakterizovat Ježíšovy učedníky.

Základní postoje vůči fenoménu prostituce

Z Ježíšova postoje jak k cizoložné ženě, tak k veřejné hříšnici, je zřejmé, že u prostituce je ve hře prvořadě otázka lidské důstojnosti, nikoli mravní hodnocení, které má, pochopitelně, svůj význam, ovšem až sekundárně.⁵⁵

To první, čemu tedy jako křesťané potřebujeme naučit sebe i druhé, je dívat se na prostitutky, ale i na klienty a kuplíře (!), pohledem Ježíše Krista. Potřebujeme tedy především *pravidelně revidovat a obnovovat náš pohled na osoby, jimiž se obvykle pohrdá*.⁵⁶ Jen tehdy, když si jich my budeme schopni vážít, můžeme jim také následně *pomoci, aby ony samy znovunalezaly a chápaly vlastní důstojnost, které je nikdo nemůže zbavit*, bez ohledu na to, jak se na ně kdo zrovna dívá.⁵⁷ Toto dvojí úsilí pak samo o sobě připravuje *celkovou společenskou obnovu pojetí lidské důstojnosti v tomto kontextu*, což je úkol, který pochopitelně přesahuje rámec možností jednotlivců, nemůže se však bez jejich konkrétního přínosu obejít.

Z angažované meditace evangelních textů musí také vyrůstat v jeden zásadní postoj, který označuji jako „dvojediný“, neboť zahrnuje dva aspekty, které jsou mezi sebou neoddělitelně spjatý. Prvním aspektem je *aktivní pomoc prostitutkám*,

příčemž kritériem, co je skutečnou a co jen zdánlivou pomocí, je obnova jejich lidské důstojnosti; zatímco druhým je *jasný nesouhlas s prostitucí* jako s „prostředkem obživy“⁵⁸ a se vším, co k ní vede, ať už jde o společenské postoje, politická řešení nebo celkové kulturní klima.

Hezkým příkladem dokreslujícím potřebu takového dvojediného postoje je konkrétní „kvítek“ ze streetworku jednoho francouzského kněze: „Džamila je Alžířanka; vyhnána ze své země kvůli těhotenství skončila v Paříži. Ztracená a bez peněz se velmi rychle stala kořistí prostředí. Jednoho dne mě poprosila, zda bych jí nemohl poskytnout malou službu: ‚Chtěla bych zanést na poštu tento poukaz, je to naléhavé, ale nemohu si dovolit se tím zdržovat, protože riskuju, že promeškám klienty...‘ Po chvilce zamyšlení jsem jí odpověděl: ‚Džamilo, uvědomuješ si, že mě ve skutečnosti žádáš, abych ti pomáhal s prostitucí? Mám tě rád a vážím si tě takové, jaká jsi, ale nikdy nebudu napomáhat tvé prostituci...‘ Její tvář se rozzářila dojetím; spontánně mě objala a řekla: ‚Marku, kvůli tomu, cos mi řekl, tě mám ráda ještě mnohem víc.‘“⁵⁹

Konkrétní jednání v prostředí prostituce

V závěru předchozí části tohoto článku jsem na základě symbolické četby evangelního úryvku o veřejné hřišnici v domě farizeje Šimona (Lk 7,36–50) identifikoval pět možných a potřebných základních oblastí působení angažovaného křesťana v prostředí prostituce.⁶⁰ Vyžadují-li bezesporu všechny, aby se v nich věřící uměli „správně pohybovat“ (neboť riziko napáchání větších škod než zajištění skutečného užitku je zde mnohem větší a nebezpečnější než kdekoli jinde), pak zejména první z nich, streetwork, neboli vlastní práce „v terénu“, se absolutně neobejde bez garance kompetence.⁶¹

Pokud jde o streetwork jako hlavní oblast působení v prostředí prostituce, základní činnost zde spočívá jednak v mapování situace, prvnímu kontaktování prostitutek a ve snaze navázat s nimi důvěru, jednak v lékařské a jiné materiální pomoci, pokud o ni prostitutky stojí, ale také v lidské a duchovní podpoře, která bývá, zejména pro obchodované ženy, ještě mnohem důležitější než ostatní pomoc.⁶² Zvláště zde by se měla projevit vlastní charakteristika křesťanského působení v této oblasti a jeho odlišnost od činnosti ostatních, nábožensky neprofilovaných nevládních organizací.⁶³ Streetwork se ovšem nemůže omezit pouze na asistenční rozměr působení, nýbrž musí v sobě zahrnovat také preventivní prvky, jako je především velmi těžká, ale o to potřebnější osvětová činnost mezi potenciálními i skutečnými klienty. Je spornou otázkou, zda by v rámci preventivní činnosti streetworku mohl být žádoucí rovněž kontakt se samotnými kuplíři.

Oblastí, která na streetwork logicky navazuje, jsou chráněné domovy, tedy prostor bezpečného zázemí pro ty obchodované ženy, které se rozhodnou s prostitutkami skoncovat a potřebují pomoc nejrůznějšího druhu. Především jde o zajištění osobní bezpečnosti (případně také dětí, které prostitutky navzdory vžitým představám často mívají), dále o společenskou, finanční a psychologickou pomoc všeho druhu (většina obchodovaných žen je po vysvobození odkázána na psychiatrickou nebo psychoterapeutickou pomoc!) a také o legalizaci jejich situace, neboť u cizinek bývá pravidlem, že jsou v České republice ilegálně. Nemalou pomocí pro ženy v chráněných domovech je pomoc při jednání s veřejnými autoritami (sociální pracovníci, policie, soudy), ale i ochota trávit s nimi volný čas, věnovat se jim, apod.⁶⁴ Práce v této oblasti je především asistenčního charakteru.

Nejen v případě cizinek, ale i domácích prostitutek je velmi potřebné angažovat se také v prostředí původu daných žen. Z hlediska asistence je totiž nezbytné kontaktovat rodinu a příbuzné znevolněných žen (pokud je to ovšem v daném případě žádoucí!), organizovat jejich návrat do domovského prostředí (je-li ovšem možný!), pomáhat jim ve finančních a jiných nesnázích, které s sebou návrat do prostředí původu nese, navštěvovat je v nemocnicích a vězeních, kdykoli taková situace nastane, a podpořit je při hledání zaměstnání nebo získávání kvalifikace a rekvalifikace.⁶⁵ Z hlediska prevence je pak potřebné jednak zlepšovat životní podmínky v prostředí původu prostitutek, aby se postupně odstraňovaly důvody pro „volbu“ prostituce, jednak informovat rizikem prostituce ohrožené ženy o možných nebezpečích.

Obrovským polem působnosti, kde je víc než jinde zapotřebí široká spolupráce s řadou dobrovolníků, je oblast veřejného mínění. Věřím, že úvodní část tohoto článku, věnovaná společenským a církevním předsudkům, naznačila, jak je potřebné pravdivě informovat společnost a církve o fenoménu prostituce a prohlubovat povědomí o jeho závažnosti a obvyklém propojení na organizovaný zločin, zejména na obchodování se ženami a dětmi, násilí a leckdy i obchodování s drogami. Je potřeba informovat o možnostech pomoci a podpory obchodovaným ženám, pozitivně prezentovat lidskou sexualitu a její nezbytné propojení s láskou, jakož i kultivovat smysl pro lidskou důstojnost, a to vše zejména v médiích.⁶⁶ Činnost v této oblasti je prvořadě preventivní.⁶⁷

Naposled jmenovanou, nicméně rozhodně ne nejméně důležitou oblastí je kontakt s veřejnými autoritami. Jedná se o velmi křehké, avšak zásadní pole působení. Díky zkušenostem z ostatních oblastí je potřeba pozitivním způsobem „lobbovat“ ve prospěch vyvážené legislativy jak ohledně situace prostitutek a jejího řešení, tak ohledně kuplířů, klientů, nočních klubů a míst, kde dochází k prosti-

tuci, ale i celé řady souvisejících aspektů. Je třeba zde hledat vhodné formy kooperace křesťanských nevládních organizací s policií, státními úřady (např. migračními aj.) a soudy.⁶⁸

Věřím, že je z této krátké prezentace oblastí možného křesťanského působení v prostředí prostituce zřejmé, kolik a jak náročných úkolů čeká na ty, kdo v sobě objeví Boží volání k tomu, aby své hřivny uplatnili na tomto poli. I zde platí, že „žeň je hojná, ale dělníků málo“ (Mt 9,37). Navíc není jisté snadné se v prostředí prostituce, jež bývá – přinejmenším ze strany kuplířů a klientů – křesťanství nepřátelské, angažovat; je to však potřebné, neboť ve hře jsou tak základní hodnoty, jako je jak samotná lidská důstojnost a smysl daru lidské sexuality, tak i naše věrnost evangeliu.

Prostituce je jak z křesťanského, tak ze společenského hlediska „patologickým vzorcem chování“, který se ve skutečnosti může objevit všude (existuje přece i politická a náboženská prostituce!), takže nás zasahuje mnohem víc, než si to zprvu uvědomujeme. Proto nemůžeme jako křesťané zůstat stranou, nemůžeme strkat hlavu do písku! I nám Ježíš říká: „Vidíš tuto ženu?“ (Lk 7,44a) a také od nás chce, abychom předávali těmto ženám jeho slova: „Jsou ti odpuštěny tvé hříchy“ (v. 48) a „Tvá víra tě spasila. Jdi v pokoji!“ (v. 50).

POZNÁMKY:

1/ Takto hodnotí nucenou prostituci don Oreste Benzi, známý italský kněz a zakladatel Sdružení papeže Jana XXIII., které se věnuje všem lidem z okraje společnosti: od handicapovaných osob přes sirotky a kočovníky až po prostitutky (srov. článek „Vynalézavost blížejské lásky. Prezentace několika hnutí a organizací“ v tomto čísle *Salve*). Viz už titul jeho knihy na dané téma: *Una nuova schiavitù. La prostituzione coatta*. Roma, Figlie di San Paolo 1999.

2/ Ačkoli prostituce není jen záležitostí žen (nesmíme zapomínat na homosexuální, transsexuální a bohužel také dětskou prostituci), v tomto příspěvku se vědomě omezují pouze na oblast ženské prostituce, abych svou úvahu neúměrně nepřetěžoval a nekomplikoval dalšími skutečnostmi, které by jinak bylo třeba vzít v potaz. K problematice dětské prostituce viz např. E. VANÍČKOVÁ: *Dětská prostituce*. Praha, Grada 2005, nebo příspěvek RENÉHO MILFAITA „Dítě jako zboží v prostituci“ v tomto čísle *Salve*.

3/ Pro další pojednání mi byla velkou inspirací rozsáhlá úvaha JARMILY KUBATY z roku 2004, kterou lze najít na internetové adrese: www.kubata.nazory.cz/clanky/kap15.htm (ověřeno 7. května 2007), jakkoli nemohu souhlasit bez výhrad se všemi názory autorky.

4/ Řemeslem přece není jednoduše jakákoli činnost, za kterou ten, kdo ji vykonává, dostane zaplacení, neboť pak by za řemeslo mohl pokládat své kriminální chování rovněž úkladný vrah a také úplatky všeho druhu by byly jednoduše vedlejším zaměstnáním osob, které je přijímají. Aby bylo řemeslo řemeslem, musí být, jak moudře říkali naši předkové, *počestnou* činností, což neznamená

jen, že jde o eticky přijatelné konání (jak to negativně naznačuje příklad s nájemnými vraždami nebo úplatky), nýbrž – a to především – že toto konání nesnižuje lidskou důstojnost nikoho ze zúčastněných. A to se o prostituci rozhodně říci nedá.

Na této skutečnosti nemůže nic změnit ani fakt, že leckterá společnost ve svých zákonech prostituci reflektuje jako normální zaměstnání (jak je tomu např. v Holandsku).

5/ Jarmila Kubata uvádí ve zmiňovaném článku (srov. pozn. 3) zcela po právu, že žena byla nejprve matkou, porodní bábou, sběračkou bobulí a drobných živočichů, vychovatelkou a učitelkou, udržovatelkou ohně, kuchařkou a švadlenkou..., ale rozhodně ne prostitutkou.

Osobně mě udivuje, že si současné feministky většinou nechávají tuto inzultaci líbit a přecházejí jí mlčením.

6/ I jinak velmi zdařilé Menzelovo filmové zpracování Hrabalova románu *Obsluhoval jsem anglického krále* předkládá, bohužel, idylizující obraz prostituce, který nemá se současnou skutečností pranic společného.

7/ Přesná čísla o tom, kolik je u nás takových prostitutek, nikdo nikdy nezíská, neboť specifikem situace žen nucených k prostituci je i to, že nevidí možnost úniku, že jsou drženy v šachu pohrůžkami kuplířů vzhledem ke třetím osobám (nejčastěji příbuzným), takže si každá prostitutka podobné přiznání dvakrát rozmyslí. Je velkou opovázlivostí, když si dovolím odhadnout, že nejméně třetina prostitutek v naší vlasti je k prodávání svého těla vysloveně nucena?

Naštěstí se dnes množí konkrétní soudně projednávané případy nucené prostituce, takže cynické „reportáže“ o tom, jaké že to prostitutky nacházejí zalíbení v tom, co dělají, jsou pomalu přece jen demaskovány jako předem zaplacená propaganda těch, kdo na ní mají svůj ziskový zájem.

8/ Srov. www.benessere.com/sessuologia/prostituzione.htm (ověřeno 7. května 2007). Třebaže autoři této stránky hovoří především o italské realitě, v této věci není ta česká zásadně odlišná.

9/ Za tento nesmírně cenný postřeh vděčím PhDr. Haně Malinové z občanského sdružení *Rozkoš bez rizika*, která ho zmínila během semináře *Problematika prostituce a obchodu s lidmi na území ČR* (zorganizovaného Českou ženskou lobby dne 27. října 2005 v prostorách Poslanecké sněmovny ČR), když hovořila o snižování negativních důsledků prostituce.

Z tohoto pohledu se pak ovšem jeví jako velmi problematické východisko některých nevládních organizací pracujících v této oblasti, jež mají v rámci „respektování rozhodnutí dané ženy“ programovou taktiku vyhybat se aktivnímu ovlivňování chování a životních voleb prostitutek. Respekt k rozhodnutí těchto žen je, samozřejmě, vždy na místě, je ovšem otázkou, zda se díky naší přílišné pasivitě vůči těm, kdo z různých důvodů (jen navenek svobodně) volí prostituci, nedopouštíme určité krivdy. Nesnažíme se jim totiž ukázat překrénost a nedůstojnost jejich situace a nenabízíme jim jiné možnosti.

10/ K tomu je třeba dodat, že samotné vykonávání prostituce danou ženu následně znesvobodňuje, citově a obecně psychologicky zplošťuje, takže míra její zraněnosti se jen prohlubuje a vytváří se tak začarovaný kruh nesvobody.

11/ V tomto smyslu je velmi sympatický program francouzské organizace *Mouvement du Nid* (Hnutí hnízda), která si předsevzala všemi legálními prostředky usilovat o zrušení prostituce jako novodobého otroctví. Srov. *Vynálezavost bliženské lásky. Prezence několika hnutí a organizací* v tomto čísle *Salve*.

12/ Pouhý fakt nemožnosti dokázat v konkrétních případech propojení prostituce s organizovaným zločinem zdaleka není důkazem pro odvozování jeho obecné nahodilosti. Právě skutečnost částečné nebo úplné nedobrovolnosti prostitutek hovoří spíše ve prospěch opačné teze: není-li prostitutka svobodná a má-li už za sebou navíc zkušenost, že její kuplíři vyvážnou z případných šetření a soudů beztrestně nebo se směšnými postihy, těžko bude ochotna svědčit o organizovaném zločinu kolem sebe, tím spíše, že tím riskuje vlastní život nebo životy svých blízkých!

13/ Tato argumentace není zdaleka teoretickou obavou! Vládní návrh zákona o regulaci prostituce z roku 2005, který našťáště nebyl naším parlamentem schválen, se takto výslovně vyjadřoval v návrhu doplňujícího zákona, kterým se měly měnit některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o regulaci prostituce.

14/ V podstatě jde o *teorii sociální tolerance*, jejíž principy formuloval už sv. Augustin, ovšem výslovně je na prostituci aplikuje až sv. Tomáš Akvinský (srov. *S. Th.* 2–2,10,11). Od této pozice je ovšem už jen krůček k *teorii regulace*, s níž (právě na základě Tomášovy autority) přišli v 17. století karmelitánští *Salmaticenses*. Naproti tomu stojí v církevních dějinách přístup pocházející od sv. Alfonse z Liguori, který je zastáncem *státního prohibicionismu*. Srov. G. DAVANZO: „Prostituzione“. IN: *Nuovo Dizionario di teologia morale* (edd. F. COMPAGNONI – G. PIANA – S. PRIVITERA). Cinisello Balsamo, San Paolo 1994, s. 1047n.

Pozice svatého Augustina i svatého Tomáše mohou být pochopitelné v dobovém sociálním kontextu, kde byl státní prohibicionismus nemyslitelný, a jen s ohledem na společenské řešení prostituce, nikoli ovšem na úrovni etické úvahy a v současných podmínkách.

K problematice současného legislativního řešení prostituce viz např. příspěvek JUDr. Marie Boháčové „Nejstarší řemeslo, nebo nejstarší zločin?“ v tomto čísle *Salve*.

15/ Potvrzuje se zde bohužel, že často smýšlíme jen podle toho, co a jak vidíme: prostitutka je vidět, proto je snadné ji „ocejchovat“ jako prodejnou ženu a odsoudit ji. Klientem může být slušně oblečený muž a spořádaně žijící manžel a kuplířem člověk působící dojem úspěšného podnikatele. I když víme, že klienti a kuplíři existují, jejich hříchem nemáme „potřebu se zabývat“, protože nám nejsou na očích a neobtěžují nás... A tak se jimi většinou nezabýváme, třebaže jejich mravní vina bývá nesouměřitelně větší než vina valné většiny prostitutek!

16/ K tomuto tématu podává užitečný přehled např. HELMUT WEBER: *Všeobecná morální teologie*. Praha, Zvon & Vyšehrad 1998, s. 122–135, třebaže jeho závěry jsou místy poněkud upjaté. Je to ovšem dáno i skutečností, že se autor zabývá eticko-normativním relativismem, tedy otázkou teoretického uspořádání etiky, zatímco nám jde o hledisko pastorační praxe, která může počítat s tolerancí, jež neznamená teoretické přijetí tohoto relativismu. Srov. k tomu např. SALVATORE

PRIVITERA: „Relativismo“. IN: *Nuovo Dizionario di teologia morale...*, s. 1086–1091 (zejména s. 1091); SEBASTIANO MOSSO: „Tolleranza e pluralismo“. IN: *Tamtéž*, s. 1372–1383.

17/ Papež Jan Pavel II. k tomu napsal ve *Familiaris consortio* 34: „...člověk, povoláný, aby vědomě žil podle moudrého a láskyplného plánu Božího, je dějinná bytost, která svými četnými svobodnými rozhodnutími den ze dne sebe samu utváří. Proto člověk poznává, miluje a uvádí ve skutek mravní dobro podle stupně svého vlastního růstu...“ (srov. také *Katechismus katolické církve* 2343)

Více viz ALAIN YOU: *La loi de gradualité: une nouveauté en morale?* Paris, 1991.

18/ I tento postoj je reflektován úryvkem Lukášova evangelia, jímž se budeme zabývat vzápětí, proto jej zde více nekomentuji.

19/ Pro srovnání: rovněž v USA je v tomto směru velmi neutěšená situace, neboť se zde odhaduje přítomnost 0,34 % prostitujících se osob.

20/ Všechny údaje pocházejí z různých oficiálních zdrojů jednotlivých zemí.

21/ I nejstřízlivější odhady o počtu znevolněných žen mluví přinejmenším o „stovkách až tisících“ a dodávají, že naděje na jejich záchranu je většinou mizivá.

22/ Jestliže jsem se výše vyjádřil negativně o nerealizovaném návrhu regulace prostituce z roku 2005 (srov. pozn. č. 13), nechci tím ani v nejmenším tvrdit, že by stávající situace bez vhodného legislativního řešení prostituce byla dobrá. Potřebujeme zákony o prostituci, ale zákony moudré a spravedlivé!

23/ Poslední tvrzení lze snadno doložit konkrétními příklady: v roce 2004 pomáhal jeden kriminalista v jižních Čechách svému známému, který vlastnil čtyři noční kluby, tím, že předem vyhlédnuté prostitutky naoko odvedl k výsledku na služebnu, aby vzápětí skončily v podniku známého. V roce 2005 byla zase na Teplicku zatčena pětičlenná skupina kuplířů, mezi nimiž byla i jedna devětadvacetiletá policistka z Teplic, která gangu údajně pomáhala řešit problémy s policií při kontrolách nočních klubů v Dubí.

24/ K prvnímu aspektu viz můj článek „Syn člověka: ‚Žrout a pít‘ (Mt 11,19). Ježíšova láska k pozemskému životu“. IN: *MKR Communio* 1, 2006, s. 61–78 (zejména s. 69–74). Vrcholným dokladem druhého je Ježíšovo odpuštění vlastním katanům, srov. Lk 23,34.

25/ Srov. např. Jan 4,7–18. Výmluvný je v této souvislosti bystrý postřeh jednoho pravoslavného teologa: „Než budeme soudit, vzpomeňme si na Kristovo setkání se samařskou ženou, která měla pět manželů a žila s mužem, který nebyl její manžel. A právě jí Ježíš zjevil, že přichází, ano, už je tady, čas klanění ‚v duchu a v pravdě‘ (Jan 4,23).“ – OLIVIER CLEMÉNT: *Tělo pro smrt a pro slávu. Malé uvedení do teopoetiky těla*. Velehrad, Refugium 2004, s. 91.

26/ Srov. BLAISE ARMINJON: *Nous voudrions voir Jésus. Avec saint Jean (Jn 1–11)*. Paris, Desclee de Brouwer & Bellarmin (Christus 82) 1995, s. 167. Těto knihy se podstatně držím ve svém následném krátkém komentáři.

27/ Samotné Ježíšovo gesto psaní do písku může být vykládáno velmi různě: jde o výraz toho, že jej daná záležitost nezajímá? Že je netrpělivý? Nebo snad, že se dostal do úzkých a potřebuje si promyslet svou odpověď? Nebo chce poskytnout čas těm, k nimž promlouvá (srov. v. 8)?

Tradiční výklad myslí rovněž na text proroka Jeremiáše (17,13), kde stojí: „Všichni, kdo tě opustí, Hospodine, budou zahanbeni, odpadlíci budou zapsáni v zemi.“ Podle tohoto pojetí by tedy Ježíš psal do písku jména žalobců cizoložné ženy, aby jim naznačil, že jako vítr brzy rozvěje jejich jména v písku, tak budou oni sami zapomenuti před Bohem pro svou tvrdost.

28/ Přesto je nakonec tím, kdo plní otcovu vůli, paradoxně syn, kterému se zprvu nechce jít pracovat na vinici, ale nakonec jde a lituje (srov. vv. 29,31). Právě v této souvislosti Ježíš prohlašuje, že Bohu jsou milejší veřejní hříšníci (včetně výslovně zmíněných prostitutek!), kteří jsou ochotni konat pokání, než ti, kdo se považují za spravedlivé a tyto veřejné hříšníky odsuzují (srov. vv. 31n). 29/ Svatý Augustin říká, že se setkala „ubohá s milosrdenstvím“ a užívá přitom slovní hříčky (*miseria et misericordia*).

30/ Srov. BLAISE ARMINJON: op. cit., s. 170.

31/ Srov. tamtéž.

32/ Při meditaci nad tímto úryvkem vycházím především ze tří prací: *Vangelo secondo San Luca. Commento di Alberto Valensin e Giuseppe Huby SI*. Roma, Studium 1965, s. 154–161; HUGUES COUSIN: *Vangelo di Luca*. Cinisello Balsamo, San Paolo 1995; SILVANO FAUSTI: *Una comunità legge il vangelo di Luca*. Bologna, EDB 1997, s. 225–231; zatímco A. Valensin a G. Huby mají za to, že nemuselo jít nutně o prostitutku, v každém případě však o ženu, která navzdory ctihodnosti rodiny žila velmi provinilým způsobem života (s. 154), Cousin připouští, že zřejmě šlo o prostitutku (s. 128) a Fausti, ač otázku bezprostředně neřeší, to (jak lze pochopit z kontextu) považuje za samozřejmost.

33/ Srov. SILVANO FAUSTI: op. cit., s. 225; *I quattro vangeli commentati. Strumento di lavoro per i gruppi biblici e per la preparazione della liturgia* (edd. NICOLE BERVEILLER – MARCELLIN MANCIER). Torino, Elle Di Ci 1990, s. 667. I VÁCLAV BOGNER píše ve svých poznámkách k Novému zákonu: „...jsou to dvě rozličné události: první z vděčnosti za odpuštění hříchů, druhá jako ‚nabalzamování‘ před pohřbem.“

34/ Silvano Fausti vidí v předcházejícím textu dokonce toto schéma: Bůh miluje všechny – pohany-nepřátele (7,1–10), maličky (vv. 11–17) a hříšníky (vv. 36–50); srov. op. cit., s. 226.

35/ Srov. *Vangelo secondo San Luca*..., s. 154. Těmto motivacím lze zřejmě přičíst rovněž fakt jinak nepochopitelného opomenutí Šimonových hostitelských povinností (srov. vv. 44–46), které Bogner komentuje tím, že „se zdá, že Šimon nebyl vůči Ježíšovi příliš zdvořilý“.

36/ Srov. HUGUES COUSIN: op. cit., s. 128.

37/ Srov. tamtéž: s. 128n. Nezapomeňme, že farizeové jsou *příšim*, tj. „oddělení“, rozumějme „od hříšníků“! Existuje dokonce tradice, podle které jeden rabín, dotázaný svými učedníky, jak velkou vzdálenost si je třeba udržet od prostitutky, odpověděl: „Čtyři metry krychlové!“, srov. FILLION: *Vie de Notre-Seigneur Jésus-Christ*, 2. svazek, s. 325; cit. IN: *Vangelo secondo San Luca*..., s. 155.

38/ Srov. HUGUES COUSIN: op. cit., s. 129; SILVANO FAUSTI: op. cit., s. 229.

Důležitější ovšem než identita (či spíše morálně-společenská nálepka?) jsou vnitřní hnuty jak farizeje, tak prostitutky, které Ježíš jako prorok správně identifikuje, srov. *I quattro vangeli commentati*..., s. 668.

39/ Stejným způsobem jako přijímá Ježíš farizeovo pozvání, přijímá také tuto ženu, která se s ním chce setkat!

40/ Srov. *Vangelo secondo San Luca...*, s. 154. Autoři tohoto komentáře také zmiňují Lagrangeovo přesvědčení, že její jednání prozrazuje živé pohnutí v Ježíšově blízkosti, které překvapilo i ji samotnou (s. 155). A již sv. Řehoř Veliký komentoval její chování tím, že co jí bylo dříve příležitostí k nevázanosti, stává se nyní součástí oběti a služby Bohu (srov. *Hom. XXXIII in Evang.*; PL 76,1240).

41/ Tento velmi působivý výklad úryvku předkládá ve svém komentáři SILVANO FAUSTI, srov. jeho op. cit., s. 226n.

42/ Srov. *I quattro vangeli commentati...*, s. 669.

43/ Srov. HUGUES COUSIN: op. cit., s. 129.

44/ Aramejské *chôb* znamená nejen „dluh“, nýbrž i „hřích“ a „prominout dluh“ (*šebaq*) znamená totéž co „odpustit“. Není tedy divu, že rabíni Ježíšovy doby běžně prezentují hřích jako dluh (tedy jako méontickou kategorii!) a Ježíš sám toto chápání spontánně přejímá (srov. např. Mt 6,12; 18,23nn; Lk 13,4 aj.); srov. *Vangelo secondo San Luca...*, s. 156.

45/ Srov. SILVANO FAUSTI: op. cit., s. 228–230.

46/ Srov. HUGUES COUSIN: op. cit., s. 129.

47/ Srov. SILVANO FAUSTI: op. cit., s. 229n.

48/ Srov. HUGUES COUSIN: op. cit., s. 130.

49/ Ježíšova slova „Jsou ti odpustěny hříchy“ jsou v řečtině vyjádřena perfektem, takže vyjadřují definitivní, neodvolatelné a nepodmíněné odpustění; srov. *Vangelo secondo San Luca...*, s. 160.

50/ Srov. *I quattro vangeli commentati...*, s. 667.669.

51/ Srov. tamtéž: s. 669.

52/ Třetí z výroků adresovaných Šimonovi již ovšem přesouvá pozornost k ženě (srov. v. 44), takže jde o takřka symetrické rozdělení 2–1–2.

53/ Zajímavým detailem může pro nás v této souvislosti být skutečnost, že farizej je osloven jménem, což se v Lukášově evangeliu nestává často (srov. ještě 10,41; 19,5 a 22,31). V tomto analogickém čtení se to může chápat jako snaha spoluutvářet veřejné mínění ohledně fenoménu prostituce zcela adresně způsobem, který bere v potaz konkrétního partnera v dialogu.

54/ Kardinál Tomášek s oblibou říkával, že Boží slovo není určeno k diskuzi, nýbrž k akci. V období totalitního režimu byla taková pobídka víc než aktuální a mobilizující!

55/ Už jsem výše zmínil postřeh pravoslavného teologa Oliviera Clémenta ohledně Ježíšova setkání se Samařankou u studny v Sycharu (srov. Jan 4). Ježíš nezačíná svůj rozhovor s ní mravokárným odsouzením její neutěšené situace, nýbrž „vznešenou teologií“ o uctívání Boha v duchu a v pravdě (srov. pozn. 25). Tentýž autor na jiném místě citované knihy píše, proč tak Ježíš činí: „Ježíš přijímá, upřednostňuje, miluje každého takového, jaký je, aby mu dal vnitřní jednotu a odpovědnost, jako miloval mravně ztracené ženy, jako byla Samařanka a nevěstka, která smáčela jeho nohy slzami a osušovala je svými vlasy“ – op. cit., s. 94.

56/ O letošním Velkém pátku jsem v chrámu Panny Marie Vítězné konal „křížovou cestu vyvržených“, v níž jsem se pokoušel pomoci věřícím zahlédnout Kristovu zmučenou tvář v pohrdaných lidech z okraje společnosti, včetně prostitutek. Pro některé z účastníků, jak mi to oni sami potvrdili, šlo o zcela nový pohled, kterého dosud nebyli schopni. – V této oblasti je ještě třeba vykonat velmi mnoho!

57/ Paradoxně je to náš „čistý pohled“, který uschopňuje prostitutku znovu si sebe samé začít vážit a učít se být odolnou vůči pohledům, které ji její důstojnosti pozbavují, nejen když ji vnímají jako „sexuální zboží“, nýbrž i tehdy, když ji pokrytecky odsuzují.

Na toto téma viz více 3. kapitola knihy MARCA BONENFANTA: *Guide totus de la prostitution. Témoignage d'un prêtre*. Paris, Éditions du Jubilé 2004, s. 79–98.

58/ Tento druhý prvek nesmí být prezentován jako neuvědomělý nebo dokonce vědomý pohrdání sexem a tělesností, což by bylo pochopitelné v rozporu s křesťanským pohledem na lidské tělo a sexualitu, nýbrž naopak jejich docenění jako velkého daru, který nalézá svůj smysl pouze v lásce, a nikoli v komerci. Musí být zjevné (a zde se právě ukazuje propojení s prvním aspektem), že motivací k tomuto odmítání prostituce je právě zachování a rozvoj lidské důstojnosti.

59/ MARC BONENFANT: op. cit., s. 33.

60/ Následující krátká prezentace úkolů a činností v těchto oblastech je pouze schematická a ilustrační, neboť není zdaleka možné zde představit celou jejich škálu a spletitost problematiky s nimi spojené. Podrobnější informace nabízí příručka, z níž ostatně sám vycházím – CHRISTIAN ACTION AND NETWORKING AGAINST TRAFFICKING IN WOMEN (CAT): *An Action-oriented Guide for Awareness-raising and Social Assistance. Compiled by the Project CAT*. Praha, Gemmapress 2003.

61/ Proto, zvláště když jde o streetwork, nelze případným zájemcům o činnost „v terénu“ rozhodně doporučit, aby se do ní pouštěli na vlastní pěst a bez potřebných znalostí a zprostředkovaných zkušeností. Dnes již naštěstí existuje celá řada míst, kam je možné se v takovém případě obrátit; v našem prostředí jde především o Koordinační centrum Projektu Magdala v budově pražské Arcidiecézní charity (Londýnská 44, Praha 2, 120 00) nebo službu na telefonních číslech 736 764 706 a 603 588 440.

62/ Srov. CAT: op. cit., s. 12nn.

63/ K nejvýznamnějším, nábožensky neprofilovaným nevládním organizacím pracujícím v prostředí prostituce v České republice patří bezesporu občanské sdružení Rozkoš bez rizika (více informací na www.rozkosbezrizika.cz) a nevládní nezisková organizace La Strada (více informací viz na www.strada.cz).

64/ Srov. CAT: op. cit., s. 16–19.

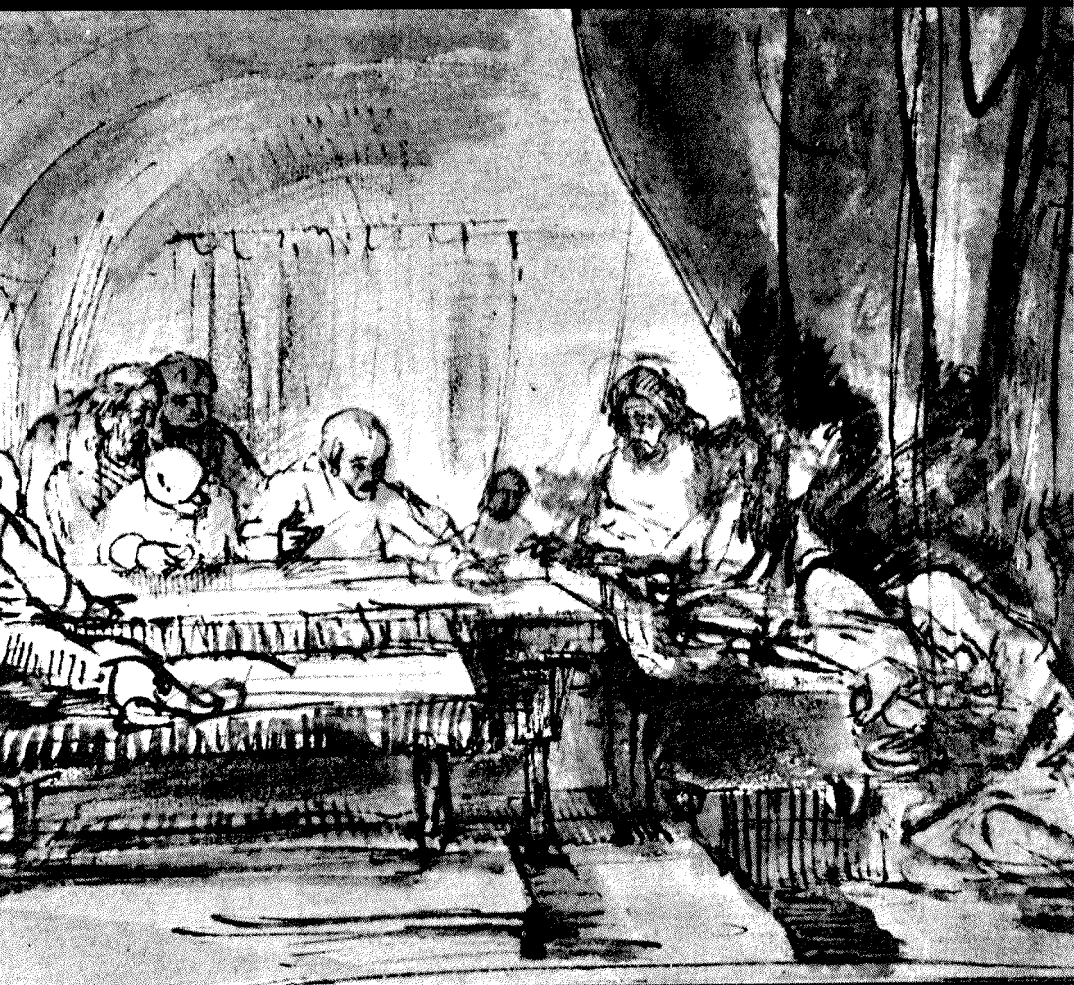
65/ Srov. tamtéž: s. 19nn.

66/ I toto monografické číslo časopisu *Salve* chce být skromným příspěvkem na tomto poli křesťanského působení v prostředí prostituce.

67/ Další podněty k působení v této oblasti viz CAT: op. cit., s. 28nn.

68/ Taková kooperace nebo spolupráce není nikterak neproblematická, a to nejen kvůli dosavadní nevyhovující legislativě a rozdílné mentalitě vnímání prostituce u zúčastněných stran, ale také proto, že prostitutky snadno ztrácejí důvěru k nevládním organizacím, pokud zjistí, že u nich existuje jakékoli propojení na veřejné autority, zejména na policii. Více k této problematice CAT: op. cit., s. 24–28.

Pavel Vojtěch Kohut OCD (* 1969 v Třinci) absolvoval základní kurz teologie na CMBF v Lito-měřicích (1987–1989) a na CMTF UP v Olomouci (1991–1994), v roce 1996 získal licenciát ze spirituální teologie na Papežském institutu spirituality Teresianum v Římě a letos tamtéž i doktorát, když obhájil dizertační práci na téma *L'esperienza trinitaria secondo San Giovanni della Croce. Proposta di una lettura pastorale mistagogica*. Od roku 1990 je členem Řádu bosých karmelitánů, od roku 1995 knězem. Od roku 2002 vyučuje spirituální teologii na KTF UK v Praze. Publikoval celou řadu odborných článků v *Teologických textech*, *Mezinárodní katolické revue Communio* a *Salve*. Je editorem současného vydání děl sv. Jana od Kříže (Karmelitánské nakladatelství, 1998–2001).

Zisky plynoucí z obchodu s lidmi jsou srovnatelné s výnosy z nelegálního obchodu s drogami či zbraněmi.

Aboliční přístup nerozlišuje prostituci dobrovolnou a nucenou a vychází z toho, že prodej „bílého masa“ je stejně trestuhodný jako jeho nákup.

Prostituce je vnímána jako genderově podmíněný projev násilí na ženách, a proto jsou prostituující se osoby dekriminlizovány a považovány za oběti. Trestání jsou klienti a kuplíři. Stát vynakládá prostředky na pomoc obětem, aby opustily násilné prostředí, poskytuje azyly a zajišťuje přípravu na zaměstnání. Aboliční přístup zaujímá Švédsko a Spojené státy americké na federální úrovni.

Marie Boháčová

Nejstarší řemeslo, nebo nejstarší zločin?

Prostituce v dnešním globalizovaném světě nabyla rozměrů vysoce organizovaného, velmi dobře prosperujícího obchodního odvětví. Roční zisk světového sexuálního průmyslu se odhaduje na 30 milionů amerických dolarů. Tento byznys zahrnuje aktivity, které jsou sice z morálního hlediska nepřijatelné, avšak většina států je považuje za legální. I v tomto oboru však začínají převládat aktivity kvalifikované jako trestný čin a stíhané jako mezinárodně organizovaný zločin. Jedná se o nejvýnosnější součást sex-průmyslu, kterou je obchodování se ženami a dívkami za účelem sexuálního vykořisťování a organizování prostituce. Nutno doplnit, že k prodeji osob (dospělých, ale i dětí) dochází i za jiným účelem: aby vykonávaly nucené práce, sloužily jako otroci, žebrały nebo nuceně páchaly trestnou činnost, uzavíraly nucené sňatky či jim byly odnímány tělesné orgány. Tyto zločiny proti lidské důstojnosti nazývané novodobým otroctvím jsou fenoménem, který se vyskytuje ve všech zemích světa. Příčin je mnoho. Je to přílišná chudoba některých zemí a nedostatečná informovanost lidí, kteří se stali oběťmi obchodu, hedonismus, kultura zaměřená na spotřebu, vysoká poptávka po prodejném sexu či levné pracovní síle, ale velmi často i nejrůznější projevy genderové a rasové diskriminace. Podle mezinárodních studií a policejních statistik¹ je ročně obchodováno s téměř dvěma miliony osob, z toho asi s půl milionem v rámci Evropy. Zisky plynoucí z této formy mezinárodně organizovaného zločinu jsou srovnatelné s výnosy z nelegálního obchodu s drogami či zbraněmi. Pro pachatele je však obchodování s lidmi méně rizikové. Peníze jsou dále rozpouštěny v podnikání a dochází tak k praní špinavých peněz a legalizování postavení pachatelů.

„Policií ČR byl v posledním období zaznamenán nárůst počtu dívek a žen ze zemí východní Evropy (nejčastěji Ukrajina, Moldávie, Bulharsko, Rusko, Bělorusko, Litva, Rumunsko) a dále z asijských zemí (Vietnam, Čína), které jsou na území České republiky nuceny k prostituci, případně jsou přes Českou republiku transportovány dále do západní Evropy. Obecně je pro tyto oběti typická velice nízká ochota ke spolupráci s Policií ČR; v prvé řadě zde hraje roli nedůvěra k policii jako k instituci, kterou si tyto ženy přinášejí s sebou ze zemí svého původu a která je přizívována výhrůžkami pachatelů. I když oběti obchodování uvěří české policii, že je schopna zajistit jejich bezpečnost, přetrvávají u nich důvodné obavy o bezpečnost jejich rodinných příslušníků v zemích jejich původu.

Zločinecké organizace totiž ženy ve většině případů nábírají již v jejich domovech, a mají tudíž dokonalý přehled o jejich rodinném zázemí.²

K obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování dochází i vnitrostátně. Oběti jsou převáženy mezi jednotlivými lokalitami a nočními podniky jednak podle vývoje poptávky, a jednak podle chování policie, tj. zvýšeného zájmu o danou zločineckou skupinu. V České republice se jedná o oblasti severních a západních Čech při hranicích s Německem, na jižní Moravě při hranicích s Rakouskem a v Praze. K získávání žen a dívek dochází v ekonomicky slabších regionech. Jsou najímány přes přátele, známé či své příbuzné nebo prostřednictvím inzerátů různých cestovních, sňatkových či pracovních agentur pro práci barmanky, tanečnice, hostesky, společnice apod. Pachatelé jsou oslovovány osoby, které se nacházejí v tíživých životních situacích nebo které již prostituci provozují.

Fenomén prostituce a obchodování s lidmi má jak trestně-právní, tak lidsko-právní aspekt a z těchto úhlů k němu mezinárodní společenství přistupuje. Dále uvádím nejdůležitější předpisy mezinárodního práva, které se tímto problémem zabývají.

V prvé řadě je to *Úmluva o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostitute druhých osob* přijatá Valným shromážděním Organizace spojených národů (OSN) v roce 1949. V preambuli této konvence se uvádí, že prostituce a obchod s lidmi je v rozporu s lidskou důstojností. Touto úmluvou, kterou Česká republika ratifikovala roku 1993, se státy zavázaly, že nebudou regulovat prostituci ani podrobovat prostitutky registraci, nýbrž zakážou kořistění z prostituce a zakládání nevěstinců.

V *Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen* z roku 1979 je obchod se ženami považován za formu genderově³ podmíněného násilí na ženách.

Úmluva o právech dítěte z roku 1989 navazuje na konvenci z roku 1949 a pojmenovává další formy sexuálního zneužívání dětí, jakou je např. pornografie.

Od roku 1949 došlo k podstatnému rozšíření forem a způsobů vykořisťování obchodovaných osob. Mezinárodní společenství definovalo právní pojem „obchodování s lidmi“. Předmětnou legální definici obsahuje *Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu*, resp. její dodatkový *Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi*, nazývaný též *Palermský protokol* z roku 2000. V souladu s ním byl do našeho trestního zákoníku přijat § 232a, který upravuje skutkovou podstatu trestného činu „Obchodování s lidmi“.⁴ Navažující *Direktiva Rady Evropské Unie* (č. 2004/81/EC), která umožňuje povolit pobyt cizím státním příslušníkům – obětím obchodování s lidmi anebo nelegální migrace (převaděčství) –, pokud jsou ochotni spolupracovat s příslušnými domácími

autoritami, je dalším opatřením pomáhajícím při odhalování trestné činnosti. Program podpory a ochrany obětí obchodu s lidmi provádí Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie ČR ve spolupráci s nevládními organizacemi – Českou katolickou charitou, IOM, La Stradou, Rozkoší bez rizika a dalšími.

Významnou roli hrají prohlášení mezinárodně uznávaných osobností. Ve zprávě speciální zpravodajky OSN o obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi, paní Sigmgy Hudy z Bangladéše, se při interpretaci *Palermského protokolu* uvádí, že „prostitute tak, jak je v dnešním světě provozována, vykazuje znaky trestného činu obchodování s lidmi“.⁵

Ve svém poselství ke světovému dni uprchlíků apeluje papež Benedikt XVI. na všechny křesťany, aby zajistili spravedlivé zacházení s uprchlíky a migranty a zajistili jim rovná práva. Podle Svatého otce je „feminizace migrace“ skutečným znamením doby. Migrace postihuje 175 milionů lidí, tj. 2,9 % světové populace, z čehož je většina žen. Podobně jako papež Jan Pavel II., i Benedikt XVI. spatřuje příčiny „moderního otroctví“ v hédonismu a všeobecné komercializaci lidské sexuality.⁶

Bylo by možné uvést i další výroky a citovat z dalších předpisů mezinárodního práva různé právní síly a závaznosti. Ze všech je patrná snaha států současnou situaci nějakým způsobem řešit. Zatímco obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a organizování prostituce je všeobecně považováno za trestný čin, k prostituci, tj. k poskytování sexuálních služeb za úplatu, se národní legislativy jednotlivých zemí stavějí odlišným způsobem. Právní úprava (případně neúprava, neuzákonění) prostituce vychází z místních poměrů, navazuje na předchozí právní úpravu, právní vědomí, morálku a tradice občanů a obyvatel. Obecně lze rozlišovat tři základní přístupy k prostituci:

Prohibiční – represivní přístup. Znamená úplný zákaz prostituce, která je považována za trestný čin. Trestné jsou i doprovodné aktivity: kuplířství, provoz nevěstinců, erotických salonů apod. Trestán je nejenom prodej, ale i nákup sexuálních služeb. Trestně odpovědné jsou všechny zúčastněné osoby: prostitutky, klienti, kuplíři. Tento přístup zaujímá např. Bulharsko, Rumunsko, arabské země, Spojené státy americké (s výjimkou Nevady, Arizony a Oregonu). Co se týče právního postihu, není činěn rozdíl mezi prostitucí a obchodováním se ženami, avšak v praxi dochází k šikaně prostitutek, a to jak těch „dobrovolných“, tak i těch, které se staly obětmi obchodování se ženami. Jeden příklad za všechny: V projektu zabývajícím se vynaloženými náklady města na kontrolu prostituce, který zpracovala nevládní organizace s názvem Koalice pro bezdomovce, se uvádí, že v letech

2001 a 2002 vynaložilo město Chicago na procesy s lidmi angažujícími se v prostituci 9 milionů dolarů. Přitom z celkového množství zatčených osob bylo 67 % prostitutek, 5 % prostitutů, 27 % kuplířů a pouze 1 % klientů.⁷

Regulační přístup. V tomto pojetí legislativa odděluje obchodování se ženami od prostituce. Zatímco prvé je trestný čin, druhé, někdy též nazývané „dobrovolná prostituce“, je definováno jako zaměstnání, podnikání ve službách. Státní legislativa upravuje (reguluje) podmínky, kdy, kde a jak lze toto „povolání“ vykonávat. Prostitutky se stávají sexuálními pracovníci, kuplíři zprostředkovateli a manažery. Kultura, životní styl a zejména sdělovací prostředky též značně ovlivňují pohled společnosti na prostituci. Některé ženské a dívčí časopisy představují prostitutku jako sebevědomou ženu, úspěšnou podnikatelku, která pomáhá mužům řešit jejich psychické a sociální problémy, a navíc je za to dobře placená.⁸ Právně lze teoreticky velmi dobře oddělit obchodníka s „bílým masem“ od zprostředkovatele. V praxi jen velmi stěží. Tito obchodníci sami sebe definují jako obchodní dealery, kteří pomáhají sexuálním pracovnícům hledat práci v zahraničí. Stát je oprávněn vybírat daně, které jsou nezanedbatelným příjmem státního rozpočtu. Regulační přístup je založen na rozlišení dobrovolné a nucené prostituce. Toto rozlišení je však velmi problematické. Stejně tak je problematický termín „dobrovolná prostituce“. Nevládní organizace provádějící práci v terénu (street work), které přicházejí do styku s prostitutkami, uvádějí, že dobrovolná prostituce v zásadě neexistuje.⁹ Mezinárodní studie, které se zabývají příčinami vstupu žen do prostituce, uvádějí, že celosvětový průměrný věk začínající prostitutky je 14 let. Téměř každá prostitutka (85–90 % prostituujících se osob) byla v dětství pohlavně zneužita, fyzicky týrána nebo se stala obětí incestu.¹⁰ To jsou pouze některé subjektivní příčiny mající původ v psychickém stavu té které ženy, o objektivních příčinách bylo pojednáno výše. Hlavními protagonisty regulačního přístupu k prostituci jsou Holandsko, Německo, Rakousko, Švýcarsko, Maďarsko a Austrálie. Svým návrhem *Zákona o regulaci prostituce* se Česká republika hodlá zařadit k tomuto přístupu. Zákon však nemůže být našim parlamentem přijat, dokud nebude vypovězena (výše uvedená) *Úmluva o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob* z roku 1949 včetně závěrečného protokolu z roku 1950, kterou je Česká republika vázána. Návrh na vypovězení této mezinárodní úmluvy dosud parlamentem neprošel. Podle navrhovaného zákona by prostituce měla být v České republice povoláním vykonávaným na základě zvláštního povolení s povinností pravidelných lékařských prohlídek a osvědčení o jejich absolvování. Kontrolu výkonu povolení by zajišťovala obec v rámci své samostatné působnosti. Oprávnění ke kontrole a vstupu do objektů, kde bude prostituce pro-

vozována, by vedle policie měly mít i další kontrolní orgány: finanční, živnostenský, stavební apod. Podle věcného záměru zákona o prostituci by měl hospodářský přínos pro ČR dosahovat až 170 milionů korun ročně. Podle Ministerstva vnitra ČR by měl zákon pomoci potírat kriminální jevy, které s prostitucí úzce souvisejí – obchodování s lidmi, drogami, praní špinavých peněz. Nevládní organizace se k těmto očekáváním stavějí spíše skepticky.

Aboliční přístup. Nahlíží prostituci jako škodlivou aktivitu (zejména pro ženy a děti), kterou je nutné potírat. Z toho důvodu se zaměřuje na poptávku, kterou kriminalizuje. Vychází z předchozích zkušeností, že prostituci a aktivity jí doprovozuje provozující lidé, kteří jsou zvyklí se pohybovat na hraně zákona či mimo něj. V pozici klientů však jsou řádní členové většinové společnosti, vážení občané, mnohdy i vysoce postavení, otcové rodin, jimž na jejich čistém trestním rejstříku záleží. Jedině tato skupina je proto postižitelná. Aboliční přístup nerozlišuje prostituci dobrovolnou a nucenou a vychází z toho, že prodej „bílého masa“ je stejně trestuhodný jako jeho nákup. Prostituce je vnímána jako genderově podmíněný projev násilí na ženách, a proto jsou prostituující se osoby dekriminlizovány a považovány za oběti. Trestání jsou klienti a kuplíři. Stát vynakládá prostředky na pomoc obětem, aby opustily násilné prostředí, poskytuje azyly a zajišťuje právo na zaměstnání. Aboliční přístup zaujímá Švédsko a Spojené státy americké na federální úrovni. V roce 1998 byl ve Švédsku přijat zákon proti násilí na ženách. Na něj navázal zákaz nákupu sexuálních služeb vtělený do trestního zákoníku jako nová skutková podstata: „Osoba, která za úplatu příležitostně obdrží sexuální službu, sexuální projev druhé osoby, bude odsouzena za nákup sexuálních služeb k peněžitému trestu nebo k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců, nebude-li jinak odsouzena podle trestního zákona.“¹¹ Ustanovení je genderově neutrální. Prostituovaná osoba je obětí a má nárok na pomoc. Podle zákona je trestný i pokus o nákup služeb, tj. jakákoliv nabídka peněz, drog, ubytování prostituující se osobě. Aboliční přístup v podobě švédského zákona byl průlomový. Pouliční prostituce klesla na minimum a došlo k poklesu poptávky. Pro kuplíře se švédský trh stal neatraktivním, finančně náročnějším. Je třeba dobře znát místní poměry, často měnit působiště, při eskortu prostitutek přímo k zákazníkům je vyžadována absolutní diskrétnost. Některé české nevládní organizace, zejména La Strada, však švédský model přístupu k prostituci kritizují. Tím, že se prostituce odehrává v ilegilitě, je pro street-workery téměř nemožné dostat se k obchodovaným osobám. Další kritiky zaznívají v tom smyslu, že prostituce a obchod s lidmi nevymizel, nýbrž se posunul do sousedních států – Dánska a dále na jih. Zdá se však, že švédský model inspiruje některé další evropské země. Norsko přijalo zákon o zákazu

nákupu sexuálních služeb pro státní úředníky během tuzemských i zahraničních služebních cest. Finsko zakazuje nákup sexuálních služeb na veřejných místech. V Makedonii a Chorvatsku platí zákaz nákupu sexu, je-li zřejmé, že prostituující se osoba je obětí obchodu. Švédskému modelu je nakloněna i veřejnost v pobaltských republikách, kde v minulém roce proběhla billboardová kampaň proti nákupu sexu. Velkým propagátorem švédského modelu je Evropská ženská lobby.¹²

POZNÁMKY:

1/ Např. odhady Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), Koalice proti obchodování se ženami (CATW), Evropské ženské lobby (EWL), Europolu, Ministerstva zahraničních věcí USA, Ministerstva vnitra ČR.

2/ Citováno z dokumentu *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005–2007)*. Praha, Ministerstvo vnitra 2005, s. 8.

3/ Termín „gender“ se používá k označení kulturně vytvořených rozdílů mezi muži a ženami. Se stejným významem bývá někdy užíván český výraz „rod“. Pojem se začal užívat ve společenských vědách v 2. polovině 20. století v rámci feministického paradigmatu (Wikipedie, otevřená encyklopedie).

„Gender“ je sociální konstrukt, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojené s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení genderu ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost či determinace není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami (Gender Studies, www.feminismus.cz, slovník pojmů).

4/ Ustanovení § 232a Zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění zákona č. 587/2004 Sb.:

- (1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito
 - a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
 - b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito
 - a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
 - b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.

- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
 - b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,
 - c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo
 - d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.
- (4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek,
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo
 - c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

5/ *Report of Sigma Huda, the UN Special Rapporteur on Trafficking in Persons, Especially Women and Children. Integration of the Human Rights of Women and a Gender Perspective with a Special Focus on the Demand for Commercial Sexual Exploitation and Trafficking*, 2006.

6/ Vatican E-mail Newsletter Zenit, October 28, 2005.

7/ Projekt *The Costly Business of Prostitution: An Examination of the Cost of Prostitution Control in Chicago*. Chicago Coalition for the Homeless, 2002.

8/ Např. J. BLUME: „Prostitution gives me power“. IN: *Marie-Claire*, červenec 2005.

9/ Např. Česká katolická charita, projekt „Magdala“, Coalition Against Trafficking in Women (USA), Solwodi (SRN), Stichting Religieuzen Tegen Vrouwenhandel (Holandsko).

10/ G. S. EKBERG: „The International Debate about Prostitution and Trafficking in Women: Refuting the Arguments“. IN: Seminář organizovaný vládou Švédské republiky ve dnech 5.–6. listopadu 2002; M. FARLEY – H. BARKAN: „Prostitution, Violence against Women and Post-Traumatic Stress Disorder“. IN: *Women and Health* 37, 1998, s. 27; S. KAY HUNTER: „Prostitution is Cruelty and Abuse to Women and Children“. IN: *Michigan Journal of Gender and Law* 1, 1993, s. 91–94; H. KINNEL: *Prostitutes' Experience of Being in Care: Results of a Study of a Safe Project Investigation*. Birmingham Community Health Trust, Safe Project 1991.

11/ *Penal Code*, Sweden, Chapter 6, Section 11.

12/ Více viz www.womenlobby.org.

JUDr. Marie Boháčová (* 1957) vystudovala střední ekonomickou školu – obor zahraniční obchod – a Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Pracuje jako advokátka (civilní právo) v Praze. V roce 1992 spoluzaložila občanské sdružení Unie katolických žen (UKŽ) a stala se jeho první předsedkyní. V roce 2002 byla jmenována do Rady vlády pro rovné příležitosti. Problematice obchodu se ženami se věnovala v rámci mezinárodního projektu „Advocats for Women“, projektu „Magdala“ UKŽ, který převzala Česká katolická charita, a jako členka výboru Evropské ženské lobby (EWL) v letech 2005–2006.

Viktimizace dětí vykořisťovaných v prostituci se přirovnává k viktimizaci způsobené krutým mučením či osobní zkušeností s leteckou katastrofou.

Nemohou-li děti unést takovou bolest a zmatenost, zůstávají-li přitom ještě se svými strachy a svým zoufalstvím samy, nemohou-li očekávat pomoc a podporu, cítí vinu a svou vlastní bezcennost a utíkají pryč, přičemž prostituční činnost vnímanou jako nejhlubší sebeponížení používají k tomu, aby posílily pohrdání sebou samými a zároveň vyjádřily mstu, zlobu a strach, které se v nich nahromadily vůči těm, kteří byli příčinou, zvláště tedy proti rodičům.

Prostituci s dětmi nelze omlouvat žádnými okolnostmi a úmysly, proto ji lze řadit mezi činy, pro něž patří bezpodmínečný zákaz. Není také vhodné označovat tento jev jako dětskou prostituci, protože se nejedná o nějakou slabší a méně závažnou formu prostituce. Výstižnější je například vykořisťování dětí v prostituci či sexualizované násilí na dětech, jehož jednou podobou je prostituce.

René Milfait

Dítě jako zboží v prostituci

Úvodem

Vykořisťování a zvěcnění lidské osoby dítěte a jeho sexuality v prostituci představuje jeden z nejzávažnějších celosvětových problémů, který se týká i České republiky, a tedy i křesťanů a církve. Dochází k pošlapání lidské důstojnosti těch nejzranitelnějších a k působení vážných krátkodobých i dlouhodobých následků. Jedná se o mnohovrstevnatou a multidisciplinární problematiku s mnoha souvislostmi. Zde půjde pouze o stručné seznámení s tímto sociálně nežádoucím jevem z hlediska některých etických aspektů.

1. Co se myslí dětskou prostitucí

Jev označovaný jako dětská prostituce je součástí fenoménu komerčního sexuálního zneužívání dětí, označovaného v anglosaské literatuře jako Commercial Sexual Exploitation of Children. Obecně se tento fenomén vymezuje jako každé užití dítěte k sexuálnímu účelu za finanční či jinou odměnu a rozlišují se jeho tři formy: dětská prostituce, dětská pornografie a obchod s dětmi pro sexuální průmysl.¹ Poprvé se světová konference podrobně a výslovně zabývala naléhavými problémy dětské prostituce, dětskou pornografií a obchodem s dětmi za účelem sexuálního vykořisťování ve švédském Stockholmu, kde se ve dnech 27.–31. srpna 1996 konal první světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Bylo to první fórum, na němž se na mezinárodní úrovni diskutovaly různé související aspekty této problematiky, přičemž vzájemně spolupracovalo asi 130 zástupců vlád a více než 100 nevládních organizací.² Stockholmský kongres definoval pojem komerční sexuální zneužívání dětí jako použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích. Zahrnuje tak v sobě prvek zneužívání i prvek obchodu. Rozlišují se pak dále tři zmíněné formy.³ Dětská prostituce je vymezena jako zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoli jinou odměnu.⁴

Opční protokol k *Úmluvě o právech dítěte* týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie definuje dětskou prostituci jako využívání dítěte

k sexuálními aktivitám za úplatu či jakoukoli jinou protihodnotu.⁵ Zde se jedná o neaktuálnější vymezení.

1.1 Formy prostituce s chlapci a dívkami

V České republice se vyskytuje heterosexuální i homosexuální forma chlapecké prostituce, přičemž provozování konkrétní formy nemá vztah k sexuální orientaci chlapců. Heterosexuální forma se provádí hlavně v bytech jako privátní či organizovaná s tím, že se rozvíjí nová privátní kategorie, kterou vyhledávají především dívky na základě strachu z posměchu ve skupině kvůli panenství a na základě doporučení a zprostředkování takovými kamarádkami, jež chtějí zahladit svůj poklesk a předčasnou sexuální aktivitu, a chlapci tak získají kromě peněz i pověst světa znalého milovníka. Heterosexuální forma se skoro nevyskytuje na ulici, spíše v omezené míře v salonech.⁶ U homosexuální formy se rozlišují tyto dvě kategorie: salonní prostituce, jež zahrnuje gay kluby, eskort služby a nově i veřejné domy jen pro homosexuální klienty, a pouliční prostituce, která je nejčastější, i když je nejnutnější, a potvrzuje i mezinárodní údaje o nejčastějším věku 17–20 let a o tom, že všichni pocházejí z dysfunkční rodiny, jsou na ulici a bez přístřeší. Poznatky z Prahy ukazují, že se asi v pětině případů jedná o chlapce, kteří překročili naši východní hranici, ostatní jsou ze všech regionů ČR. Je mezi nimi řada Romů. Často uváděným příkladem je prostituční činnost romských dětí v areálu plaveckého bazénu v Podolí, kde si zejména v páře a ve sprchách vydělávají na zmrzlinu a tobogány. Proto je i v zahraničí známá hlavně tato pražská homosexuální chlapecká prostituce, i když obecně platí, že chlapecká homosexuální prostituce není vázána jen na velká města a jejich bazény, ale dochází k ní z ekonomických důvodů i z důvodů zábavy při obtížnosti kontaktovat osobu opačného pohlaví ve všech regionech. Tato forma tzv. dobrovolné chlapecké prostituce se vyznačuje tím, že chlapci vyrůstali častěji v rodinách bez otce nebo se silnou dominancí jednoho rodiče, v jinak dysfunkční rodině či v ní dosud žijí. Chlapci v homosexuální prostituci většinou nemají homosexuální orientaci, tato činnost je jim vnucena jako forma obživy, chápe se jako obchod, je silně spojena se závislostí na omamných a psychotropních látkách a na alkoholu a s nebezpečím nákazy pohlavními chorobami včetně AIDS.⁷

V České republice jsou podle zkušeností odborníků dívky do prostituce nuceny svými rodiči nebo blízkými příbuznými, a to stále více v romské komunitě, ale mohou být také svedeny kamarádkou, jež prostituci už provádí a nechce v ní být kromě jiného sama, či ji provádějí na bázi dobrovolnosti pro peníze či zvýšení svého sebepojetí jako bytovou nebo privátní prostituci. Prostituce dívek je nej-

více rozšířena na ulicích, v salonech a bytech: na ulici se vyskytují dívky na útěku z domova nebo výchovných zařízení, často se jedná o romské dívky. Tyto dívky na ulici nabízejí rychlý, levný a anonymní sex, někdy i bez ochrany, pro cizince i bez verbální komunikace. Prostituce dívek se provozuje v příhraničních oblastech i ve velkých městech. Dívky jsou k dispozici pro bleskový sex na místě, např. za vraty v průjezdech domů, a pro odvoz. V oblastech jako jsou trasa E 55 – Dubí, Teplice a Cheb mají za noc 3–5 zákazníků při ceně 30–50 eur i 200 eur za celou noc, přičemž tzv. „šlapky“, tj. lepší pouliční či silniční dívky či ženy v prostituci neposkytují sex v autě, ale odjíždějí se zákazníkem do zapůjčeného bytu nebo hotelového pokoje. Salonní prostituce zahrnuje erotické podniky, masážní salony, fitness centra, zařízení se speciálními masážemi a kulturním nebo relaxačním programem. Tento typ prostituce vyžaduje pohledné, upravené dívky s vhodným chováním a celkovou úrovní, proto jsou vybírány dívky se znalostí cizího jazyka. V bytové prostituci dochází k vysoce promiskuitnímu chování a sexu se zákazníky z řad známých chlapců a mužů, některé studentky si tak přivydělávají na platby pronájmů a koupi reklamních trháků.⁸

1.2 Souhra různých příčin

Podle dostupných informací se pohybuje věk dětí zneužívaných k prostituci v Evropě mezi 12. a 18. rokem, čtvrtina z nich se dostala k prostituci přes osobní zkušenost zneužití při fotografování nebo natáčení pornografického díla, dvě třetiny těchto dětí byly v dětství zneužity a většinu obětí tvoří dívky.⁹ Při cestě dětí k prostituci hraje roli souhra různých faktorů a příčin. Tyto děti mají za sebou příběh trvalých a hlubokých konfliktů, jež jsou výsledkem slov, jednání a pocitů dospělých, zejména těch nejbližších. Z prostředí, v němž vyrůstaly, je často vyháněno psychické a fyzické násilí, k němuž patří permanentní psychický tlak ambicí, vlastnických nároků, emocionálního chladu, nadávek a odmítání např. ze strany rodičů, dále týrání a jeho nejbrutálnější a nejpodlejší forma, totiž sexuální zneužívání, které má nejničivější následky tam, kde je páchá vlastní otec. Nemohou-li děti unést takovou bolest a zmatenost, zůstávají-li přitom ještě se svými strachy a svým zoufalstvím samy, nemohou-li očekávat pomoc a podporu, cítí vinu a svou vlastní bezcennost a utíkají pryč, přičemž prostituční činnost vnímají jako nejhlubší sebeponížení používají k tomu, aby posílily pohrdání sebou samými a zároveň vyjádřily mstu, zlobu a strach, které se v nich nahromadily vůči těm, kteří byli příčinou, zvláště tedy proti rodičům. U těchto rodičů se zase může jednat o přenos vlastních zkušeností týrání a zneužívání v dětství, či o obyčejné přetížení.¹⁰ V prostitučním prostředí se jim dostává pozornosti od zákazníků,

kuplířů nebo i „kolegyn“, výše výdělků je pro ně kritériem sebevědomí, v roušce prostituující se se cítí být žádaní. Nabízí se jim něco, co jakoby odškodňuje utrpení z jejich dětství. S vděčností proto přijímají takové jednoduché řešení svých problémů. Prostituční prostředí jim nabízí domov a identitu. Děvčata pocházejí ze všech sociálních vrstev. Zažily ve svých rodinách také zkušenost, že při nich v jejich utrpení matky nestály, ale sexuální zneužití naopak utajovaly a přikrývaly. Už v raném dětství tak musely vnímat, že jsou sexuálními objekty. Pocházejí i z rodin, které nedozrály k tomu, aby plnily své výchovné úkoly a unesly tvrdý a chladný svět kolem nich, z rodin jen s matkou, jež sama zůstala s dcerou, nebo s otci, kteří pijí. V těchto rodinách se buď tabuizuje, či pornograficky přehání sexualita. První tělesné zkušenosti a něžnosti jsou tak spojeny s velkým znejistěním v otázce vlastní ženskosti. Dívky musely prožívat, že jejich identifikační osoba, tedy žena v rodině, byla extrémně slabá a závislá na jednom či více mužích. Jejich matky se cítily bezcenné, protože neměly muže, a když ho měly, byl, byl pro matku důležitější než její dcera, a tak dívky pocitovaly štěstí a sebevědomí matek, spolu s matčíným ignorováním sexuálního zneužívání, jako zradu na svém pohlaví. Utrpení dívek tak jejich matky obětovaly vztahu s mužem. Tak se také dívky naučily, že jediné ženské svádění opravňuje ženy, aby žily vedle mužů. Peníze jsou pro ně současně symbolem lásky, jistoty a svobody, děti si v prostituci prodávají i kupují náklonnost.¹¹ Děti, které jsou na útěku z rodiny či ústavního zařízení, vhání do prostituce ekonomická nouze, potřeba přežít. Stávají se tak lehkou kořistí těch, kteří jim za sex jako protislužbu nabídnou něco k jídlu a bydlení a k tomu třeba ještě kapesné. Nejprve jde o zaplacení cesty, postele a/nebo stravy svým tělem, čímž se stávají poprvé zbožím. Další příčinou je emocionální nouze. Přítel se dostane do finančních problémů a nejjednodušší cestou jak získat peníze, je prostituce dítěte, jež to rádo i bez tělesného násilí podstoupí, aby si udrželo lásku a vazbu, a proto stačí jen subtilní hrozba odepření vztahu. Takové dítě ve své závislosti ani neupozoruje, že se onen přítel stal kuplířem. V emocionální nouzi se mohou děti také ukvapeně a bez výběru sexuálně spustit s dospělými a vyrovnávat si tak sexualitou chybějící vřelost. Poznávají, že jsou takové vztahy frustrující, že je emočně neuspokojují a že nemají dlouhé trvání. Proto hledají dál a prožívají opět frustrující kontakty, obelhávání a podvádění. Pak už sáhnou po placeném sexu, který považují za vyrovnání emočních deficitů a peníze za náhradní uspokojení. Prostituce slouží také k obstarávání peněz na omamné a psychotropní látky nebo k obstarávání těchto látek a tyto látky zase pomáhají vydržet život v prostituci, jež se pak točí kolem jedu a peněz na něj. Zmíněné látky taky využívají kuplíři, aby na nich učinily děti závislými a pak je mohli snadno posílat do prostituce.¹²

Téměř 90 % klientů projektu *Šance* jsou děti bez zázemí, prakticky ve stavu bezdomovectví. Mnohé z dětí v prostituci jsou závislé na hracích automatech, alkoholu a drogách, přičemž je u nich tato závislost pěstována úmyslně – každý druhý klient projektu *Šance* se stal závislým na omamných a psychotropních látkách.¹³

Při „dobrovolné“ prostituci dětí se jedná o snahu získat peníze na přepychové věci či na věci jen standardní, aby se vyhnuly posměchu vůči sobě nebo svým rodičům či šikanování ve vrstevnickém kolektivu. Děti mívají deficit v sociálních dovednostech a tvořivosti, zase ale vědí, že krást se nemá, a proto volí prostituci jako způsob jak vydělat peníze. Přitom utajují zkušenost s komerčním sexem, ale staví na odív prospěch z ní a myslí si, že mají – i přes pocit nelibosti či zhnušení ze sebe samých – věci pod kontrolou.¹⁴ Jsou i případy, kdy děti volí programově komerční sex jako způsob cesty do „lepší společnosti“, když se často jedná o děti, které pocházejí z poměrně konformního rodinného prostředí a jsou zároveň vysoce nespokojené s vývojem své osobní cesty, jsou často subdeprivované či deprivované, dostávají se do kompenzačního kolotoče, jenž se analogicky srovnává s touhou po moci, majetku, slávě a postavení, s mentalitou úspěš za každou cenu a být schopen udělat pro to všechno. Zábava, touha po dobrodružství, touha vyniknout ve skupině vrstevníků, být v něčem lepší, dokonce jednička, naplnit chybějící důvod vážit si sebe sama jsou důvody, které vedou děti do „dobrovolné“ prostituce, jež je tak způsobena sociální, emocionální a duchovní chudobou a deficitem nasycování základních potřeb dětí, které mu napomáhají vytvářet jeho sebekoncepci.¹⁵ Podle svědectví dospělých osob v prostituci jich 33,3 % vstoupilo do prostituce před 15. rokem věku. Subjektivní motivace pro prostituci představovala směs faktorů, jako jsou peníze (51,5 %), dárky (7,9 %), emocionální frustrace, hledání lásky (40,6 %), citu, sexuální zneužívání a zanedbávání v dětství a lhostejnost společnosti.¹⁶

1.3 Specifické následky

Viktimizace dětí vykořisťovaných v prostituci se přirovnává k viktimizaci způsobené krutým mučením či osobní zkušeností s leteckou katastrofou. Dítě je traumatizováno nejen samotnou prostitucí, ale i dalším násilím, proto se rozlišuje primární a sekundární traumatizace a viktimizace.

Sekundární viktimizace a traumatizace znamená sexuální násilí včetně vynucování sexu bez ochrany, vynucování odmítaného způsobu sexuálního styku, znásilnění, přinucení k sexu s více osobami současně, dále tělesné tresty za neuposlechnutí příkazu včetně jistých forem mučení a sadomasochistických praktik, přičemž převládá psychické násilí s cílem úplně ovládat – traumata se kumulují, vycházejí

z prostředí prostituce i mimo něj a pocházejí tak od kuplířů, zprostředkovatelů, provozovatelů, zákazníků i od vrstevníků a kamarádů, lékařů, učitelů, sociálních a pastoračních pracovníků, policistů a dalších osob na základě stigmatizace a neuctivého, ponižujícího, zesměšňujícího či neangažujícího se nebo lhostejného chování.¹⁷ Konkrétně se jedná o poruchy v sexuálním a reprodukčním zdraví, o poruchy v psychickém a sociálním vývoji dítěte,¹⁸ následky způsobené životem v tomto prostředí a společenské následky, které znamenají, že se neptáme, kdo jsou tyto děti, proč to dělají, proč je jich mnoho, jak je možno jim pomoci, ale spíše děláme, že problém neexistuje, přehlídli se zjevné či skryté inzeráty v novinách či časopisech, které nabízejí sex s nezletilými.¹⁹

1.4 Trestněprávní úprava

Trestný čin, který přímo souvisí se sociálně nežádoucím jevem označovaným jako dětská prostituce, je v současně platné zvláštní části trestního zákona pojmenován kuplířství (§ 204) a odstavec (1) definuje tuto skutkovou podstatu: „Kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným...“²⁰ Výše trestní sazby odnětí svobody jsou až 3 roky, další okolnosti, jakými jsou i zneužití tísně, zneužití závislosti (odst. 2), takový čin spáchaný právě na osobě mladší osmnácti let (odst. 3 písm. c) či na osobě mladší patnácti let (odst. 4), ji mohou navýšit o 1 až 5 let, resp. na 2 léta až 8 let či 5 až 12 let. Toto ustanovení § 204 je zařazeno do V. hlavy „Trestné činy hrubě narušující občanské soužití“, jejichž společným objektem je občanské soužití. Komentář uvádí, že většina těchto trestných činů (§ 196–§ 209a) „směřuje proti skupinovým zájmům“, jen „poslední čtyři se týkají jednotlivce“.²¹ Ustanovení § 204 „chrání občanské soužití z hlediska mravnosti a svobodného rozhodování člověka“.²² Dítě se nám tak zde objevuje jen v kontextu spáchaného činu na osobě mladší osmnácti, resp. patnácti let a neuvádí se provedení *Úmluvy o právech dítěte*²³ či jejího opčního protokolu týkajícího se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie.²⁴

Pokud jde ještě o vztah pachatele k věku osoby mladší osmnácti a patnácti let, v obou případech platí, že postačí jeho nedbalost, to znamená, že není třeba, aby k naplnění skutkové podstaty musel znát skutečný věk osoby, ale s ohledem na okolnosti, mezi nimiž lze jmenovat fyzickou vyspělost, vzhled, chování, vyjadřování, a vzhledem ke svým osobním poměrům o této okolnosti vědět měl a mohl.²⁵

Návrh novely či rekodifikace trestního zákoníku²⁶ provádí změnu a zařazuje trestný čin kuplířství (§ 166) do hlavy III. „Trestné činy proti lidské důstojnosti

v sexuální oblasti“. Znění zůstává, jen jako možný trest přibývá propadnutí věci či zákaz činnosti. Negativní vliv prostituce na děti řeší nový trestný čin „Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí“ (§ 167).

Dalším souvisejícím a v součinnosti možným trestným činem je ohrožování výchovy mládeže podle § 217 a svádění k pohlavnímu styku podle § 217a. Obě ustanovení patří ještě do hlavy VI. „Trestné činy proti rodině a mládeži“. Ustanovení § 217 má v odstavci 1 za skutkovou podstatu činu toto: „Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že a) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu, b) umožní jí vést zahálčivý nebo nemravný život, nebo c) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší než osmnáct let...“²⁷ Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádné výchově osob mladších osmnácti let. Tato výchova se má vést „v souladu se zásadami morálky občanské společnosti“, „zpustnutím“ se přitom rozumí také reálné nebezpečí žít se prostitucí.²⁸ Do kategorie „zahálčivého života“ se zde řadí i různé formy tzv. sexuálních služeb, které jsou hodnoceny jako nežádoucí z hlediska zájmů společnosti. Prostituce je uvedena pod výrazem „nemravný život“, který je veden v rozporu se zásadami morálky.²⁹ Ustanovení § 217a ve znění „(1) Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne osobě mladší osmnácti let za pohlavní styk s ní, nebo za její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem...“ lze na základě výše uvedených okolností navýšit na 6 měsíců až 5 let.³⁰ Toto ustanovení má chránit tělesný, rozumový, mravní a citový vývoj osob mladších osmnácti let.³¹ Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádné výchově dětí, protože prostituce je „v hlubokém rozporu s morálkou občanské společnosti“, jednání pachatele zpravidla vede k „výraznému mravnímu ohrožení dítěte a k narušení jeho hodnotového systému“ a je třeba chránit děti před tímto jednáním v „sexuální oblasti“.³² K dokonání tohoto činu se nevyžaduje, aby se definované jednání uskutečnilo a aby osoba mladší osmnácti let úplatu, výhodu či prospěch přijala.³³ Jiná výhoda či prospěch může být nemajetkové povahy, jako například nabídka ubytování, stravování, ochrany, zvýhodnění při klasifikaci zkoušky, v zaměstnání, ve sportu, obstarání zaměstnání, nestíhání pachatele trestného činu, čímž projevuje pachatel ochotu onu úplatu, onen prospěch nebo onu výhodu poskytnout, pokud bude dosaženo jeho požadavku, přičemž může být návrh výslovný či konkludentní.³⁴

V navrhované úpravě přecházejí tyto trestné činy pod názvem „Ohrožování výchovy dětí“ (§ 177) a „Svádění k pohlavnímu styku“ (§ 178) do hlavy IV. „Trestné činy proti rodině a dětem“.

2. Porušení lidské důstojnosti

Lidská důstojnost a z ní plynoucí základní a lidská práva tvoří hlavní měřítko pro etické a právní posouzení problematiky vykořisťování dětí v prostituci.

I v pluralitní sekularizované společnosti musí existovat všeobecně závazné principy jednání, které jsou v jednotlivých případech předem ustanoveny pro zvažování dober. Koncepty lidské důstojnosti a lidských práv pak představují nezbytný rámec pro etické a právně-etické vypořádání³⁵ i s touto složitou a multidisciplinární problematikou. Každý člověk má jako lidská bytost nezcizitelnou a nadčasovou důstojnost, od níž se odvozují fundamentální práva. Nelze ji tedy oddělovat od základny centrálních lidských práv. Tato důstojnost člověka je nedotknutelná. Lidská důstojnost je vnitřní a zároveň sociální nárok na hodnotu a respekt, který člověku přísluší kvůli němu samému. Je každému člověku vrozená, je nepomíjivá.³⁶ Z křesťanského pohledu se lidská důstojnost odůvodňuje ze skutečnosti stvoření, resp. z pojetí člověka stvořeného jako obraz Boží a jeho bezprostředního vztahu k Bohu, jenž se potvrzuje také tím, že se v Ježíši Kristu Bůh stal člověkem.³⁷ Immanuel Kant konstatuje, že musí existovat něco, co je v sobě dobré, a proto nepodléhá vnějšímu ohodnocení jako ceně na trhu, co je apriorní dobro jako bezpodmínečné ustanovení, a označuje tak bezpodmínečnost lidské důstojnosti.³⁸ Kant proto formuluje tento kategorický imperativ: „jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy jako účel a nikdy pouze jako prostředek.“³⁹ Mít důstojnost znamená pro Kanta vlastnit nárok nebýt instrumentalizován v jádru své osoby. S žádným člověkem se tak nesmí zacházet pouze jako s prostředkem pro uskutečňování účelů druhých. Ze subjektu lidské důstojnosti se nesmí učinit pouhý objekt použití cizí vůle. Dále se důstojnost každého člověka nesmí přepočítávat, zúčtovávat za jiné účely, protože by jinak nebyla důstojností, ale jen hodnotou mezi jinými.⁴⁰ Co je nesměnitelné a neopakovatelné, co nelze již dále odvodit, se tak stává absolutním protipólem produkce zboží a je mravně neprodejné.⁴¹ Pojem lidské důstojnosti je paradigmatickým v právním systému národního i mezinárodního práva. K fixaci jádrové oblasti důstojnosti patří vypracování jejích obsahových prvků. Na tyto prvky se vztahuje garantování důstojnosti. Je tak třeba garantovat nutné podmínky pro postavení subjektu, což jsou bazální funkční podmínky, bez nichž se již předem nemůže rozvíjet svoboda jednání uložená v podstatě člověka. V tomto případě se rozlišují roviny podmínek, které garantují existenci, subjekt a příležitosti.⁴² Ve stručnosti je možno tuto garanci vysvětlit jako ochranu člověka před jeho zvětčením, při němž se člověk používá jako pro-

středek k dosažení cíle a v důsledku toho se neguje jeho specifická vlastní hodnota, jako zabránění ekonomizaci, komercializaci lidského bytí, jako uznání všeobecného práva na osobnost, jako rámcové podmínky, které předem vylučují redukování jedince na pouhou pozici objektu, umožnění vnímat dítěti jeho potenciální příležitosti rozvoje a participace a zabezpečit aktivní povinnost podpory a pomoci.⁴³

3. Bezpodmínečná povinnost vždy nekonat

V tradici morální teologie se hovoří o jednáních, která jsou vždy a za všech okolností bez ohledu na úmysl sama o sobě špatná a morálně nepřijatelná – tzv. *actus intrinsece malus*.⁴⁴ O některých takových činech pojednává i II. vatikánský koncil ve své pastorální konstituci o církvi v dnešním světě: „Všechno, co je přímo proti životu [...], cokoli porušuje nedotknutelnost lidské osoby [...], co uráží lidskou důstojnost jako lidské životní podmínky, svévolné věznění, deportace, otroctví, prostituce, obchod se ženami a mladistvými [...], všechny tyto věci a jim podobné jsou opravdu ostudné, vnášejí nákazu do lidské civilizace a poskvřňují více ty, kteří je dělají, než ty, kteří trpí bezprávím, a velice zneuctívají Stvořitele.“⁴⁵ Takové činy se provínají proti fundamentálním lidským právům, které zajišťují lidskou důstojnou existenci, protože zpochybňují tyto nepochybnitelné minimální podmínky lidského bytí. K těmto právům se řadí i právo na život a tělesnou nedotknutelnost, právo na sebeurčení a svobodný rozvoj osobnosti. S úctou k osobní důstojnosti každého člověka, a tedy i dítěte, je neslučitelné jakékoli nucení k sexuálním praktikám, protože je nutno chránit prostor sexuální intimity. Takové činy jsou proto vždy zakázány a nikdy nejsou dovoleny. Od důstojnosti člověka nelze nikdy požadovat pokořující zkušenost vydání se napospas, využití strachu a ponížení. Nelze to ani nikdy ospravedlňovat na základě vnějšího prospěchu.⁴⁶ Prostituce s dětmi je proto vždy a za všech okolností morálně neakceptovatelná, protože instrumentalizuje dítě, činí z něho věc pro uspokojení potřeb druhých a pro zisk, porušuje jeho základní lidská práva.

4. Pastorační výzva⁴⁷

Jedním z hlavních referátů na světovém kongresu v Lublani v červenci 2005 o komerčním sexuálním zneužívání dětí byl příspěvek, jenž se snažil ukázat, proč by měly být náboženské komunity partnerem v prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí, a rovněž navrhnout metodu mobilizace náboženských komunit,

jež by byla zároveň přenosná i pro další komunity se společnými zájmy a hodnotami.⁴⁸ Mezinárodní společenství tak očekává od církve angažovanost.

Nutnost respektovat důstojnost dítěte se zdůrazňuje například v článku 26. „Práva dítěte“ encykliky *Familiaris consortio*: „V rodině jako ve společenství osob se musí věnovat zcela zvláštní pozornost dítěti, s hlubokým citem pro jeho osobní důstojnost, s hlubokou úctou k jeho právům a v jejich nezištné ochraně. To platí o každém dítěti, ale je to zvlášť naléhavé, když je dítě ještě malé a bezmocné, nemocné, trpící nebo nějak postižené.“⁴⁹

Všem dětem světa se přeje budoucnost, v níž se respektování práv člověka – tedy i jejich – stane plnou skutečností. Práva dítěte musí podle církevního sociálního učení podléhat ochraně právního řádu a společenská hodnota dětství se musí veřejně uznávat ve všech zemích, jak to dokumentují slova Jana Pavla II.: „Žádná země světa, žádný politický systém nemůže jinak myslet na svou vlastní budoucnost než jen s ohledem na tyto nové generace, jež převezmou od svých rodičů rozmanité dědictví hodnot, závazků a nadějí národa, do něhož patří, spolu s dědic-tvím celé rodiny lidstva.“⁵⁰

Sociální učení církve pak konstatuje neuspokojivou situaci velkého počtu dětí na celém světě, jimž chybí předpoklady pro celostní rozvoj i přesto, že byla přijata *Úmluva o právech dítěte*, a za nejzávažnější problémy označuje obchod s dětmi, práci dětí, fenomén dětí ulice, nasazování dětí do ozbrojených konfliktů, sňatky dětí, zneužívání dětí pro obchod s pornografickým materiálem, který se provozuje také pomocí nejmodernějších sociálních komunikačních prostředků. Znovu se připomíná, že je nutno bojovat na národní i mezinárodní úrovni proti porušování důstojnosti chlapců a děvčat, jež je způsobeno sexuálními vykořisťováními, osobami s pedofilními sklony a všemi druhy násilí, jímž trpí tyto lidské osoby, které nejvíce potřebují ochranu. Konstatuje se, že se jedná o trestné činy, které se musí účinně a pomocí vhodných preventivních i trestněprávních opatření potírat prostřednictvím rozhodného jednání různých autorit.⁵¹

Ve dnech 20.–21. června 2005 se v Římě v rámci Papežské rady pro pastorační migrantů a itinerantů konalo „První mezinárodní pastorační setkání se zaměřením na osvobození žen ulice“,⁵² které zdůraznilo význam projednávaného fenoménu, jenž „naléhavě vyžaduje pozornost a pastorační lásku univerzální církve i místních církví“, jak řekl předseda této rady kardinál Stephen Fumio Hamao.⁵³ Každá strategie církve v této oblasti musí mít jako střed radostné poselství o plném osvobození v Ježíši Kristu a lidská práva. Vykořisťovatelé se musí převychovat a zároveň slyšet od církve i státu jasné odsouzení svých hříchů a nespravedlnosti. V závěreč-

ném dokumentu se připomíná, že má církev pastorační zodpovědnost, aby znovu obnovila důstojnost lidí zneužitých v prostituci a aby se zasazovala za jejich osvobození a za tímto účelem také poskytovala hospodářskou, výchovnou a vzdělávací podporu. Měla by také převzít obranu jejich legitimních práv. Dále musí církev zabezpečit pastorační potřeby těchto obětí. Prostituce je zde označena jako forma moderního otroctví.⁵⁴

Závěrem

Vykořisťování dětí v prostituci porušuje lidskou důstojnost dítěte a jeho fundamentální lidská práva. Je tak útokem přímo na základ mravnosti. Kromě osoby dítěte a jeho některých tělesných částí se stává zbožím i jeho sexualita, která je vytržena z trvalého, zralého a zodpovědného vztahu. V pozadí tohoto zločinu je pojetí člověka a porozumění tomu a výchova v tom, co znamená mravnost, morálka, etika, právo a lidská sexualita. Na to vše má každé dítě své lidské právo. Je třeba rozlišovat mezi mravností a morálkou a neredukovat tato témata jen na sexuální oblast. To platí zejména pro komentář stávající trestněprávní úpravy, i když nový návrh trestního zákoníku už řadí trestný čin kuplířství do hlavy, v jejímž nadpisu již figuruje lidská důstojnost. Dítě se také v prostituci okrádá o dětství, narušuje se vzhledem k následkům jeho celostní vývoj. Prostituci s dětmi nelze omlouvat žádnými okolnostmi a úmysly, proto ji lze řadit mezi činy, pro něž patří bezpodmínečný zákaz. Porozumění pojmům mravnost a morálka vede k tomu, aby se související trestné činy zařadily pod vhodným pojmenováním do hlavy trestných činů proti lidské důstojnosti. Není také vhodné označovat tento jev jako dětskou prostituci, protože se nejedná o nějakou slabší a méně závažnou formu prostituce. Výstižnější je například vykořisťování dětí v prostituci či sexualizované násilí na dětech, jehož jednou podobou je prostituce. Tento fenomén se týká každého občana, včetně křesťanů a církve, pro něž je aktuálním znamením času i v rámci sociálního principu opce pro chudé, pro ty nejslabší a nejzranitelnější. Mentalita dívání se stranou či lhostejnost nejsou neutrální, ale nahrávají pachatelům. Nemělo by se zapomínat na vědomosti o pachatelích a na přístup k nim, což je ale vlastní, rozsáhlá problematika. Oporou pro duchovně odborné konání v této oblasti je vzor osvobozujícího jednání Ježíše Krista, lidská práva dítěte, poznatky o fenoménu a další související znalosti.

Autor se dano u problematikou zabývá na KTF UK i v rámci grantu č. 414/2005 GAUK.

POZNÁMKY:

- 1/ JIŘÍ DUNOVSKÝ – MIROSLAV MITLÖHNER – KAREL HEJČ – JAROSLAV HANUŠOVÁ-TLAČILOVÁ: *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Praha, Grada Publishing 2005, s. 20–21; EVA VANÍČKOVÁ: *Dětská prostituce*. Praha, Grada Publishing 2005, s. 25.
- 2/ *Der Weg von der Kampagne gegen Kinderprostitution im Tourismus zur Arbeitsgemeinschaft gegen kommerzielle sexuelle Ausbeutung von Kindern*, <http://www.ecpat.de/wir/wir.geschichte/content.html> (24. 06. 2005); ELVIRA TREFFINGER: *Aufruf zum Handeln: Der Stockholmer Weltkongress gegen die kommerzielle sexuelle Ausbeutung von Kindern*, <http://www.ecpat.de/wir/wir.geschichte05/hintergrund.html> (25. 06. 2005); *1st World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children, Stockholm, Sweden, August 27–31 1996*, <http://www-csecworldcongress.org/en/stockholm/index.htm> (25. 06. 2005).
- 3/ EVA VANÍČKOVÁ: op. cit., s. 25; *Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí*. Praha, Ministerstvo vnitra 2000, s. 1–2; JIŘÍ DUNOVSKÝ: „Komerční sexuální zneužívání dětí v ČR na přelomu tisíciletí“. IN: *Komerční sexuální zneužívání dětí. Násilí na dětech*. Sborník z 1. národní konference. Praha, Humanitas Profes 2001, s. 12–13; EVA VANÍČKOVÁ: „Komerční sexuální zneužívání dětí. Výsledky pilotní studie“. IN: *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice*. Sborník z konference pořádané ve dnech 6.–7. listopadu 2001, s. 15; JAN CHMELÍK A KOL.: *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha, Portál 2003, s. 52; *Žpráva České republiky o problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí zpracovaná Ministerstvem zahraničních věcí ČR v rámci přípravy České republiky na Světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (Švédsko, 26.–31. srpna 1996)*, s. 3–4.
- 4/ *Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí*: op. cit., 2; srov. JIŘÍ DUNOVSKÝ: op. cit., s. 14.
- 5/ *The two Optional Protocols were adopted by the United Nations General Assembly on 25 May 2000 (General Assembly Resolution A/Res/54/263). Convention on the Rights of the Child*, <http://www.unicef.org/crc/oppro.htm> (10. 11. 2004); *Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie*, <http://www.detskaprava.cz/nactileti/download/op2.pdf> (10. 11. 2004).
- 6/ EVA VANÍČKOVÁ: op. cit., s. 79.
- 7/ Tamtéž: s. 80–82; JAN CHMELÍK A KOL.: op. cit., s. 64.
- 8/ EVA VANÍČKOVÁ: op. cit., s. 74–78.
- 9/ Tamtéž: s. 71.
- 10/ HEIDI GERLINGER: *Sehnsucht nach Liebe? Eine Analyse des Phänomens Kinderprostitution*. Östringen, Verlag der Jugendwerkstatt Östringen e. V. 2001, s. 58, 76–77.
- 11/ ISABELL THIEDE: *Mädchenprostitution. Ein Versuch, aus dem Elternhaus auszubrechen*. Hamburg, Rowohlt Taschenbuch Verlag 1997, s. 63–75; HEIDI GERLINGER: op. cit., s. 63–76.
- 12/ HEIDI GERLINGER: op. cit., s. 58–63; srov. ISABELL THIEDE: op. cit., s. 34–99.
- 13/ *Připomínky k II. periodické zprávě o implementaci Úmluvy o právech dítěte v České republice*, <http://www.llp.cz> (30. 09. 2005); srov. <http://www.sance.info>, s. 27.

14/ EVA VANÍČKOVÁ: op. cit., s. 75–76.

15/ Tamtéž: s. 74–76.

16/ HANA BALCAROVÁ – PETER PÖTHE – LADISLAV CSÉMY – VIKTOR BOSÁK: *Retrospektivní studie sexuálního zneužívání dětí u osob s rizikovým sexuálním chováním*, <http://www.detivpasti.cz/doc2.htm> (30. 09. 2005).

17/ Tamtéž: s. 66–67, 84.

18/ Tamtéž: s. 65–66, 85–86, 88–89, 90–91, 92; KAREL PROVAZNÍK: „Dětská prostituce“. IN: EVA VANÍČKOVÁ – KAREL PROVAZNÍK – ZUZANA HADJ-MOUSOVÁ – JANA SPILKOVÁ: *Sexuální násilí na dětech. Výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha, Portál 1999, s. 99.

19/ ISABELL THIEDE: op. cit., s. 107–110; HEIDI GERLINGER: op. cit., s. 103–104.

20/ *Úplné znění zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon*, jak vyplývá ze změn provedených zákonem [...] č. 70/2006 a č. 115/2006 Sb. ÚZ č. 558 podle stavu k 14. 4. 2006. Ostrava, Jiří Motloch-Sagit, s. 48.

21/ PAVEL ŠÁMAL – FRANTIŠEK PÚRY – STANISLAV RIZMAN: *Trestní zákon: komentář. II. díl (§ 91 až § 301)*. Beckova edice Komentované zákony, 6., doplněné a přepracované vydání. Praha, C. H. Beck 2004, s. 1182.

22/ Tamtéž: s. 1224.

23/ Srov. např. *Convention on the Rights of the Child*, přijatá rezolucí 44/25 Valného shromáždění OSN dne 20. listopadu 1989, v platnost vstoupila dne 2. září 1990 po ratifikaci požadovaným počtem 20 států, pro Československo vstoupila v platnost dnem 6. února 1991 a byla vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.: „Úmluva o právech dítěte“. IN: *Mezinárodní dokumenty o lidských právech. Anglicky a česky* (sestavil V. Adamus). Praha, Linde 2000.

24/ Srov. např. *The two Optional Protocols were adopted by the United Nations General Assembly on 25 May 2000 (General Assembly Resolution A/Res/54/263). Convention on the Rights of the Child*, <http://www.unicef.org/crc/oppr.htm> (10. 11. 2004); *Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie*, <http://www.detskaprava.cz/nactileti/download/op2.pdf> (10. 11. 2004).

25/ PAVEL ŠÁMAL – FRANTIŠEK PÚRY – STANISLAV RIZMAN: op. cit., s. 1226.

26/ Srov. <http://portal.justice.cz/ms>. Bude-li schválen, bude mít účinnost od 1. 1. 2008.

27/ *Úplné znění zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon*, jak vyplývá ze změn provedených zákonem [...] č. 70/2006 a č. 115/2006 Sb. ÚZ č. 558 podle stavu k 14. 4. 2006, s. 50.

28/ PAVEL ŠÁMAL – FRANTIŠEK PÚRY – STANISLAV RIZMAN: op. cit., s. 1282.

29/ Tamtéž: s. 1284.

30/ *Úplné znění zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon*, jak vyplývá ze změn provedených zákonem [...] č. 70/2006 a č. 115/2006 Sb. ÚZ č. 558 podle stavu k 14. 4. 2006, s. 50.

31/ JIŘÍ JELÍNEK A KOL: *Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou, 21. aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2004*. Praha, Linde 2004, s. 231; OTO NOVOTNÝ – ADOLF DOLENSKÝ – JANA NAVRÁTILOVÁ – FRANTIŠEK PÚRY – STANISLAV RIZMAN – MARIE VANDUCHOVÁ – RUDOLF VOKOUN: *Trestní právo hmotné II. – Zvláštní část*. 4. přepracované vydání. Praha, ASPI 2004, s. 214.

- 32/ PAVEL ŠÁMAL – FRANTIŠEK PÚRY – STANISLAV RIZMAN: op. cit., s. 1289.
- 33/ OTO NOVOTNÝ – ADOLF DOLENSKÝ – JANA NAVRÁTILOVÁ – FRANTIŠEK PÚRY – STANISLAV RIZMAN – MARIE VANDUCHOVÁ – RUDOLF VOKOUN: op. cit., s. 214.
- 34/ JIŘÍ JELÍNEK A KOL.: op. cit., s. 231; SROV. PAVEL ŠÁMAL – FRANTIŠEK PÚRY – STANISLAV RIZMAN: op. cit., s. 1290.
- 35/ SROV. DEUTSCHER BUNDESTAG. REFERAT ÖFFENTLICHKEITSARBEIT (Hrsg.): *Enquete-Kommission Recht und Ethik der modernen Medizin, Schlussbericht*. Berlin, Zur Sache 2/2002, s. 21–22.
- 36/ AXEL HERMANN: *Menschenwürde, Menschenrechte*. Thema im Unterricht, Arbeitsheft 11 (1997), s. 5.
- 37/ DEUTSCHER BUNDESTAG. REFERAT ÖFFENTLICHKEITSARBEIT (Hrsg.): op. cit., s. 28; AXEL HERMANN: op. cit., s. 6.
- 38/ STEFAN HEUSER: *Menschenwürde. Eine theologische Erkundung*. Ethik im Theologischen Diskurs, Band 8. Münster, LIT Verlag 2004, s. 141.
- 39/ IMMANUEL KANT: *Žáklady metafyziky mravů*. Praha, Nakladatelství Svoboda 1990, s. 91.
- 40/ *Deutscher Bundestag. Referat Öffentlichkeitsarbeit* (Hrsg.): op. cit., s. 23–24.
- 41/ OSKAR NEG: „Das Unwiederholbare: Wandlungen im Kulturbegriff der Würde“. IN: *Concilium. Internationale Zeitschrift für Theologie* 39, Juni 2003, Heft 2, s. 154–155.
- 42/ BERNARD KILZ: „Die Geltung des Menschenwürdeparadigmas im Rechtssystem“. IN: MANFRED NICHT – ARMIN WILDFEUER (Hg.): *Person – Menschenwürde – Menschenrechte im Disput*. Münster, LIT Verlag 2002, s. 180.
- 43/ Tamtéž: s. 185–194.
- 44/ *Lexikon christlichen Ethik. Band 1 (A–K)*. Freiburg im Breisgau, Herder 2003, s. 18, 37–38; PETER FONK: *Das Gewissen. Was ist das – wie es wirkt – wie weit es bindet*. Kevelaer, Topos 2004, s. 99n.
- 45/ „GS 27“. IN: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha, Zvon 1995, s. 204.
- 46/ Peter Fonk: op. cit., s. 106–107.
- 47/ SROV. RENÉ MILFAIT: „Na horu a z hory“ – *diakonicko-uzdravující pastorače v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Dílčí práce z pastorální teologie (nepublikovaná). Praha, KTF UK 2005.
- 48/ TONY PIRRI-SIMONIAN: *Mobilizing Communities of Faith in the Fight against Sexual Exploitation and Abuse of Children. Background Paper*, Yokohama review combating Sexual Exploitation of Children, Europe and Central Asia, 8–9 July 2005, Ljubljana, Slovenia, <http://www.unicef.de> (17. 05. 2006).
- 49/ JAN PAVEL II.: *Familiaris consortio. Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě z 22. listopadu 1981*. Praha, Zvon 1992, s. 32.
- 50/ JOHANNES PAUL II.: *Ansprache an die Vollversammlung der Vereinten Nationen (2. Oktober 1979)*, s. 21; AAS 71 (1979) 1159, IN: PÄPSTLICHER RAT FÜR GERECHTIGKEIT UND FRIEDEN: *Kompendium der Soziallehre der Kirche*. Freiburg im Breisgau, Herder 2006, s. 192; SROV. JAN PAVEL II.: *Familiaris consortio*, s. 32.
- 51/ PÄPSTLICHER RAT FÜR GERECHTIGKEIT UND FRIEDEN: op. cit., s. 192–193; SROV. JOHANNES PAUL II.: *Botschaft zur Feier des Weltfriedentages 1996*, s. 2–6; AAS 88 (1996) s. 104–107.

52/ Závěrečný dokument z tohoto jednání naleznete v tomto *Salve*.

53/ *I. internationales Treffen der Seelsorge zur Befreiung der Strassenmädchen*, Pápstlicher Rat der Seelsorge für die Migranten und Menschen unterwegs, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/migrants/documents_1/rc_pc (14. 12. 2005).

54/ Tamtéž.

ThLic. Ing. René Milfait (* 1966), interní doktorand KTF UK v Praze, člen týmu teologické etiky na KTF UK, kněz, spolupracovník organizace Roterkeil-net Bosco Sevana (Netzwerk gegen Kinderprostitution) a projektu Magdala Charita ČR. Je autorem publikací *Tělo a krev. Biblicko-antropologická studie eucharistického jednání* (Praha, Sít 2005) a *Chceš být zdrav? Vybrané biblické obrazy a znamení pro porozumění člověku a jeho určení* (Praha, Sít 2005) a aktérem řady rozhlasových pořadů.

Při čtení evangelií si snadno povšimneme, že se Ježíšovo poslání uskutečňovalo takřka výhradně na „cestách a ulicích“ Galileje, Palestiny, kde se setkával s lidmi a přijímal je v jejich vlastní skutečnosti a v jejich potřebách.

A jak bychom mohli nepřipomenout také podobenství o milosrdném Samaritánovi, jehož pozadím je „cesta“ s jejími riziky, strachem, nezájmem a pohrdáním pocestných, vážených osob, které se nechtějí nakazit, jako byli kněz a levita – kde však Samaritán, cizinec, vidí a se „soucitem“ se sklání nad nešťastníkem, aby mu pomohl, ovázal rány, dopravil do útočiště a požádal o pomoc také jiné osoby, aby se o něj postaraly?

Pouze v Evropě podle odhadů Mezinárodní organizace pro migraci každoročně putuje nebo se přepravuje ze stejných důvodů okolo půl milionu žen a dívek. Také Itálie má své poměrně vysoké procento obětí. V současné době se odhaduje, že jich je mezi padesáti až sedmdesáti tisíci – jsou to ženy pocházejících z východní Afriky, Latinské Ameriky a východní Evropy, které žijí a „pracují“ na ulicích a cestách našich měst a vesnic nebo v nočních podnicích. Z nich zhruba třicet až čtyřicet procent jsou dívky mezi čtrnáctým a osmnáctým rokem věku.

Eugenia Bonettiová MC

Noví Samaritáni třetího tisíciletí

Můj příspěvek nebude teoretickým výkladem o fenoménu obchodování se ženami, donucenými k prostituci, nýbrž svědectvím misionářského života prožívaného den co den v kontaktu s tolika oklamánými a poznamenanými ženami, které bojují o znovunabytí smyslu života a svých ženských a náboženských hodnot, které jsou popírány nebo hanobeny.

Toužím se zde podělit o svou zkušenost „misionářky ulice“, v rámci níž jsem nejprve od roku 1993 v Turíně a pak od roku 2001 v rámci programu *Konference vyšších představených L'alie* v Římě v kontaktu s mnoha ženami zotročenými našimi životními systémy, abych jim pomáhala navrátit jejich vlastní „důstojnost, totožnost a svobodu“, jak byla chtěná a zamýšlená samotným Stvořitelem, který učinil všechny lidi k svému obrazu a podobě.¹

Setkání s prostituující se ženou

Večer 2. listopadu 1993 jsem zrovna opouštěla Charitní centrum v Turíně, kde jsem několik měsíců po svém návratu z Afriky pracovala, neboť jsem šla na bohoslužbu, když tu vstoupila dovnitř černoška s dopisem od lékaře. Působila plaše a rozpačitě. Z jejího držení těla a oděvu jsem pochopila, že se jednalo o jednu z oněch mnoha žen donucených prodávat své tělo na ulicích Turína. Cítila jsem se nepříjemně. Přečetla jsem si dopis a na cosi se jí zeptala. Její odpovědi byly jednolabičné. Byla nemocná, potřebovala operaci – jelikož však neměla doklady, nemohla jít do státní nemocnice, a tak ji lékař poslal k nám.

Marii bylo něco málo přes třicet let a byla matkou tří dětí, které zanechala v Nigérii. Doufala, že bude moci pracovat v Itálii, aby pomohla své rodině, ale ocitla se „na ulici“ jako oběť obchodu s novodobými otrokyněmi. Při vzpomínce na svůj osud a na své příbuzné plakala a opakovala: „Sister, please, help me, help me!“ („Sestro, prosím, pomozte mi, pomozte mi!“) Byla jsem velmi zmatená a nevěděla jsem, co dělat a co říci. Také jsem se obávala, abych nepřišla pozdě na mši. Požádala jsem ji, aby se dostavila druhý den ráno. Marie mě ale chtěla doprovodit do kostela. Cestou jsem si všimla, že byli lidé překvapeni, když viděli Misionářku Utěšené² kráčet spolu s prostitutkou. V kostele si Marie klekla do poslední lavice a já slyšela, jak vzlyká. Poodešla jsem od ní, ale nemohla jsem se modlit.

Přemýšlela jsem nad svými pocity vzpoury, které jsem zakoušela od chvíle, kdy jsem byla požádána, abych po čtyřiaadvaceti letech misionářské práce opustila Keňu a znovu sloužila v Itálii. Byla jsem v onom africkém prostředí tak šťastná a cítila se tam jako doma ve všech těch společensko-výchovných a pastoračních aktivitách se ženami a dívkami! Afričanky, které jsem tam poznala, měly hluboký cit pro radost, slavení, pohostinnost, solidaritu a sdílení; uměly čelit životu s odvahou, odolností a rozhodností; byly hrdé, navzdory tomu, že žily ještě stále v nouzi a kulturně-patriarchální podřízenosti.

Sdílet s nimi jejich zápas o zlepšování životních podmínek. usnadňovat jim přístup ke vzdělání, emancipaci a sebepoznání ve světle zvěsti naděje a osvobození, které nám přinesl Kristus, to byly ideály, které mě od mládí uchvacovaly a vedly v mém misionářském působení v Africe. Ale nyní mé plány, mé jistoty, mé sny a nostalgie po minulosti pohasínaly. Ocitla jsem se v temnotě jako Pavel na cestě do Damašku: „Pane, co chceš, abych dělal?“ (srov. Sk 9,3–9). Strávila jsem bezesnou noc. V mém nitru zněly neodbytné otázky: „Eugenie, kde je tvá sestra?“ (Gn 4,9) „Kde je Marie? Kde jsou této noci všechny Marie ulic?“

Mé setkání s Marií mě uvedlo do krize a já byla donucena se vzdát. Má nová misionářská služba se měla od nynějška odehrávat „na ulicích“, kde jsem se měla stát společnicí na cestě tolika přistěhovalým ženám, pokořovaným, zneužívaným a ničeným v jejich nejhlubším bytí. A to již ne v Africe, nýbrž v Itálii, v mé vlasti, kde se pětadevadesát procent obyvatel považuje za katolíky.

Marie opět nabyla sil, a to ne pouze tělesně. S odvahou a rozhodností opustila ulici, vstoupila do jednoho společenství, které ji přijalo, naučila se italsky, získala pracovní kvalifikaci, našla si práci a začala nový život. Marie se pro mne stala nenápadnou vůdkyní a pomohla mi porozumět „světu noci a ulice“.

Již čtrnáct let se má misionářská služba odehrává na nejrůznějších cestách, které ještě dnes klesají z „Jeruzaléma do Jericha“, abych se s láskou a soucitem skláněla k tolika přistěhovalým ženám, zraněným a zbaveným jejich důstojnosti, abych jim pomáhala uzdravovat hluboká zranění, jež si s sebou nesou ve svém nitru, a znovu nalézat naději k novému životu.

Evangelijní zkušenost ulice

Kde však najít inspiraci a motivaci k tak složité a delikátní, riskantní a provokující službě? Postava Krista s jeho příkladem a učením, s jeho pohledem na osobu a život mě vedly cestou obrácení a zapojení se do této nové reality a úplně přetvořily můj vlastní misionářský život.

Při čtení evangelií si snadno povšimneme, že se Ježíšovo poslání uskutečňovalo takřka výhradně na „cestách a ulicích“ Galileje, Palestiny, kde se setkával s lidmi a přijímal je v jejich vlastní skutečnosti a v jejich potřebách. Na ulicích Ježíš vybízel a povolával, uzdravoval a odpouštěl, učil a hlásal všem, že Boží království je uprostřed nich; království lásky, bratrství, společenství, osvobození a pokoje. Šlo o zvěstování nového mesiášského království, které zahrnuje bez rozlišení celou osobu s jejími hmotnými i duchovními potřebami.

Jedním z nejvýznamnějších Ježíšových setkání na „cestě“ bylo setkání se dvěma učedníky jdoucími do Emauz, kde On, Vzkříšený, se stal „pocestným“, aby osvěcoval, povzbuzoval, znovu dával sílu, důvěru a naději dvěma zklamaným a smutným učedníkům ujišťováním, že utrpením a křížem nic neskončilo, nýbrž že se právě ze skutečnosti smrti rodí nový život.

A jak bychom mohli nepřipomenout také podobenství o milosrdném Samaritánovi, jehož pozadím je „cesta“ s jejími riziky, strachem, nezájmem a pohrdáním pocestných, vážených osob, které se nechtějí nakazit, jako byli kněz a levita – kde však Samaritán, cizinec, vidí a se „soucitem“ se sklání nad nešťastníkem, aby mu pomohl, ovázal rány, dopravil do útočiště a požádal o pomoc také jiné osoby, aby se o něj postaraly?

„Kdo je můj bližní?“

Může však být ještě v našem kontextu aktuální toto podobenství a především Ježíšova otázka tomu, kdo se ho ptá: „Kdo je můj bližní?“ Jaký vztah může mít dnes toto podobenství s pastorem ulice? Dovolme, aby nám text sám odhalil aktuálnost Ježíšem předloženého učení. Čteme tam: „Zákoník se chtěl ospravedlnit, a proto řekl Ježíšovi: ‚A kdo je můj bližní?‘ Ježíš odpověděl: ‚Jeden muž šel z Jeruzaléma do Jericha a upadl mezi lupiče, kteří ho obrali, zbili a nechali ležet polomrtvého.“ (Lk 10, 29–30)

Na zákoníkovu otázku nepodává Ježíš vyčerpávající teologickou odpověď, zato nabízí zneklidňující a náročné, zároveň však velmi jasné a provokující podobenství, jež převrací kulturní prvky tím, že vylučuje předsudky, odsuzuje postoje a povzbuzuje k zásahu. Jedinou starost a pozornost věnuje Ježíš osobě, každé osobě nacházející se v jakékoli situaci, neboť „osoba“ je naším bližním, kterého máme milovat a jemuž máme pomáhat v potřebě. Osoba je „svátostí“ milosrdné a tajemné přítomnosti Boha uprostřed svého lidu.

Kolikrát jsme se i my snažili mnoha způsoby Ježíše ptát, abychom lépe pochopili, kdo je oním „bližním“, jehož máme milovat a jemuž máme pomáhat, zvláště

když tento bližní vystupuje v nejasných, nedůvěryhodných a nepřesvědčivých podobách – jak tomu může být rovněž u prostituující se ženy nebo dívky. Proto jsme také ne vždy našli vhodné a uspokojivé odpovědi, neboť některé kategorie osob, jež jsme si už zařadili a možná i vyloučili z naší blízkosti pro jejich skandálnost, nepohodlnost a neodbytnost, je velmi těžké uznat za „bližní“.

A přesto, kdyby chtěl Ježíš dnes aktualizovat toto podobenství, mohl by klidně začít takto: „Jedna mladá žena cestovala z Nigérie do Itálie přes Saharskou poušť a narazila na překupníky, kteří ji oklamali, znásilnili a obrali o její totožnost, důstojnost, svobodu a zákonnost a nechali ji polomrtvou...“ Jak by Ježíš pokračoval ve svém líčení? Jak by interpretoval a vysvětlil toto podobenství?

Analyzujeme-li postavy, postoje a jednání, nacházíme jasnou analogii mezi tím, co Ježíš předkládal svým posluchačům skrze podobenství o milosrdném Samariťanovi, a tím, co se děje dnes, v novém kontextu, na všech našich „cestách“ a „ulicích“. Mění se tváře, jména, okolnosti, ale realita násilí na slabých a bezbranných osobách zůstává stejná.

Obchodování s otrokyněmi: ženy a dívky na prodej

Proč se církev, charity a řeholní společenství věnují pastoraci ulice? Protože obchodování s lidskými bytostmi za účelem sexuálního zneužívání – velmi závažné narušení práv lidské osoby – představuje problém světového dosahu, který zahrnuje, podněcuje a stimuluje všechny síly – laičky a řeholnice působící v této oblasti –, aby se sjednotily a identifikovaly vhodné strategie na ochranu důstojnosti a posvátnosti každé osoby.

Ženy, oběti obchodování, jsou poznamenány a bojují především za znovunabytí smyslu života a svých lidských a náboženských hodnot, jež jsou jim odírány a znetvořeny. Obchodování s lidskými bytostmi, zvláště kvůli sexuálnímu zneužívání, totiž znetvořuje osobu, vyprazdňuje ji z jejích hlubokých hodnot, ničí její ženské bytí tím, že uvádí vniveč její sebeúctu, pojetí lásky a darování se. Kromě toho, že žijí v absolutní podřízenosti zločineckým organizacím a v naprostém utajení, zakoušejí tyto mladé dívky a ženy i rizika ulice, jako je znásilnění, bití, nemoci, potraty, dopravní nehody a v nejhorších případech i zabití.

Není snadné zjistit počty obchodovaných žen. Jedna zpráva OSN mluví o čtyřech milionech žen prodaných z jedné země do jiné, případně přestěhovaných v rámci téže země, zatímco jiná zpráva ze Spojených států týkající se „Obchodování s lidskými bytostmi“ z roku 2006 mluví o šesti až osmi stech tisících žen a dívek obchodovaných každoročně kvůli sexuálnímu průmyslu nebo pracovnímu zneužívání.

Pouze v Evropě podle odhadů Mezinárodní organizace pro migraci každoročně putuje nebo se přepravuje ze stejných důvodů okolo půl milionu žen a dívek. Také Itálie má své poměrně vysoké procento obětí. V současné době se odhaduje, že jich je mezi padesáti až sedmdesáti tisíci – jsou to ženy pocházející z východní Afriky, Latinské Ameriky a východní Evropy, které žijí a „pracují“ na ulicích a cestách našich měst a vesnic nebo v nočních podnicích. Z nich zhruba třicet až čtyřicet procent jsou dívky mezi čtrnáctým a osmnáctým rokem věku. Jelikož jsou v Itálii bez dokladů – zabavených jejich vykořisťovateli –, a tedy tajně, je těžké získat přesné statistiky ohledně jejich počtu.

V tomto období zaznamenáváme na našich „cestách a ulicích“ vysoké procento mladistvých dívek pocházejících z východní Evropy, zvláště z Rumunska, které jsou prodávány a kupovány jako skutečné zboží. Tento obchod s osobami je opravdovým zločinem proti lidskosti, a zatímco se snažíme těmto mladým dívkám pomoci vzbouřit se proti této nové formě otroctví a zneužívání, chceme zároveň hlasitě pranýřovat tento společenský hřích, který se ve dne v noci děje na našich ulicích a ničí tisíce mladých, bezbranných žen.

Většina z těchto žen, zotročených za účelem zneužívání miliony italských klientů (z pětadevadesáti procent katolíků!), pochází z východní Evropy, ale i z afrických a latinskoamerických zemí, v minulosti evangelizovaných misionáři, kteří s těmito národy sdíleli jejich námahy a utrpení, aby jim zvěstovali křesťanskou víru, jež je zvěstí naděje a svobody, důstojnosti a spravedlnosti, solidarity a emancipace.

Jde o velkou výzvu, zvláště pro misionářské a mezinárodní organizace, ale i pro celou církev jako takovou, jak ze zemí původu obětí, tak ze zemí určení, kde se na základě velké poptávky po placeném sexu pokračuje v nespravedlivé diskriminaci a zneužívání mezi severem a jihem, bohatými a chudými, mužem a ženou.

Řetěz a otroctví

Symbolem každého otroctví je a vždycky zůstane řetěz: nástroj znemožňující osobě volnost konání a zároveň podřizující tuto osobu chtění osoby jiné. A jako je řetěz tvořen mnoha články, tak je tomu i u řetězu těchto nových otrokyň 21. století. Jednotlivé články mají jména, jména obětí a jejich chudoby, jména vykořisťovatelů a jejich nesmírných zisků, jména klientů s jejich frustracemi, společnosti s jejím blahobytem a nedostatkem hodnot, vlád s jejími systémy korupce a spoluviny, církve a každého křesťana, včetně řeholníků, jména mlčení a nezájmu.

Existuje dokonalá organizace překupníků mafiánského typu, mužů i žen, kteří se kontaktují s těmi oběťmi v zemích původu, kde jsou rodiny chudé a početné

a mladí lidé jsou bez naděje. Noví otrokáři zneužívají společensko-ekonomickou situaci těchto žen a jejich rodin a slibují jim výnosnou práci. Poté, jak se ostatně děje všem obětem zločineckých organizací, jsou ženy různými způsoby tajně dopraveny do Itálie, rovněž díky korupci a spolupachatelství zaměstnanců a funkcionářů velvyslanectví, přistěhovaleckých úřadů, letišť, cestovních kanceláří, vlastníků bytů, hoteliérů a taxikářů. Zisky jsou obrovské, riziko je omezené a špatný život kvete a přitom ničí budoucnost tolika žen a dívek.

Když dorazí do Evropy/Itálie, často po týdnech nebo měsících cestování letadlem, lodí, vlakem, ba dnes často i pěšky napříč Saharskou pouští – alespoň pokud jde o Nigerijky –, jsou tyto ženy okamžitě zbaveny dokladů – které ostatně bývají takřka vždycky falešné nebo recyklované –, čímž ztrácejí své jméno, totožnost a svobodu. Jednoduše už nevědí, kým jsou. Kolik žen dnes otěhotní během těchto dlouhých cest, jelikož je může kdokoli „použít“; kolik je rovněž dětí, které se rodí během těchto cest napříč pouští, a jsou proto bez jakéhokoli dokladu o narození!

Jak se tváří v tvář této obrovské výzvě a krizové situaci chová církev se svými charitativními organizacemi a jaké místo zde má řeholní život s jeho prorockou úlohou?

Prorocká úloha řeholního života

Evangelijní obraz milosrdného Samaritána (Lk 10,29–37) poznamenal v posledních letech putování mnoha řeholních a misionářských ženských kongregací, které s prorockou intuicí odvážně přijaly novou evangelijní výzvu blížeňské lásky a solidarity a sdílejí osud tolika přistěhovalých žen hledajících práci a mnoha jiných, zraněných na našich ulicích a zotročených našimi životními systémy. V těchto posledních letech tisíce žen a dívek narazilo na „lupiče“, kteří je „obrali“ o jejich důstojnost a identitu a nechali je „napolo mrtvé“. Naše řeholní komunity, „pozorné k znamením času“, se staly novými „hčstinci“, kde mnoho žen znovu nabylo smysl života, radosti z něj a z toho, že jsou „ženami“. A tyto řeholnice rozvinuly nový druh pastore, „pastore ulice“, a tak se pro tyto osoby staly zjevením milosrdné lásky Boha, který přijímá, utěšuje, uzdravuje a zotavuje.

Po staletí plní řeholní kongregace ústřední úlohu v oblasti sociální pastore. Zakladatelé a zakladatelky, pozorní k potřebám svých dob, založili řeholní rodiny a tím uvedli do praxe zásadní učení Ježíše Krista: „Měl jsem hlad, měl jsem žízeň, byl jsem nemocný, ve vězení, v cizině...“, a také: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto nejposlednějších, pro mne jste udělali.“ (srov. Mt 25,31–46) Kristus hlá-

sal království spravedlnosti, pokoje a bratrství, uzdravoval a osvobozoval ze všech forem nemoci, hříchu a otroctví, pranýřoval sociální hříchy a odsuzoval diskriminace a zneužívání, přičemž vždy stavěl do středu osobu – pomysleme jen na cizoložnou ženu, hříšnici, s ohledem na maskulinní mentalitu doby – s její důstojností a posvátností.

Italské řeholnice byly mezi prvními, kdo nabyl jasného vědomí tohoto rostoucího fenoménu, kdo pochopil jeho rozměry a nabídl daným ženám alternativní řešení k situaci sexuálního otroctví. Když dívky začaly utíkat svým překupníkům – počátkem 60. let – a prosily o pomoc, v mnoha konventech vzaly na sebe výzvu a riziko neznámého. přijímaly dívky a schovávaly je ve svých domech. Zpočátku musely sestry při práci s oběťmi čelit mnoha těžkostem: jazykovým bariérám, kulturním odlišnostem, morálním otázkám, veřejnému mínění a právnímu stavu. V naslouchání dramatickým příběhům tolika dívek však brzy pochopily, že mají co do činění s oběťmi nového otroctví.

Tato situace nás pobízela, abychom znovu promyslely své hodnoty, postoje a tradice, jakož i svou bezpečnost, a zároveň od nás vyžadovala okamžité odpovědi. Některé kongregace řeholnic odpověděly s prorockou intuící pozitivně a daly k dispozici své domy, jazykové a specializované učební kurzy a pracovní příležitosti oběťm, s nimiž přicházely do styku. V novém prostředí, kde se nacházely, mohly oběti uzdravit své hluboké duchovní a duševní rány, způsobené prožitými nelidskými zkušenostmi. Pomohlo se jim znovu nabýt smysl vlastní důstojnosti, důvěru a naději, uzdravit ze zranění a z pocitů viny, které nosily ve svém nitru.

Něco podobného se, bohužel, nestalo u mužů-řeholníků, kteří jsou v této službě zatím nepřítomni. Ze strany kněží a řeholníků přetrvává ještě příliš mnoho váhání přiblížit se ke „světu ulice a noci“, aby byli schopni porozumět jevu tolikeré poptávky po placeném sexu a uměli na něj správně reagovat. Jejich zapojení by bylo velmi cennou službou jak pro formaci mladých ve školách a farnostech, tak pro zachování rodin a pro kontakt s „konzumenty“ a jejich záchranu. I samotný „klient“ je obětí systému konzumního života, kde lze po čemkoli toužit a cokoli si koupit, i samotnou „chudobu“ tolika přistěhovalých žen, ba dokonce i tělo bezbranné nedospělé dívky. Církev hlásá „přednostní volbu ctudých“ a tím nás také žádá, abychom přijali nové podoby chudoby a spojili všechny síly, abychom vychovávali a informovali, zachraňovali hodnoty vzájemné úcty, osobních a rodinných vztahů, znovu objevovali rovnováhu a harmonii, zejména ve vztazích mezi mužem a ženou. Bohužel, tuto „pastoraci ulice“ je, co se týče pozornosti vůči „konzumentům“ a jejich záchraně, třeba teprve celou vymyslet a začít.

Pastorace řeholnic ve prospěch žen zneužívaných na ulici

V současné době pracuje v Itálii na 250 řeholnic, členek 70 různých kongregací, na 110 projektech, často ve spolupráci s Charitou, s veřejnými nebo soukromými organizacemi, s dobrovolníky a asociacemi, přičemž si uchovávají svou vlastní totožnost motivovanou evangelijními imperativy. Mnoho stovek obětí, pocházejících z různých zemí, žije v našich domech, kde je snaha pomoci jim znovu vybudovat jejich rozbité životy. Tato služba se uskutečňuje v následujících prostředích:

- streetwerkeři spolu s farními skupinkami jako první kontakt s oběťmi; během našich nočních setkání na ulicích nás dívky, většinou křesťanky, prosí o Bibli nebo růženec; prosí nás, abychom se s nimi a za ně modlily a jejich modlitby spočívají vždy v prosbě za odpuštění, neboť mívají velké pocity viny;
- střediska, kde jsou přijímány ženy hledající pomoc ve svých těžkostech;
- komunity prvního a následného přijetí s projekty sociální reintegrace;³ společný život v komunitách spravovaných řeholnicemi pomáhá dívkám nejen uzdravit zranění, ale i objevit dar popřené nebo spící víry; mnoho dívek prosí o přípravu ke křtu v katolické církvi nebo o křest svého dítěte, jakož i o přípravu na svátost manželství;
- příprava na zaměstnání spočívající v jazykových a pracovních odborných kurzech;
- právní pomoc umožňující těmto ženám získat nezbytné doklady, aby se mohly zbavit ilegality a dostaly povolení k pobytu;
- duchovní a duševní pomoc ženám, které se nacházejí ve Středisku dočasného pobytu v Římě před svým vyhoštěním, neboť nemají potřebné doklady; po čtyři roky každou sobotu odpoledne skupina čtrnácti řeholnic osmi národností z jedenácti různých kongregací navštěvuje toto středisko spravované Italským červeným křížem; sestry naslouchají příběhům těchto žen, které očekávají jejich návštěvu v jedné z řekolika jazykových skupin (anglické, rumunské, ruské, ukrajinské, španělské, čínské a italské) a chtějí se účastnit velmi ceněného a hojně navštěvovaného ekumenického setkání modlitby, ať už jde o ty, které jsou oběťmi sexuálního obchodu, nebo o ty, které byly zneužívány pracovní; v modlitbě tyto ženy znovu, alespoň částečně, nacházejí pokoj, důvěru a povzbuzení, jakož i sílu k tomu, aby pochopily a přijaly rovněž utrpení nechtěného návratu do vlasti, který ničí jejich sny o vystěhování a možnosti pomoci svým rodinám v potřebě.

Naši největší silou a bohatstvím v této službě je vědomí, že svědectví přijetí, lásky a milosrdenství je nejkonkrétnějším aspektem pravé pastorační práce, která daruje to, co nejkrásnějšího a největšího máme: Ježíše Krista, Syna Božího, lékaře a zachránce. S apoštolem Petrem můžeme tvářit v tvář chromému říci: „Stříbro ani zlato nemám, ale co mám, to ti dám: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského – vstaň a chod.“ (Sk 3,6) A kolik osob zneužitých na ulicích znovu nalezlo sílu vstát a chodit, objevit přítomnost a lásku Krista, který odpouští, uzdravuje, zotavuje a zachraňuje! Jsem to již tisíce žen a dívek, které prostřednictvím kontaktů s řeholnicemi na ulicích, v domech přijetí a ve střediscích dočasného pobytu našly sílu a radost začít znovu od začátku, neboť objevily milosrdnou lásku Otce a znovu objevily dar své víry.

Naše zodpovědnost

Mějme všichni zodpovědnost za tuto velkou společenskou obtíž, která ničí život tolika bezbranných a zranitelných dívek, která však ničí rovněž tolik rodin a zpočybňuje i samotná naše křesťanská a civilní společenství. Každý z nás má svou úlohu, kterou má uskutečňovat zodpovědně a v rámci svých vlastních kompetencí: společenské a náboženské autority, veřejní úředníci a soukromí činitelé, vyučující a rodiče, muži a ženy, kterým jde o společné dobro založené na hodnotě úcty ke každé osobě. Pouze když spojíme svá úsilí, budeme moci zvítězit nad novým otroctvím 21. století.

Svémi odpověďmi na moderní výzvy a nové projevy chudoby, které činí viditelným a věrohodným naše poslání žité dnes v Evropě, je celá církev, a zvláště řeholní život, mužský i ženský, povolán k tomu, aby konkrétně konal jako Samaritán 3. tisíciletí, který se ptá: „Kdo je můj bližní?“ Přičemž odpověď nemůže být jiná než: „Jdi, a stejně jedni a ty!“

Z italštiny přeložil Pavel Vojtěch Kohut OCD.

POZNÁMKY:

1/ Jedná se o příspěvek pronesený na Druhém mezinárodním setkání Pastorační ulice ve Vatikánu dne 2. prosince 2006, uspořádaném Papežskou radou pro migranty a itineranty, který zde přetiskujeme s laskavým svolením autorky.

2/ Misionářky Utěšené (*Missionarie della Consolata*), u nás zvané poněkud nepřesně „misionářky těšitelky“, jsou řeholní kongregací papežského práva, kterou založil dne 29. ledna 1910 ctihodný Giuseppe Allamano spolu s kanovníkem Giacomettem Camisassou v Turíně. Hlavní činností tohoto

řeholního institutu je práce ve školách, sirotčincích, nemocnicích a ambulancích, mateřských a dětských poradnách a při přípravě katechumenů. Sestry pracují také na misiích ve vícero zemích: v Keni (od roku 1913), Tanzánii (1922), Etiopii (1924), Somálsku (1924), Mozambiku (1927), Brazílii (1946), Kolumbii (1950), Argentině (1951), USA (1954), Libérii (1963) a Libyi (1975). K významnějším postavám této kongregace patří: Irene Stefaniová (1891–1930), Paola Rossiová (1900–1934), Eugenia Cavalloová (1892–1953), Chiara Strapazzonová (1890–1955) a Margherita De Maria (1887–1964). Kongregace čítá přes 1 200 profesek ve 175 domech.

3/ Existuje stovka domů spravovaných řeholicemi, které sledují programy lidské, společenské a právní reintegrace a přijímají rovněž matky s dětmi nebo těhotné ženy, aby chránily je a v nich počaté životy; počet hostů nepřesahuje nikdy sedm a délka pobytu se pohybuje mezi dvanácti a čtyřiceti měsíci, což bývá doba potřebná k dostatečnému společenskému znovuzapojení a nabytí plné autonomie.

Eugenia Bonettiová MC je členkou Kongregace Misionářek Utěšené (*Missionarie della Consolata*). Čtyřicet let působila v Keni a po návratu do Itálie se začala od 90. let minulého století angažovat v boji proti prostituci a obchodování s lidmi. Letos v březnu byla za tuto svou činnost odměněna cenou „Odvážná žena“, kterou každoročně uděluje ženám obhajujícím práva žen a pokrok v jejich postavení Ministerstvo zahraničí USA. Už v roce 2004 byla jmenována jednou ze šesti „hrdinů zasloužilých o ukončení moderního otroctví“.

V některých případech byly tyto ženy vystaveny patologickému násilí a sexuálnímu zneužívání již od dětství. Jiné byly k prostituci dohnány, aby tak zajistily sobě a svým rodinám dostatečné prostředky k obživě. Některé ženy hledají otcovskou postavu nebo milostný vztah s mužem. Jisté však je, že sexuální vykořisťování žen, které proniká sociální síť světa, je důsledkem více nespravedlivých okolností.

Je to lidská bytost, která v mnoha případech volá o pomoc, protože prodávání vlastního těla na ulici není to, co by si sama dobrovolně zvolila. Žena je vnitřně rozervaná a psychologicky a duchovně mrtvá.

Z průzkumu jasně vyplývá, že stále větší množství mužů vyhledává prostitutky spíše kvůli pocitu dominance než kvůli sexuálnímu uspokojení. V sociálních a osobních vztazích zakoušejí fakticky ztrátu moci a mužnosti a nedokážou budovat vztahy vzájemné úcty a respektu. Tito muži tedy vyhledávají prostitutky, protože jim to na určitý čas umožňuje ženu naprosto ovládat a kontrolovat.

V seminářích a během počáteční i trvalé formace mužských a ženských řeholních kongregací by měly být zahrnuty i vzdělávací a informativní programy týkající se sexuálního vykořisťování žen a mladistvých.

Papežská rada pro pastoraaci migrantů a itinerantů

První mezinárodní pastorační setkání se zaměřením na osvobození žen ulice (Závěrečný dokument)

Událost

Setkání proběhlo v Římě, v sídle Papežské rady pro pastoraaci migrantů a itinerantů. Kromě nejvyšších představených Papežské rady a pěti úředníků dikasteria se ho zúčastnili také dva biskupové a různí kněží, řeholníci, řeholnice a laici, kteří zastupovali biskupské konference devatenácti evropských zemí – Albánie, Anglie, Belgie, Bosny a Hercegoviny, Černé Hory, České republiky, Dánska (severských zemí), Estonska, Holandska, Irska, Itálie, Maďarska, Německa, Polska, Portugalska, Skotska, Slovinska, Španělska a Švýcarska. Dále byli přítomni, a to i mezi odborníky, představitelé zemí dalších kontinentů – Demokratické republiky Kongo, Indie, Nigérie a Thajska. Byli mezi nimi delegáti Unie generálních představených (USG) a Mezinárodní unie generálních představených (IUSG), Latinskoamerické biskupské rady (CELAM), Mezinárodní katolické komise pro migraci (CICM), Asociace „Společenství papeže Jana XXIII.“, Mariiny legie a zástupci dalších organizací apoštolsky činných v této oblasti spolu s delegátem Caritas Internationalis.

Po srdečném přivítání zahájil jednání předseda Papežské rady, Jeho Eminence kardinál Stephen Fumio Hamao, a zdůraznil závažnost tohoto tématu, které si žádá pozornost univerzální církve i církví místních a jejich pastorační péči.

Arcibiskup Agostino Marchetto, sekretář dikasteria, představil téma a program setkání a nabídl také některá kritéria hodnocení tohoto fenoménu a nástin pastorační praxe. Název jeho příspěvku zněl „Ženy ulice dnes, výzva pro pastoraaci“. Ve svém příspěvku upozornil především na širokou a naléhavou oblast k apoštolátu, který potřebuje i nové pastorační pracovníky. S obavami také připomněl lidi, z nichž mnozí žijí v situaci, kdy nejsou respektována jejich základní lidská práva, a to v důsledku toho, že se jejich tělo stalo předmětem obchodu a překupnictví.

Následující příspěvky účastníků se soustředily na různé aspekty současné situace žen ulice. Církev se na ně dívá s postojem soucitu a křesťanského přjetí a vybízí ke zkoumání duchovních a teologických hodnot, jež jsou základem

pastorační péče, která odhaluje Boží dobrotu vůči nim s plným vědomím tragédií skrývajících se za takovou zkušenost. To je důvodem zvláštního zájmu o znepokojující a stále rostoucí počet sexuálně vykořisťovaných žen a mladých dívek, z něhož pramení jak naléhavá nutnost koordinované pastorační činnosti, která by šla nad rámec již existujících chvályhodných a prospěšných iniciativ, tak i začlenění takové činnosti do církevních struktur.

Paní Mariette Grange, delegátka CICM, rozvinula téma nazvané „Obchod s lidmi se zvláštním zřetelem na ženy nucené k prostituci“, zatímco přednáška profesora Maria Polla „Souhrnný obraz vyplývající z předběžného výzkumu“ nabídla celkový přehled situace, vzešlý z odpovědí dotazníku předem zaslaného všem účastníkům. Z něj vyplývá jistá nedostatečnost specificky pastoračního hlediska. V závěru setkání P. Oreste Benzi, vedoucí Asociace „Společenství papeže Jana XXIII.“, představil téma „K pastorační vykoupení a osvobození“.

U kulatého stolu se sešlo šest odborníků: sestra Eugenia Bonettiová ISMC z UISG, P. Ottavo Cantarello SC, ředitel komunity „Samuel“ vyslaný Italskou konferencí nejvyšších představených, slečna Sile Ni Chochlanová z Rady Mariiny legie, sestra Lalini Gunawardeneová SBP, sestra Michelle Lopezová SBP za „Centre Fountain of Life“ a Dr. Paolo Ramonda, viceprezident Asociace „Společenství papeže Jana XXIII.“. Cílem bylo navrhnout „hlavní linie speciifické pastorační péče“.

Na konci tohoto mezinárodního setkání, po vzájemné výměně zpráv, názorů, postojů v pastorační, zkušenosti a prohloubení znalostí byly projednány a odsouhlaseny důležité iniciativy s ohledem na rozdílnost situací v různých zemích. Účastníci se shodli na záměru dále rozvíjet dílo těchto dní v duchu spolupráce a vzájemné koordinace a stanovili určitá „kritéria“ a „strategie“ pro budoucnost spolu s metodologií a plány, které jsou shrnuty v následujících závěrech a doporučeních.

Závěry

Některé klíčové body

1. Prostituce je moderní forma otroctví. Je velice důležité uznat, že sexuální vykořisťování, prostituce a obchod s lidmi jsou aktem násilí vůči ženám a představují tak urážku jejich důstojnosti a závažné porušení základních lidských práv. Počet žen ulice ve světě z mnoha ekonomických, sociálních a kulturních důvodů dramaticky vzrostl. V některých případech byly tyto ženy vystaveny patologickému násilí a sexuálnímu zneužívání již od dětství. Jiné byly k prostituci dohnány, aby tak zajistily sobě a svým rodinám dostatečné prostředky k obživě. Některé

ženy hledají otcovskou postavu nebo milostný vztah s mužem. Další se tímto způsobem snaží splatit nerozumné dluhy. Jiné opouštějí zemi svého původu, kde vládne nouze, s nadějí, že práce nabízená v zahraničí změní jejich život. Jisté však je, že sexuální vykořisťování žen, které proniká sociální síť světa, je důsledkem více nespravedlivých okolností.

Mnoho žen, které se prodávají na ulicích tzv. prvního světa, pochází ze zemí druhého, třetího a čtvrtého světa. Nejen v Evropě se mnoho z nich stalo oběťmi obchodu, který má zdroj v jiných zemích a je odpovědí na rostoucí poptávku „konzumentů“. Avšak ne všechny tyto oběti se živí prostitucí a ne všechny prostitutky jsou výsledkem tohoto obchodu. Zotročování lidí není něčím novým! Mezinárodní organizace práce odhaduje, že dnes zhruba 12,3 milionu lidí žije zotročeno nucenými pracemi a zhruba 2,4 milionu z nich jsou oběti obchodu s lidmi, který umožňuje jeho organizátorům roční příjmy – odhadem – deset miliard amerických dolarů.

2. Vztah mezi migrací, právy a obchodem s lidmi. Vztah mezi migrací, právy a obchodem s lidmi byl odhalován postupně a doposud byl poznán a analyzován ve svých širších formách (řetězce dluhů, otroctví, vykořisťování sexuální či nucenou prací). Obecně přijímaná definice tohoto obchodu je ta, která je použita v *Protokolu OSN o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi*. Tento Protokol spolu s *Úmluvou Rady Evropy proti obchodu s lidskými bytostmi* chápe obchod s lidmi jako závažné porušení lidských práv a urážku důstojnosti člověka.

I když ti, kdo emigrují, aby tak čelili životní bídě, a oběti pašování a obchodu s lidmi sdílejí v mnoha ohledech určitou zranitelnost, existují značné rozdíly mezi migrací, pašováním a obchodem s lidmi. Politika globálního rozvoje často nechává ženy zadlužené a bez práce. Ty emigrují, aby mohly žít a podporovat vlastní rodiny a komunity. Snahy čelit obchodu s lidmi a jejich pašování by ovšem v žádném případě neměly přehlížet skutečnost, že ženy jsou k emigraci motivovány i přáním zlepšit život svůj i svých rodin a dětí.

3. Příčiny prostituce. Abychom mohli vytvořit účinnou pastorační strategii, což je cílem tohoto mezinárodního setkání, je důležité znát jednak okolnosti, které nutí nebo svádějí ženy k prostituci, strategie používané zprostředkovateli a vykořisťovateli k tomu, aby udrželi ženy pod svou kontrolou, trasy přesunu ze zemí původu do cílových zemí a také institucionální zdroje určené pro pomoc v nouzi. Mezinárodní společenství a mnoho nevládních organizací ve světě se stále více snaží čelit těmto kriminálním aktivitám a chránit osoby, které se staly oběťmi obchodu s lidmi. Vyvinuly již širokou řadu možností prevence a rehabilitace.

4. Kdo je oběť? Je to lidská bytost, která v mnoha případech volá o pomoc, protože prodávání vlastního těla na ulici není to, co by si sama dobrovolně zvolila. Žena je vnitřně rozervaná a psychologicky a duchovně mrtvá. Je samozřejmé, že každá má svůj vlastní příběh, určený především násilím, zneužíváním, nedůvěrou a nízkou sebeúctou, strachem a nedostatkem jiných příležitostí. Každá si nese hluboké rány, které musejí být uzdraveny. Co hledají? Vztahy, lásku, bezpečí, cit, přijetí, lepší budoucnost pro sebe a pro své rodiny. Chtějí se vymanit z bídý a nedostatku příležitostí a vybudovat si budoucnost.

5. Kdo je „klient“? Také jeho problémy jsou hluboce zakořeněné, jelikož i on je v jistém smyslu otrokem. Velká část patří do věkové skupiny nad čtyřicet let, ale je tu i rostoucí skupina mladých mužů mezi šestnácti a čtyřicet lety. Z průzkumu jasně vyplývá, že stále větší množství mužů vyhledává prostitutky spíše kvůli pocitu dominance než kvůli sexuálnímu uspokojení. V sociálních a osobních vztazích zakoušejí fakticky ztrátu moci a mužnosti a nedokážou budovat vztahy vzájemné úcty a respektu. Tito muži tedy vyhledávají prostitutky, protože jim to na určitý čas umožňuje ženu naprosto ovládat a kontrolovat.

„Klient“ potřebuje víc než odsouzení ze strany společnosti a konfrontaci s mocí zákona. Potřebuje také pomoc při řešení svých hlubokých problémů a nalézt jiný způsob jak řídit osobní záležitosti. Kupování sexu od prostitutky neřeší problémy, které pramení z osamělosti, frustrace nebo nedostatku autentických vztahů.

6. Vztah mezi muži a ženami. Vztah mezi muži a ženami není rovný, protože násilí nebo pohrůžka násilím dávají muži výhodu a moc ženu umlčet a učinit ji pasivní. Ženy bývají často i s dětmi vyhnány na ulici hrubým zacházením ze strany mužských členů rodiny, kteří přijali za vlastní násilí vštěpované ideologiemi a přítomné v sociálních strukturách. Je smutné přiznat, že i ženy mají podíl na útlaču a násilí páchaném na jiných ženách a často jsou dokonce odhaleny uvnitř zločineckých sítí spojených s nárůstem prostituce.

Úloha církve

7. Církev má zodpovědnost podporovat v pastorační lidskou důstojnost osob vykořisťovaných prostitut, přimlouvat se za jejich osvobození a za tímto účelem poskytnout také ekonomickou, vzdělávací a formační podporu. Církev se musí ujmout obrany všeobecně uznávaných práv žen.

8. Aby byla schopná reagovat na jejich pastorační potřeby, musí církev dále prorocky poukazovat na nespravedlnosti a násilí páchané na ženách ulice a to bez ohledu na místo a okolnosti. Dále má apelovat na všechny lidi dobré vůle k aktivní podpoře lidské důstojnosti s cílem ukončit sexuální vykořisťování.

9. Je třeba obnovit solidaritu v církvi a mezi jednotlivými řeholními kongregacemi, laickými hnutími, institucemi a asociacemi tak, aby se zviditelnila a zdůraznila pastorační péče o ženy zneužívané k prostituci, aniž bychom přitom opomněli Radostnou zvěst úplného osvobození v Ježíši Kristu.

10. V průběhu staletí se řeholní kongregace, zvláště ženské, věnovaly potřebám žen a pozorně sledovaly znamení časů a znovu objevovaly hodnotu a význam svých charizmat v mnoha nových sociálních kontextech. Řeholnice v dnešním světě hledají skrze věrné rozjímání Božího slova a sociální nauky církve nové způsoby prorockého svědectví ve prospěch důstojnosti žen. V praxi pak ženám ulice nabízejí široký výběr služeb formou „vnějších skupinek“, kontaktních center, ubytování a zabezpečených domovů, dále realizují formační a výukové programy. Členové kontemplativních řádů projevují svou solidaritu a podporu především modlitbou, a je-li to možné, i finančními dary.

11. Pro rozvoj schopností a strategií v boji s prostitucí a obchodem s lidmi jsou nezbytné formační programy pro pastorační pracovníky. To jsou důležité způsoby jak zapojit kněze, řeholníky, řeholnice a laiky v prevenci i v opětovném zapojení obětí do běžného života. Za základní je považována spolupráce a komunikace mezi církvemi zemí původu a cílových zemí.

Obecné návrhy

12. **Činnost církve zaměřená na osvobození žen ulice.** V boji s prostitucí je nutný přístup zahrnující více úrovní. Musí zapojit muže i ženy do procesu oboustranné proměny a do středu každé strategie klást lidská práva. Všichni křesťané jsou vybízeni k solidaritě se ženami, které se staly otrokyněmi ulice. Muži mají jistě velkou úlohu v procesu zrovnoprávnění pohlaví v kontextu reciprocity a přirozených rozdílností. Vykořisťovatelé (zpravidla muži) z řad „klientů“, obchodníků, sexuálních turistů apod. potřebují výchovu týkající se jednak pořadí hodnot, jednak lidských práv. Ze strany církve, ne-li státu, musí slyšet jednoznačné odmítnutí svého hříchu a nespravedlnosti, které se dopouštějí.

13. Úloha biskupských konferencí. Biskupské konference států, ve kterých se objevuje prostituce jako výsledek obchodu s lidmi, musejí přijmout zodpovědnost otevřeně hovořit o této společenské bolesti. Je nezbytné podporovat postoj respektu, porozumění, soucitu a správně míněného neodsuzování vůči ženám, které se staly obětí sítí prostituce.

Kněží a pastorační pracovníci musejí být také podporováni, aby čelili této formě otroctví v rámci pastorače.

14. Úloha řeholních kongregací. Řeholní kongregace, posíleny mocí svého přesvědčení, spojí síly v oblasti informování, vzdělávání a činnosti. Měly by zdůraznit hodnoty vzájemného respektu, zdravých rodinných vztahů a společenství spolu s nutností rovnováhy a harmonie v mezilidských vztazích mezi muži a ženami. Je nezbytné, aby různé projekty řeholních kongregací podporující repatriaci a sociální reintegraci žen, které se staly otrokyněmi ulice, také získaly potřebnou finanční podporu. K tomuto účelu se doporučují setkání řeholních asociací působících v tomto směru v různých částech světa.

Důležité je také zapojení a podpora kněží, a to jak ve formaci mladých lidí, zvláště mužů, tak i v nápravě „klientů“ sexuálního obchodu, ovšem nejen v těchto případech.

15. Spolupráce

a) Usilujeme-li o vymizení sexuálního vykořisťování, je potřebná plná spolupráce mezi veřejnými a soukromými organizacemi.

b) Nutná je také spolupráce s médii, aby byla zajištěna správná informovanost o tomto problému.

c) Církev musí požadovat uplatňování zákonů, které chrání ženy před nebezpečím prostituce a obchodu s lidmi. Je také důležité účinnými prostředky vystupovat proti pokřivenému zobrazování žen v reklamě.

d) Křesťanská veřejnost má být povzbuzena ke spolupráci s místními a státními úřady ve snaze nalézt alternativní zdroje příjmů pro ženy ulice.

16. Vztahy s oběťmi a „klienty“

a) Uzdravování je pro oběti dlouhým a nesnadným procesem. Ženy ulice potřebují pomoc při hledání domova, rodinného prostředí a společenství, ve kterém by se cítily přijímané a milované, kde by mohly začít znovu budovat svůj život a budoucnost. To jim umožní znovu získat sebeúctu, sebedůvěru a radost ze života a začít znovu, aniž by měly pocit, že na ně okolí hledí skrz prsty.

b) Osvobození a znovu zapojení do života vyžadují přijetí a porozumění ze strany společnosti. Tato cesta k uzdravení je možná díky upřímné lásce a nabízené podpoře, která by mohla pomoci nalézt odpověď na hluboké touhy mladých žen, které hledají bezpečí, přijetí a příležitost k lepšímu životu. Poklad víry (Mt 6,21), zůstala-li navzdory všemu živá, nebo je-li znovu objevená, jim spolu s vědomím lásky Boha, který je milosrdný a velkorysý v lásce, velice pomůže.

c) „Klienti“ naproti tomu potřebují informace a formaci, které by se týkaly gender problematiky, respektu, důstojnosti, mezilidských hodnot a celé oblasti vztahů a sexuality. Adekvátní vztahy a sexuální výchova jsou ve společnosti, kde hlavní hodnoty představují peníze a blahobyt, nezbytné pro celostní formaci různých skupin lidí. Ten-to způsob vzdělávání může odhalit skutečnou povahu mezilidských vztahů, které již nejsou založeny na sobeckém zájmu nebo využívání, ale na lidské důstojnosti, která by měla být respektována a vnímána jako dar Boží. V tomto kontextu má být věřícím připomínáno, že hřích je urážkou Boha, které se máme ze všech svých sil a s milostí Boží vyvarovat.

17. Vzdělávání a výzkum

a) Se zřetelem k cílové skupině, která zahrnuje mladé lidi ve školách, rodiny a farnosti, je důležité přistupovat k problému prostituce bez přehlížení křesťanského chápání života, což umožní rozvíjet správné úsudky ohledně lidských vztahů, pohlaví, úcty, důstojnosti, lidských práv a sexuality. Formátoři a vychovatelé jistě budou muset brát ohled na kontext kultury, ve které působí, nesmí však dovolit, aby jim pocit studu bránil účastnit se případného dialogu o těchto tématech, aby mohli šířit povědomí a vážný zájem o problematiku využívání a zneužívání sexu a lásky.

b) Vztah mezi násilím a patriarchálním zřízením společnosti a jejich vliv na život žen musejí být zkoumány a studovány na všech úrovních společnosti, zvláště pokud jde o jejich dopad na rodinný život. Praktické důsledky „přejatého“ násilí musejí být naprosto jasně určeny v případě mužů i žen.

c) Komplexní jev ženského aspektu migrace musí být studován takovým způsobem, který by respektoval důstojnost žen i jejich práva.

d) Vzdělávání a rostoucí znalost problematiky jsou podstatné pro to, abychom mohli čelit nespravedlnostem mezi pohlavími a vytvořit mezi nimi vztah rovnosti v kontextu vzájemné výměny s vědomím přirozených rozdílů mezi nimi. Muži i ženy tedy potřebují

- být informováni o tom, jakými způsoby jsou ženy zneužívány a
- znát vlastní práva a zodpovědnost

e) Muži potřebují především iniciativy zaměřené na tato témata:

- násilí páchané na ženách, sexualita, HIV/AIDS, otcovství a rodina
- úcta a péče o ženy a dívky, oboustrannost vztahů, a
- zkoumání a kritika tradičních norem spojených s mužností.

f) Je nutné, aby církev vysvětlovala a šířila své morální a sociální učení, které nabízí jasně vymezené způsoby chování a povzbuzuje k obraně spravedlnosti. Působit na různých úrovních – místní, národní, mezinárodní – za osvobození žen ulice je projevem skutečného následování Krista a vyjádřením pravé křesťanské lásky (srov. 1Kor 13,3).

g) Základem je rozvíjet křesťanské a sociální uvědomění lidí prostřednictvím hlásání evangelia spásy, učení a různými formačními iniciativami.

h) Formace bohoslovců, mladých řeholníků, řeholnic a kněží je nezbytná pro to, aby získali schopnosti a postoje potřebné k soucitné práci jak se ženami, které se staly otrokyněmi ulice, tak i s jejich „klienty“.

18. Zajištění služeb

a) Církev může obětem prostituce nabídnout široký výběr služeb: ubytování, doporučení, lékařskou péči, telefonní nouzové linky, právní pomoc, poradenství, odborné školení, vzdělávání, rehabilitaci, obhajobu a informační kampaně, ochranu v případě ohrožení, zprostředkování kontaktu s rodinou, asistenci při dobrovolném návratu do země původu a při znovu začlenění do běžného života, pomoc při vyřízení víza, není-li návrat možný. Setkání s Ježíšem Kristem, Dobrým Samaritánem a Spasitelem je v každém případě velmi důležité pro osvobození a vykoupení i pro oběti prostituce (srov. Sk 2,21; 4,12; Mk 16,16; Řím 10,9; Flp 2,11 a 1Sol 1,9–10).

b) Ti, kdo pracují přímo se ženami, které se staly obětí obchodu s lidmi za účelem prostituce, musejí být na tuto práci speciálně vyškoleni, aby je neuvedli do nebezpečí.

c) Pomoc ženám a dívkám ulice je komplexní a problematická záležitost. Ve zdrojových, tranzitních a cílových zemích obchodu se ženami by měly být realizovány aktivity, které se soustředí na prevenci a rozvoj povědomí o tomto problému. V zemích původu jsou také důležité projekty zaměřené na znovuzачlenění žen do společnosti, pokud se tam ženy vrátí. Důležité jsou i obhajoba a informovanost spolu se síťovou spoluprací.

d) Právní aspekty prostituce a obchodu s lidmi – zákaz, směrnice, zrušení – musejí být respektovány ve všech zemích. Dobré příklady by měly sloužit jako vzor (např. Švédsko).

e) Víceúrovňové církevní projekty by byly viditelným znamením zájmu a úsilí v rámci diecézí a farností.

Závěrečná doporučení

Co se týče biskupů

- 19.** Témata týkající se sexuálního vykořisťování, pašování a obchodu s lidmi by měla být zahrnuta mezi ostatní témata diskutovaná při návštěvách *ad limina*.
- 20.** Biskupům se doporučuje, aby ve svých pastýřských listech vyzývali k podpoře a ochraně lidské důstojnosti žen a mladistvých.

Místním společenstvím

- 21.** Je zapotřebí škol a farností, které by ve světle Božího slova a podle morální nauky církve zajišťovaly vzdělávací a informativní programy zaměřené na sexualitu, vzájemnou úctu a zdravé mezilidské vztahy, zvláště mezi muži a ženami.
- 22.** Formační a odborné programy pro pastorační pracovníky se musejí stát součástí přípravy na jejich službu.
- 23.** Musí být posílena síťová spolupráce mezi všemi skupinami – dobrovolníci, asociace, řeholní kongregace, nevládní organizace a skupiny ekumenické a mezináboženské spolupráce –, které působí v této oblasti pastore.

Co se týče řeholních kongregací, diecézního kléru a národních konferencí řeholníků a řeholnic

- 24.** V seminářích a během počáteční i trvalé formace mužských a ženských řeholních kongregací by měly být zahrnuty i vzdělávací a informativní programy týkající se sexuálního vykořisťování žen a mladistvých.
- 25.** Národní konference řeholníků a řeholnic jsou vyzývány, aby určily jednu osobu, která by v této oblasti pastore fungovala jako kontaktní osoba v rámci sítě působící uvnitř i mimo daný stát.

Široké veřejnosti

- 26.** Sexuální zneužívání žen a mladistvých je problémem, který se týká celé společnosti, a ne pouze žen.

27. Je třeba zaměřit pozornost na „klienta“ jakožto jednu ze složek konzumního systému, který je základem obchodu se sexem.
28. Když hovoříme o fenoménu sexuálního zneužívání a prostituce, je nutné používat odpovídající jazyk a terminologii.
29. Společnost má povinnost nabídnout alternativní prostředky na podporu žen, které se pokoušejí „opustit ulici“.

Řím, 20.–21. června 2005

*Z italského originálu Primo Incontro Internazionale di pastorale
per la liberazione delle donne di strada. Documento finale
přeložila Vladimíra Polišenská.*

Asociace papeže Jana XXIII. – www.apg23.org

Mouvement du Nid – www.mouvementdunid.org

SOLWODI – www.solwodi.de

Magdala – www.magdala.cz

Mnohotvárnost blíženské lásky

Křesťanská hnutí a organizace pomáhající „ženám z ulice“

Následující stránky si kladou za cíl poskytnout krátkou prezentaci několika výrazných křesťanských hnutí a organizací, které se angažují rovněž v boji proti sexuálnímu zneužívání žen a dětí. Nejde o systematický přehled ani úplný výčet, nýbrž jen o sondy do aktivit několika organismů, které byly vybrány s ohledem buď na jejich renomovanost v dané oblasti, nebo na filozofii jejich působení. Kromě několika zahraničních hnutí a organizací si zde dovoluujeme představit také jedinou, zato velmi významnou českou křesťanskou iniciativu, Projekt Magdala.

Pevně věříme, že při četbě této prezentace budete moci konstatovat podobně jako my, že autentická blíženská láska je skutečně velmi mnohotvárná, neboť dokáže nacházet účinnou pomoc nejrůznějšími způsoby i tam, kde by se zdálo, že to vůbec není možné.

Asociace papeže Jana XXIII.

Původní „Komunita papeže Jana XXIII.“ byla schválena dne 25. května 1983 Msgr. Giovannim Locatellim jako církevní sdružení v riminské diecézi (Itálie) a dne 7. října 1998 Papežským dikasteriem pro laiky jako soukromá mezinárodní asociace věřících papežského práva. Již více než třicet let působí ve světě lidí nacházejících se na okraji společnosti, a to nejen v Itálii, ale i v Albánii, Austrálii, Bangladéši, Bolívi., Brazílii, Chile, Číně, Chorvatsku, Indii, Keni, Rumunsku, Rusku, Tanzánii, Venezuele a Zambii.

Asociaci papeže Jana XXIII. založil diecézní kněz, don Oreste Benzi (* 1925), který se od roku 1950 nejrůznějším způsobem aktivně podílel na výchově dospívající mládeže riminské diecéze. V roce 1968 došlo k tomu, že jeho působení v myšlence založit „Komunitu papeže Jana XXIII.“, která o čtyři roky později otevírá první domov (*casa famiglia*) rodící se asociaci v Corianu.

Povolání členů asociace je vyjádřeno následujícím způsobem: „Puzeni Duchem k následování chudého a sloužícího Krista se členové Komunity papeže Jana XXIII. zavazují na základě zvláštního povolání přímým způsobem sdílet život těch nejposlednějších, a to tak, že svůj život spojí s jejich životem, že ponechají starost o jejich životní situaci, že své rameno nabídnou k nesení jejich kříže a že se nechají osvobodit Pánem jejich prostřednictvím.“ Z toho také vyplývá konkrétní nasměrování činnosti asociace: „Láska k chudým bratrům a sestrám, s nimiž

je sdílen život, musí jít až ke snaze odstranit příčiny, jež způsobují jejich nouzi, a tedy vede komunitu k tomu, aby se nenásilným způsobem vážně nasazovala v sociální oblasti za spravedlivější svět a stávala se hlasem těch, kdo nemají žádný hlas.⁴¹

Dnes vede asociace na 200 domovů, ve kterých se svobodní lidé nebo manželé stávají na čas anebo definitivně rodiči či sourozenci handicapovaných osob, bývalých narkomanů a alkoholiků, psychicky narušených apod. Má také šest domů modlitby, kde se členové zvláštním způsobem věnují kontemplativní modlitbě, sedm domů bratrství zaměřených především na rozvíjení společného života, patnáct sociálních družstev organizujících jak výchovnou, tak výrobní činnost, šest denních stacionářů pro vážně handicapované a dvaatřicet terapeutických komunit pro narkomany. Kromě toho členové asociace vyhledávají chudé, kteří nemají odvahu sami prosit o pomoc (v aktivitě zvané „betlémské stany“), angažují se ve výchovných zařízeních, ve společenské a politické oblasti, nasazují se v úsilí o mír, pracují v misiích...

V tomto širokém spektru činností Asociace papeže Jana XXIII. má své nezanedbatelné a velmi významné místo také Mezinárodní služba proti obchodování (*Servizio antitratta internazionale*), která navázala na původní streetwork dona Benziho a jeho spolupracovníků mezi ženami a dívkami, povětšinou cizinkami, donucenými k prostituci. Jejím smyslem je napomáhat bezpečné reintegraci prostitutek z donucení v zemích jejich původu. V současné době uskutečňuje tato mezinárodní služba zejména „Program Moldavia“, který pomáhá moldavským ženám a dívkám – obětem obchodování za účelem sexuálního zneužívání – v psychologické, společenské a ekonomické reintegraci v Itálii.

Don Oreste Benzi je ve svém úsilí účinně bojovat proti „novodobému otroctví“ nucené prostituce veden především snahou o konkrétní pomoc. Proto neváhá zaplatit za ženy či dívky donucené k prostituci „výkupné“, které požadují kuplířské mafie, třebaže je mu to nezřídka vyčítáno jako nepřímá podpora těchto zločineckých gangů. Naproti tomu se značně kriticky vymezuje vůči takovým vládním i nevládním aktivitám a organizacím, které se nesnaží změnit situaci sexuálně obchodovaných žen a zaměřují se například výhradně na zdravotní péči a prevenci.

Asociace papeže Jana XXIII. je jednou z nejvýznamnějších italských křesťanských organizací, které se věnují boji proti nucené prostituci, a její vliv, zvláště na lokální a regionální úrovni, je nemalý i co se týče legislativy a městských vyhlášek vztahujících se k této problematice.

Domníváme se, že filozofie dona Benziho a jeho asociace ohledně působení v prostředí nucené prostituce velmi vhodně vyjadřují některé z jeho myšlenek: „Dříve než jsou tyto ženy prostitutkami, jsou osobami s vlastní důstojností, jsou

Božími dcerami toužícími, aby jim někdo podal ruku – ne aby je použil a zneužil, nýbrž aby jim pomohl setkat se s Někým, kdo jediný může naplnit jejich život.“² „Normálně nenazývám prostitutkou ženu, jejíž tělo si muži kupují. Nazývám ji vždy sestrou, která trpí, která pláče, která doufá, která je vytlačena na okraj společnosti a která je donucena prodávat na veřejnosti své tělo...“³ „Kdyby muži nechodili za ženami na chodníku, nebyla by žádná prostituce. Vina je tedy na klientech.“⁴ „Žena, která se prodává, potřebuje pomoc, ale i klient, který vyhledává prostitutku, potřebuje pomoc, aby se mohl změnit.“⁵ „Odva ha nespočívá v nepřítomnosti strachu; kdo nemá strach, je buďto ztřeštěnec, nebo nezodpovědný člověk. Odva ha je v překonání strachu větší láskou. To je důvod, proč chodíme společně a modlíme se společně: mladí a já.“⁶ „Víme velmi dobře, že zákony nestačí. Je nezbytná obnova osoby, obnova v Kristu. Ale může-li nám zákon pomoci, je to už důležitý krok vpřed.“⁷

Hnutí hnízda (*Mouvement du Nid*)

Má-li Asociace papeže Jana XXIII. celé spektrum oblastí, v nichž se angažuje, a působení v prostředí prostituce je pouze jednou z mnoha, byt' jistě ne zanedbatelnou, Hnutí hnízda se od svého vzniku zaměřuje výhradně na činnost v této oblasti. Jde o organizaci s velmi jasně formulovaným programem, ba celou filozofií přístupu k fenoménu prostituce. „Jelikož nejde ani o ‚nutné zlo‘, ani o ‚osudovost‘, ani o ‚řemeslo‘,“ čteme v jejich programovém prohlášení, „prostituce se nemůže zúžit na soukromou záležitost. Jen globální přístup k jejím příčinám, k jejím následkům a k jejím hříčkám může zastavit její rozvoj a vést k jejímu vymizení.“⁸

Protože jsou členové Hnutí hnízda přesvědčeni, že „prostituce je přímým útokem na lidská práva“, zasazují se především za jejich zachovávání, nekomercionalizaci lidských těl, pokrok ženských práv, výchovu a rozvoj národů a spolupráci mezi Severem a Jihem.

Hnutí vzniklo setkáním dvou výjimečných osobností ve 30. letech 20. století: Germaine Campionové, zkoušené ženy, prostitutky a alkoholičky, která opustila Paříž, aby „zemřela“ ve svém rodném městě Paramé-Saint-Malo v Bretani, a místního faráře André-Marie Talvase. S jeho pomocí se z jejího bytu stalo útočiště pro ženy v nesnázích, zejména s problémy s alkoholismem a prostitucí. V následujících letech se jejich činnost v této oblasti nesmírně rozvinula, také díky podpoře Katolické dělnické akce (*Action Catholique Ouvrière*) a Křesťanské dělnické mládeže (*Jeunesse Ouvrière Chrétienne*). Podařilo se jim otevřít nová střediska a začít mobilizovat lidská svědomí.

Po II. světové válce se hnutí spoluzasazovalo o zrušení veřejných domů ve Francii, k čemuž došlo 13. dubna 1946 zákonem zvaným *Loi Marthe Richard*. Při této příležitosti si hnutí stanovilo tři základní cíle: 1) pomáhat prostituujícím se osobám; 2) ovlivňovat veřejné mínění; 3) působit na příčiny a důsledky prostituce. V té době je hnutí oficiálně zaregistrováno a daří se mu šířit se i do jiných měst: Clichy, Bordeaux, Lyonu, Marseille...

Od roku 1951 vydává hnutí svůj vlastní časopis – nejprve se nazývá *Moissons Nouvelles* (*Nové žně*), od roku 1968 *Femmes et Mondes* (*Ženy a světy*) a od roku 1989 *Prostitution et Société* (*Prostituce a společnost*).

Od 60. let se hnutí šíří i do jiných zemí: Brazílie (1963), Portugalska (1967), Belgie a Beninu (1980) a Pobřeží Slonoviny (1991). V posledně jmenovaném roce hnutí spoluzakládá FEDIP (*Fédération Européenne pour la Disparition de la Prostitution*),⁹ jejíž členské asociace se nacházejí kromě Francie také ve Španělsku, Belgii, Irsku a Portugalsku a partnerské vztahy udržují také s Itálií, Maďarskem a Slovenskem. Samotné hnutí *Mouvement du Nid* má v současné době statut nevládní organizace při Informačním oddělení OSN.

K pravidelné činnosti hnutí patří setkávání se s prostituujícími se osobami (streetwork), kterých je v současné době na 5 000, pomoc při jejich rozhodnutí zanechat prostituce a znovu se zapojit do běžného života, informování veřejnosti o realitě prostituce a formace specializovaných pracovníků.

Hnutí má velmi rozvinutou a propracovanou organizaci: vrcholným orgánem je Národní rada (*Conseil national*), tj. shromáždění všech členů, které rozhoduje o dalším směřování hnutí, každoročně schvaluje finanční zprávu a zprávu o činnosti a každé tři roky volí členy Národního výboru (*Comité national*). Ti se každý měsíc scházejí a mají na starosti jednotlivé oblasti činnosti hnutí. Hnutí hnízda má také svůj Národní sekretariát (*Secrétariat national*), který koordinuje činnost hnutí, Regionální tematické komise (*Commissions thématiques régionales*) a jednotlivé Deleace (*Délégations*), jakési správní oblasti působení hnutí.

Pro Hnutí hnízda je prostituce „místem porušování lidských práv, vykořisťování, které plyne ze sociální nespravedlnosti a nerovnosti (mezi muži a ženami, dospělými a dětmi, bohatými a chudými, Severem a Jihem...)“, nežádá však její zákaz ani represí (vyjma kuplířství!), které jen zhoršují situaci prostituujících se osob, nýbrž takovou globální sociální politiku a změnu mentality, která by napomohla postupnému a úplnému vymizení prostituce.

Proto hnutí v současné době požaduje: 1) pro samotné prostituující se osoby – aby nebyly diskriminovány penalizacemi a represemi, nemusely se vracet do zemí původu (pokud hrozí jejich opětovné zotročení) a aby přibýlo chráněných domovů a byla vhodně upravena jejich administrativní situace; 2) pro pre-

venci – použití celé řady prostředků prohlubujících vzájemnou úctu mezi dívkami a chlapci a vedoucích k vhodné sexuální výchově, jakož i zařazení zvláštní formace pro oblast prostituce do rámce vzdělání sociálních pracovníků; 3) ke změně praxe státu a společností – zrušení návratu prostituce, který ze státu činí komplice prostitučního systému, důsledné uplatňování zákazu kuplířství a pomoci v prevenci prostituce a reintegraci prostituujících se osob, zajištění pomoci obětem obchodování při získávání potřebných dokladů a povolení a angažování se Francie na evropské úrovni, aby prostituce byla odmítána, a nikoli banalizována, nebo dokonce legalizována.¹⁰

SOLWODI

Německá organizace SOLWODI (*Solidarity with Woman in Distress* – Solidarita se ženami v tísní) se angažuje za ochranu práv žen, které se dostaly do těžce řešitelných situací, ať již se jedná o obchodování s lidmi, nucenou prostituci, vynucená fňgovaná manželství nebo domácí násilí. Organizace napomáhá řešit jeden z palčivých problémů fenoménu migrace, který je na evropském kontinentu v posledních desetiletích hojně diskutován.

Zakladatelkou a předsedkyní organizace je řádová sestra Dr. Lea Ackermannová, která se věnuje již přes čtyřicet let misijní práci.¹¹ Jako učitelka v Keni a Rwandě záhy pochopila, že právě ženy žijící v ekonomicky slabé a patriarchální společnosti jsou snadnou obětí zneužívání a nelidského zacházení. V naději na lepší životní podmínky a s vidinou zidealizovaného světa blahobytu odcházejí migrantky pracovat do Evropy. Jak vysokou cenu za to často musí zaplatit, zjišťují až příliš pozdě.

Lea Ackermannová formulovala poslání SOLWODI jako snahu řešit tísnivou životní situaci společně s postiženými ženami a následně pomáhat s hledáním nových životních perspektiv. Práce s migrantkami je tak mozaikou různorodých aktivit, kde se nezapomíná ani na duchovní doprovázení a psychologické poradenství. Za úspěchy organizace stojí odhodlanost a motivace nejen její zakladatelky, ale i četných dobrovolníků a dárců. Lea Ackermannová k tomu dodává: „Nemohla bych následovat Krista, kdybych přihlížela do očí bijící nespravedlnosti a nic konkrétního bych proti tomu neudělala.“¹²

V SOLWODI naleznou právní pomoc ženy, ať se jedná o legální, nebo nelegální migrantky. Oběťmi násilí a obchodu s lidmi přitom nemusejí být pouze ženy, které přišly do země v nedávné době a jejichž nedostatečné znalosti německého jazyka jim znemožňují tísnivou situaci řešit, ale i ženy tzv. druhé generace migrantů, které se v Německu již narodily. Devizou SOLWODI je individuální přístup

ke každé klientce, bezplatnost poradenských služeb a neohlížení se na náboženskou příslušnost cizinky.

Důležitým úkolem organizace SOLWODI je prevence a dostatečná informovanost širší veřejnosti o problematice nucené prostituce cizinek. Její práce s médii si klade za cíl vyburcovat povědomí veřejnosti, soustavně upozorňovat nejen na konkrétní příklady bezpráví páchaného na ženách, ale i širší kontext spoluzodpovědnosti a solidarity. Prevence zahrnuje široké spektrum aktivit, iniciativ, publikací, přednáškové činnosti a seminářů. Organizace reaguje i na konkrétní události širšího významu, které bychom v prvním plánu s problematikou nucené prostituce a sexuálního turismu nespojovali. (Např. projekt prevence a pomoci při pořádání mistrovství světa ve fotbale v letních měsících roku 2006.) Samotná zakladatelka Lea Ackermannová přednáší po celém Německu a jiných evropských zemích, vydává knihy a články, diskutuje s politiky a právníky o účinnosti a nedostatecích zákonů a migračních politik.¹³

V posledních letech se SOLWODI zaměřila na ochranu svědkyň v procesech proti organizovanému zločinu a ilegální prostituci. V soudních procesech mají výpovědi obětí zásadní význam pro celý průběh trestního stíhání. Osvědčil se model mezioborové spolupráce neziskových a státních organizací. Jelikož mají ženy prodané k nucené prostituci traumatizující zkušenosti s násilím a vykořisťováním, zahrnuje pomoc psychologické poradenství, zdravotní péči, azyl v chráněných domovech, zprostředkování právní pomoci a doprovod k soudnímu jednání.

Jako projekty zásadního významu vnímáme poradenství přesahující první pomoc v nouzi, které zahrnuje rekvalifikační kurzy, vzdělávání, jazykové kurzy či psychologickou a duchovní pomoc. Tyto aktivity napomáhají týraným a zneužívaným ženám nalézt ztracenou důstojnost, naději a nové perspektivy a reintegroují je částečně zpátky do společnosti v Německu nebo v zemích původu.

Projekt Magdala

Jsme velmi rádi, že v této prezentaci zajímavých křesťanských hnutí, která působí v prostředí prostituce, nechybí ani česká iniciativa, Projekt Magdala. Jeho počátky souvisejí s účastí členek Unie katolických žen na Evropské konferenci křesťanských žen proti obchodu se ženami, která se konala v září 1997 v Amersfoortu. Hned v lednu následujícího roku nabídly františkánky z Bredy (Holandsko) finanční pomoc při realizaci konkrétního českého projektu pomoci obchodovaným ženám. Česká biskupská konference tím pověřila paní Helenu Faberovou, která iniciovala vznik Projektu Magdala jednak zřízením kontaktního místa

(křesťanské poradny pro ženy v tísní), jednak postupným vybudováním prvních azylových ubytování pro tento typ klientely pod záštitou České katolické charity (od roku 2007 Charity ČR). V současné době je koordinátorkou Projektu Magdala Mgr. Jindřiška Krpálková.

Zpočátku (od roku 1999) byl projekt zaměřen výhradně na pomoc ženám a dívkám, kterým se (někdy za velmi dramatických okolností) podařilo uniknout z prostředí sexbyznysu. Útočiště nacházely a nacházejí v azylových domech, kde se jim pomáhá zajistit všechny základní materiální, zdravotní a duševní potřeby tak, aby se mohly postupně osamostatnit a znovu zapojit do života společnosti. Součástí služeb je i zprostředkování duchovního vedení. Sociální asistentka provází danou ženu po několik měsíců, v odůvodněných případech až dva roky. Někdy se podaří, že žena natrvalo zakotví v některé farnosti a má tak podporu křesťanského společenství pro svůj další život.

Postupně byla zřízena také Linka pomoci Magdala s nepřetržitým provozem, začala preventivní osvětová činnost a od roku 2004 rovněž program streetwork, který nabízí podmínky k rozhodnutí opustit prostředí ulice co největšímu počtu obětí obchodování a nucené prostituce, účinnou podporu ženám a jejich dětem, aby mohly žít důstojným a smysluplným životem. Program práce v terénu také přispívá k ochraně obecného zdraví (snižování rizik šíření nebezpečných nakažlivých pohlavních chorob, především viru HIV). Zatím je program streetwork Projektu Magdala realizován na Znojemsku a Chomutovsku.

Projekt Magdala nabízí kromě toho pomoc obětem domácího nebo sexuálního násilí a nucené otrocké práce. Jeho cílem je obecně „podpořit lidskou bytost, aby našla samu sebe, byla sama sebou, aby si věřila, aby o sobě rozhodovala, aby si sama řídila svůj vlastní život [...], aby měla budoucnost pro sebe a své děti...“¹⁴

Při své činnosti volí individuální přístup osobní asistence, kdy je společně s klientkou připravován a krok za krokem plněn její individuální plán cesty k samostatnému a plnohodnotnému životu, k odpovědnému rodičovství a k rovnoprávnému začlenění do společnosti. Projekt se snaží, aby jeho pomoc byla komplexní, a proto kromě krizové intervence¹⁵ nabízí rovněž následnou pomoc¹⁶ a možnost návratu do země původu (jde-li o cizinky). Stále více se také věnuje preventivní činnosti, zejména přednáškovým programům a besedám k tématu. Zajišťuje setkávání, metodické vedení a supervizi do projektu zapojených pracovišť a připravuje tréninkové programy pro specialisty.

Projekt Magdala Charity České republiky spolupracuje na evropské i celosvětové úrovni s organizacemi působícími v oblasti pomoci obětem obchodování a je významným partnerem křesťanských organizací v Evropě v rámci projektů CAT (*Christian Action and Networking against Trafficking in Women*) a COATNET (*Chris-*

tian Organisations against trafficking – Net), zaštitěných Evropskou komisí a Caritas Europa. Podílí se rovněž na přípravě společného mezinárodního projektu proti obchodování s lidmi s Evropskou ženskou lobby.

Pro konkrétní představu o reálné pomoci, jakou Projekt Magdala poskytuje, uvádíme základní přehled údajů z roku 2005: v různých zařízeních České katolické charity využilo poradenských služeb pro domácí násilí celkem 859 osob, pobývalo v nich 703 žen s dětmi, které se staly oběťmi domácího násilí, bylo v nich ubytováno na 60 žen, kterým se podařilo uniknout z prostředí sexbyznysu (často těhotných nebo s dětmi). Terénní sociální pracovnice kontaktovaly více než jednou celkem 168 žen, z nichž některé začínají přicházet do poradny Magdala a uvažují o útěku.¹⁷ V rámci preventivního programu konají pracovnice projektu přednášky pro veřejnost, besedy se studenty SOU, SOŠ a VŠ na Znojemsku a v Praze. Zejména z hlediska chráněného utajeného ubytování a odborných resocializačních dlouhodobých programů pro ženy a jejich děti jde bezesporu o nejvýznamnější iniciativu v rámci České republiky. Jde přitom o projekt nestátní neziskové církevní organizace, který je financován státní dotací ze 70 %, zbývajících 30 % pak pochází z dobrovolných darů jednotlivců i organizací z domova i ze zahraničí.

Přehled zpracovali Hana Knoppová, Pavel Vojtěch Kohut OCD a Jindřiška Krpálková.

POZNÁMKY:

1/ Jde o citace ze *Stanov a Základací listiny komunity*, které lze najít na internetových stránkách asociace www.apg23.org.

2/ ORESTE BENZI: *Una nuova schiavitù. La prostituzione coatta*. Milano, Ed. Paoline 1999, s. 10.

3/ Tamtéž: s. 27.

4/ Tamtéž: s. 100.

5/ Tamtéž: s. 79.

6/ Tamtéž: s. 91.

7/ Tamtéž: s. 104.

8/ Viz www.mouvementdunid.org (ověřeno 7. května 2007). I další údaje, které zde uvádíme ohledně tohoto hnutí, pocházejí z uvedeného zdroje.

9/ Evropská federace pro vymizení prostituce.

10/ Poslední požadavek odráží současnou francouzskou situaci, má ovšem svou výmluvnost i v jiných prostředích.

11/ Rozhovor s Leou Ackermannovou přinášíme na jiném místě tohoto *Salve*.

12/ Stov. <http://www.zonta-koblentz.de/presse/50383598caodod204/index.html> (ověřeno 7. května 2007).

13/ Srov. <http://www.solwodi.de> (ověřeno 7. května 2007).

14/ Srov. www.magdala.cz (ověřeno 7. května 2007).

15/ Krizová intervence zahrnuje chráněné (utajené) bezpečné ubytování, materiální pomoc (jídlo, ošacení, léky, apod.), finanční podporu, sociální a právní poradenství, psychoterapeutickou péči, pomoc při vyřizování potřebných dokumentů, pomoc při přípravě na porod a v péči o dítě, lékařskou péči a nabídku duchovního doprovázení.

16/ Následnou pomocí se míní dlouhodobé chráněné bydlení, asistence sociální pracovníce, rekvalifikační a jazykové kurzy, motivační kurzy (pro posílení sebevědomí, sebepřijetí apod.), dlouhodobá psychoterapie, podpora při hledání bydlení a nového pracovního uplatnění, pomoc při jednáních u soudu a vydávání svědectví policii a nabídka duchovního doprovázení, podpora ženy při péči o její děti a jejich výchově.

17/ Je třeba si uvědomit, že proces získání důvěry k pracovníkům charity je dlouhodobý, neboť ženy bývají ochromeny strachem z kuplířů.

Prostituce má prostě málo společného se sexualitou, zato však má hodně co dělat s mocí a jejím zneužíváním: nejdřív otec a strýc, později pasák a zákazník.

Je na čase, aby tak učinila i německá vláda a aby i všechny vlády nyní už sedmadvaceti členských států konečně začaly efektivně bojovat proti přetrvávajícímu skandálu obchodu se ženami – a to ne jen s pomocí tygra bez drápů a zubů, jako je mezinárodní policejní orgán Europol.

Prostituce není povolání jako každé jiné. Avšak také není správné kriminalizovat prostituci a nechat její zákazníky užívat si bezúhonnosti.

Cca 80 % všech prostitutek z bohatých průmyslových zemí prožilo v dětství sexuální násilí ze strany blízkých příbuzných.

Když se ženy dostanou do cílové země, začnou je většinou pomoci bezuzdného fyzického a psychického násilí – z části i celé dny trvajícím znásilňováním a výhrůzkami zabitím její rodiny ve vlasti – dělat „povolnými“. A pak začne jejich cesta utrpení západoevropskými bordely.

Neuhýbat pohledem a jednat!

Rozhovor s Leou Ackermannovou,
zakladatelkou nevládní organizace SOLWODI:
Solidarity with Women in Distress

Jak jste se dostala k činnosti, kterou vykonáváte se svou organizací SOLWODI? Co stálo na počátku vašeho zájmu o problém obchodu s lidmi a prostituce?

V roce 1985 mě můj řád povolal jako pedagožku pro další vzdělávání učitelů a učitelek náboženství do keňského přístavu Mombasa. V tomto „prázdninovém ráji“ jsem byla konfrontována s bídou a utrpením prostitutek vynucené chudobou. Připadalo mi nesnesitelné, že se ženy cítí nuceny být k dispozici sexuálním turistům z bohatých průmyslových zemí, aby zajistily živobytí sobě a svým rodinám. Hovořila jsem s prostitutkami a spolu s nimi jsem přemýšlela o tom, jak jim pomoci. Tak vzniklo SOLWODI: Solidarity with Women in Distress (Solidarita se ženami v tísní). Na začátku jsem měla asi 100 příznivců v Německu, kteří malými pravidelnými peněžními dary financovali můj nápad poskytovat těmto ženám a dívkám – převážně analfabekám – jistý druh stipendia. Například když chodily do školy nebo do učení, dostávaly zaplacené za hodiny, které tam strávily: maximálně však 80 marek měsíčně, což byla částka, kterou tehdy v Keňi vydělávaly služby. SOLWODI také poskytovala (a poskytuje dodnes) mikropůjčky na zřízení kiosku, stánku na trhu nebo kadeřnictví.

SOLWODI KENIA je dnes už samostatná organizace. Hlavní těžiště činnosti SOLWODI DEUTSCHLAND, založené v roce 1987, je boj proti obchodu se ženami a nucené prostituci. Ženy, které k nám přicházejí jako oběti obchodníků s lidmi, pocházejí převážně ze střední a východní Evropy, ale také z Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Ve své vlasti většinou trpí nouzí, nezaměstnaností a absencí jakýchkoliv perspektiv – podobně jako Keňanky, jimiž moje nasazení pro ženy v tísní začalo.

Jak vy sama vidíte fenomén prostituce? Je váš úhel pohledu ovlivněn tím, že jste křesťanka?

Neustále se opakuje, že prostituce je nejstarší řemeslo, které nelze vymýtít. Feministické historičky, jako např. Američanka Gerda Lernerová, prokázaly, že prostituce vznikla asi před pěti tisíci lety současně s otrokářstvím, tedy s degradací člověka na „živý nástroj“. Tento pojem používal i zastánce otrokářství Aristotelés.

Zřejmě právě kvůli aristotelské myšlenkové tradici je i ve 21. století tak obtížné chápat prostituci – i tzv. dobrovolnou prostituci – především jako tradovanou formu násilí. Pro mě je prostituce vždy ponížením ženy. Ale i muže, který si prostitutku – mysle jen na jednostrannou rozkoš – kupuje jako zboží a tím bere duši i své vlastní sexualitě.

Samozřejmě jsou pro mě jako pro křesťanku všichni lidé Božími dětmi, které mají právo na život, důstojnost, tělesnou a duševní nedotknutelnost. Právě jako křesťanka se cítím povinná pomáhat především těm lidem, kteří byli vytlačeni na okraj – dnešním otrokyním. V jedné francouzské písni, kterou miluji od dětství, jde o to, že se Ježíš chtěl znovu zrodit v nás všech: „Vy jste Kristovy ruce. Vy jste Kristovy uši. Vy jste Kristovy oči. Vy jste Kristovo srdce. A co jste ze mě udělali?“

Jakou mají podle vaší zkušenosti prostitutky pozici ve společnosti a v církvi? Liší se vůbec tyto dva náhledy?

Ač v posledních letech v Německu často zaznívaly hlasy, že prostituce je „povolení jako každé jiné“, prostitutky nejsou společensky akceptovány. To je jeden z důvodů, proč by 92 % všech německých „sexuálních pracovníků“ rádo s touto činností skončilo, jak zaznělo na začátku března v televizním filmu o projektu opuštění prostituce Profrida.¹ Naopak pasáci se stávají čím dál společensky akceptovatelnějšími. Například kolínský kulturní festival „Sommerblut“ – „Letní krev“ chtěl zcela vážně uspořádat zahajovací galavečer ve velkobordelu Paša, ve kterém již policie při razíích našla i nezletilé prostitutky; jedné východoevropské dívce se na vlastní pěst podařilo z Paši osvobodit po devět měsíců trvajícím zajetí. Jen masivní protesty tomuto galavečeru zabránily. Ale vykřičený establishment dál dělá reklamu se sloganem „Pascha sein ist fein“ – „Být pašou je skvělé“. Zatímco se prostitutky stydí, jejich zákazníci, kteří nabídku svou poptávkou vlastně teprve vytvářejí, se o své image obávat nemusí. Po staletí jim při tom kryla záda katolická církev.

Svatý Augustin napsal: „Když vyženeš děvky, vášně ve všem způsobí chaos.“ Za tím stojí dodnes široce rozšířený blud, že prostituce je pro muže svého druhu ventilem, jímž se upouští tlak, který by jinak vedl k prudkému nárůstu počtu znásilnění. I Tomáš Akvinský to viděl stejně. Srovnával prostituci se záchody na středověkých hradech: nikdo prý nemá rád stoku, ale bez ní by byla zamořená celá budova. „Děvky“ jako nutné zlo na ochranu „počestných žen“ před mužskou pudovostí – od takovýchto představ se katolická církev v poslední době odvrací. Ve své současné sexuální etice se staví proti prostituci a zasazuje se o znovuzáčlenění prostitutek do společnosti.

Co by bylo potřeba v rámci společnosti ještě udělat pro to, aby se před tímto problémem nezavíraly oči nebo se k němu nepřístupovalo nesprávně? Jak by církev mohla ještě více přispět? Dalo by se hovořit o specifickém přínosu církve?

Především je nutné dělat vše pro to, aby dívky vyrůstaly v bezpečí. Rodina není vždy místem, které tuto ochranu poskytuje. Naopak! Podle studií z USA a Skandinávie prožilo cca 80 % všech prostitutek z bohatých průmyslových zemí v dětství sexuální násilí ze strany blízkých příbuzných. Prostituce má prostě málo společného se sexualitou, zato však má hodně co dělat s mocí a jejím zneužíváním: nejdřív otec a strýc, později pasák a zákazník.

Katolická církev by měla víc usilovat o sexuální etiku, která se bude zabývat i aspektem násilí včetně domácího násilí na ženách a dětech. Sexualita je pozitivní síla v člověku, která pochází od Boha, ale musíme se s ní naučit zacházet dobře. Muži tak, že nebudou ztotožňovat rozkoš s mocí, ženy tak, že nebudou zaměňovat bezmocnost za lásku. Ženy totiž násilníkům příliš často věří, když jim tito s věrným psím pohledem tvrdí: „Ale vždyť já tě přece miluji!“

Katolická církev by měla vypracovat pastorační strategii proti prostituci a nabídnout prostitutkám konkrétní možnosti jak přestat. Tak, jako to dělá Diakonie evangelické církve v případě Profrida: jediný modelový pokus v celém Německu, v jehož rámci se prostitutky školí např. na pečovatelky o seniory.

Považujete za správné dekriminlizovat prostituci a postavit tuto činnost právně na roveň běžným povoláním?

Prostituce není povolání jako každé jiné. Avšak také není správné kriminalizovat prostituci a nechat její zákazníky užívat si bezúhonnosti. Ve Švédsku uzákonili trestání poptávky. Tuto úpravu považují za chytrý postup.

Co potřebují ženy, které pracovaly jako prostitutky a chtějí s tím skončit?

Mnohé z těchto žen jsou traumatizovány. Potřebují psychosociální péči, a některé dokonce terapii. A také potřebují šanci na povolání: vzdělání, další vzdělávání, rekvalifikace atd. Na tomto poli to v Německu zatím vypadá velmi špatně. Ale spolková ministryně pro otázky žen a rodiny za křesťanské demokraty Ursula von der Leyenová to na začátku roku prohlásila za jednu ze svých priorit: prostitutky, které chtějí pracovat, by v budoucnu měly mít snazší přístup do kvalifikačních a podpůrných programů. Jsem zvědavá, zda paní ministryně dodrží slovo.

Lze skutečně jednoznačně odlišit nucenou prostituci od prostituce dobrovolné? Není i „dobrovolná“ prostituce tak trochu nucená?

Přechod mezi „dobrovolnou“ a nucenou prostitucí není vůbec zřetelný. Prvního ledna 2002 v Německu tehdejší rudo-zelená koalice dobrovolnou prostituci legalizovala. Předtím nebyla prostituce legální ani nelegální, byla jen „v rozporu s dobrými mravy“. Důsledek to mělo ten, že i tzv. dobrovolné prostitutky neměly vůbec žádná práva, zatímco pasáci a zákazníci mohli požívat práv všech. Rudo-zelený zákon o prostituci údajně chtěl tento stav změnit, což se zjevně nezdařilo.

V aktuální zprávě nynější černo-rudé spolkové vlády o důsledcích tohoto zákona se píše, že i tzv. dobrovolná prostituce je „pověštinou fyzicky i psychicky zatěžující činností“, kterou „nezřídka vykonávají obzvláště zranitelné skupiny“. Podle jednoho obsáhlého šetření o ženském zdraví v Německu trpí prostitutky „výrazně větší mírou násilí v dětství, sexuálního násilí a násilí ve vztazích a na pracovišti“. „Kromě toho je sociální realitou, že se mnoho prostitutek nachází v situaci, kdy je sporné, zda se mohou pro nebo proti této činnosti rozhodnout skutečně svobodně a nezávisle.“

Existuje mnoho faktorů, které ženou dívky do prostituce. I chudoba je jedním z nich, nejen v Keni. Většina žen ze střední a východní Evropy, o které se SOLWODI stará, prostě jen chtěla práci. Jeden člen skupiny obchodníků s lidmi – často příbuzný nebo známý oběti – jí slíbí práci služebné, obsluhy, výpomoci při sklizni apod. V naději, že konečně vydělá dost peněz pro sebe a svou rodinu, se nejedna nechá dokonce vědomě najmout jako prostitutka. A ať je to jakkoliv: žádná netuší, co ji v Německu čeká. Když se sem ženy dostanou, začnou je většinou pomoci bezuzdného fyzického a psychického násilí – z části i celé dny trvajícím znásilňováním a výhrůzkami zabitím její rodiny ve vlasti – dělat „povolnými“. A pak začne jejich cesta utrpení německými bordely.

Když pak přijde policie – což se od té doby, co je v Německu dobrovolná prostituce legální, stává zřídka –, tvrdí mnohé oběti ze strachu před pachateli, že se prostituují „dobrovolně“. Pachatelé často tvrdí, že se do nich obět zamilovala, a proto s nimi „dobrovolně“ odešla do Německa; tomu se v kruzích obchodníků s lidmi říká „Romeo-efekt“. Odhalování a osvobozování obět obchodu se ženami ztěžuje také rozšíření EU směrem na východ. Nové občanky EU sní v Německu pracovat jako samostatné poskytovatelky služeb nebo na pracovní povolení, a to i jako prostitutky. Pokud tyto ženy pod tlakem pasáků prohlásí, že se prostituují „dobrovolně“, nemají vyšetřovatelé šanci.

Máte zkušenosti s jinými nevládními organizacemi, které se zabývají problémem prostituce, ale nesdílejí křesťanské hodnoty? Spolupracujete? A pokud zde vzniká napětí, o jaké napětí se jedná?

V Německu panuje atmosféra, že je nejdůležitější „osobní svoboda a sebeurčení“: podle vzoru Holandska, nikoliv Švédska. U nás chceme být především liberální a za žádných okolností prudérní. Téměř neexistují nevládní organizace – v celém spektru od křesťanských až po feministické –, které by se otevřeně vyjadřovaly proti prostituci. Samozřejmě jsou všechny proti nucené prostituci a obchodu s lidmi. Co se toho týče, spolupracuje SOLWODI s několika německými nevládními organizacemi.

Jakou reálnou podobu má spolupráce nevládních organizací na mezinárodní úrovni? Jakou máte vedle poznatků z Keňi další konkrétní zkušenost?

SOLWODI udělala na mezinárodní úrovni nadmíru dobrou zkušenost při příležitosti konání mistrovství světa ve fotbale v Německu. „Prevence je lepší než záchrana“ – tato úvaha stála v popředí, když se v prosinci roku 2005 dohodly SOLWODI a Renovabis² na společném projektu prevence před mistrovstvím světa, aby varovaly mladé ženy v zahraničí před pochybnými nabídkami práce v Německu a ztížily tak zločinnou činnost obchodníků s lidmi. Renovabis, „akce solidarity německých katolíků s lidmi ve střední a východní Evropě“, byla stejně jako SOLWODI přesvědčena o tom, že je potřeba jednat v typických zemích původu obětí obchodníků s lidmi.

Společně jsme kontaktovali tři sta nevládních organizací ve dvaceti zemích. Informovali jsme je o situaci žen násilně nucených k prostituci v Německu a o očekávaném nárůstu obchodu s lidmi před mistrovstvím světa a nabídli jsme jim preventivní materiály. Poskytli jsme podle zájmu plakáty, letáky a soubory pro výrobu vlastních materiálů v osmi jazycích do Polska, Bulharska, Estonska, Rumunska, Moldávie, Ruska, Brazílie a na Ukrajinu.

Na základě našich informací připravili Lvovský arcibiskup s ukrajinskou biskupskou konferencí na Velikonoce 2006 pastýřský list, který se četl ve všech diecézích a farnostech na Ukrajině. Řádové sestry rozdávaly naše letáky na školách a univerzitách ve skoro všech zemích původu. Na náš popud uspořádaly studentské obce v Polsku různé akce. Na bulharských a rumunských letištích informovaly místní nevládní organizace pasažéry pomocí našich informačních materiálů. V rumunském Temešváru – tzv. „odrazovém můstku na Západ“ – byla naše preventivní kampaň zvláště intenzivní.

I horká linka SOLWODI v průběhu mistrovství světa fungovala díky mezinárodní spolupráci. Za finanční podpory mj. spolkového ministerstva pro otázky žen a rodiny a firmy Telekom fungovala od 1. května do 31. července 2006 bezplatná telefonická vícejazyčná horká linka pomoci. Čtyřicet hodin denně se mohly ženy v tísní obracet na dvacet poradkyň z devíti zemí: Polska, Ukrajiny, Česka, Slovenska, Lotyšska, Bulharska, Anglie, Španělska a Německa. Dvacet pracovníků horké linky, většinou mladých řeholnic, v centrále horké linky v jednom berlínském klášteře nejen pracovalo, ale také tam i žilo. Při loučení teklo mnoho slz. Útěchou může být, že SOLWODI má nyní v jejich domovských zemích blízké přátelské vazby, které můžeme kdykoliv využít. Většina z těch dvaceti žen mezinárodní skupiny kolem horké linky se nyní chce angažovat v prevenci prostituce. Některé do té doby o obchodu s lidmi a nucené prostituci slyšely jen málo a byly zděšené, když se v Německu dozvěděly, že se to týká mnoha žen a dívek z jejich vlastních zemí.

Co by se ještě dalo na mezinárodní úrovni dělat lépe?

Mezinárodní spolupráce je potřebná více než kdy dřív, protože obchodníci s lidmi operují v rámci stále rostoucí Evropské unie napříč hranicemi se stále menšími překážkami. Německé Sdružení představených ženských řádů a kongregací (Ver-einigung der Ordensoberinnen, VOD) tuto situaci rozpoznalo už dávno. Podpořilo naši zmíněnou kampaň během mistrovství světa ve fotbale finančně, preventivními opatřeními v zemích původu a dalo k dispozici poradkyně horké linky SOLWODI. Generální tajemnice VOD sestra Cäcilia Hoffmannová zdůraznila: „Řádová společenství jsou zastoupena na všech kontinentech a jsou vzájemně propojena. Patří mezi první tzv. globální hráče. Mnohá řádová společenství prohlásila v uplynulých letech práci s ženami a pro ženy v tísní za svou prioritu.“ Je na čase, aby tak učinila i německá vláda a aby i všechny vlády nyní už sedmadvaceti členských států konečně začaly efektivně bojovat proti přetrvávajícímu skandálu obchodu se ženami – a to ne jen s pomocí tygra bez drápů a zubů, jako je mezinárodní policejní orgán Europol.

Co vás nejdříve napadne, když se řekne Česká republika a prostituce?

Prostitutky u silnice na česko-německé hranici, sexuální turismus, dětská prostituce atd.

Napadá vás, s čím u těchto problémů začít především, kde by se dalo více spolupracovat nebo co by se mělo u nás zlepšit?

Na evropské úrovni existuje výměna mezi policií, ministerstvy vnitra a nevládními organizacemi, za což vděčíme mj. německé nadaci Hanse Seidela, která pořádá mezinárodní školení a konference. Na jedné z těchto konferencí v Mariánských Lázních se hovořilo o mnohém, ale také se hodně zastíralo. O něco otevřenější atmosféra panovala na jedné akci v Pasově, kde jsem na pódiu seděla s Jitkou Gjuričovou (vedoucí odboru pro kriminalitu mládeže na českém Ministerstvu vnitra), Janem Svobodou (starostou Chebu) a Jiřím Smolíkem (šéfem chebské policie). Češi by měli konečně pochopit, že sexuální turismem a obchodem s lidmi nejvíce škodí sami sobě. Udělalo na mě velký dojem, když na jedné konferenci v Moldávii zástupce vlády řekl: „U nás jsou celé vesnice, kde už nepotkáte jedinou mladou ženu. To je brutalizace naší společnosti, kterou nesmíme dále tolerovat.“ Jestliže se šíří tyto názory, pak už zahraniční nevládní organizace nemusí hrozit prstem – pak už lidé sami rozpoznají porušování lidské důstojnosti ve vlastní zemi.

Co byste doporučila lidem, kteří se chtějí angažovat v oblasti boje proti prostituci – obchodu s lidmi a nevědí jak?

Jeden z několika mála našich mužských dobrovolníků, se kterým vzniklo interview pro výroční zprávu SOLWODI za rok 2006, říká: „Jako mladý dospělý jsem se nejdříve zajímal o Amnesty International. Šve mě, když lidé trápí, zneužívají, nebo dokonce mučí jiné lidi – to ve mně stoupá jistá agrese. Když jsem jednoho dne viděl v televizi pořad o obchodu s lidmi a nucené prostituci, byl jsem otřesen. Člověk má tendenci si myslet, že k porušování lidských práv dochází jen v jiných zemích, a ne v Německu. Rozhodl jsem se něco proti tomu dělat a pak jsem na internetu narazil na SOLWODI. Dnes již pátým rokem pracuji v pracovní skupině Augsburg.“ Takže: neuhýbat pohledem a jednat!

Na závěr ještě jedna osobní otázka: Obohatila vás nějak vaše práce v takovémto prostředí?

I na tuto otázku chci odpovědět citátem – vlastně několika citáty. „Srdečně blahopřejeme, milá Leo!“ píše se na titulní straně alba, které mi k sedmdesátým narozeninám připravily ženy z chráněného bytu v Bad Kissingen. Jedna píše: „S pomocí SOLWODI jsem se naučila vidět pozitivní stránky života.“ Druhá děkuje, protože „SOLWODI je pro mě záchránná kotva: ve chráněném bytě se cítím v bezpečí. SOLWODI mě nenechává s mým osudem samotnou.“ Třetí píše: „SOLWODI se pro mě stalo světlem v temnotách. Díky SOLWODI mohu dnes komunikovat, učit se ve škole a cítit se svobodná.“ Čtvrtá se ptá:

„Co se přeje člověku, jako jste Vy?“ Odpověď zní: „Nejlepší by bylo, kdyby SOLWODI už jednoho dne nemuselo existovat, kdyby děti byly šťastné a ženy mohly žít bez nebezpečí.“

To bych si přála také.

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor připravili Vojtěch Kohut OCD a Albert-Peter Rethmann.

Z němčiny přeložila Kateřina Sitařová Prokešová.

POZNÁMKY:

1/ Profrida je projekt Diakonie evangelické církve ve Westfálsku zaměřený na možnost nového pracovního uplatnění bývalých prostitutek. Poskytuje rekvalifikační kurzy a hledá ženám zaměstnání – pozn. red.

2/ Renovabis je římskokatolické sdružení založené roku 1993 německou biskupskou konferencí a určené k misijnímu působení ve střední a východní Evropě. Věnuje se pastoračním, sociálním a společenským projektům v postkomunistických zemích – pozn. red.

Lea Ackermannová (* 1937) je sestrou misijní kongregace Naší milé Paní z Afriky, do které vstoupila v roce 1960. Studovala teologii a promovala v oboru pedagogika. Působila jako učitelka ve Rwandě a později v Mezinárodním katolickém misijním díle v Mnichově. Představená ji v roce 1985 povolala na východní pobřeží Afriky, kde o rok později v Keňi založila organizaci SOLWODI: Solidarity with Women in Distress (Solidarita s ženami v tísní), která se věnuje především pomoci ženám v zajetí prostituce. SOLWODI působí v Africe, Latinské Americe, Asii, Německu a střední a východní Evropě. K letošním sedmdesátým narozeninám sestra Lea Ackermannová vydala zatím svoji poslední knihu s názvem *Über Gott und die Welt – Gespräche am Küchentisch* (O Bohu a světu – Rozhovory u kuchyňského stolu), kterou napsala s Fritzem Kösterem, pallotinským řeholníkem. Sestra Lea je nositelkou mnoha mezinárodních vyznamenání za svoji angažovanost v boji proti obchodu s lidmi a je také oblíbeným hostem různých rozhlasových a televizních debat.

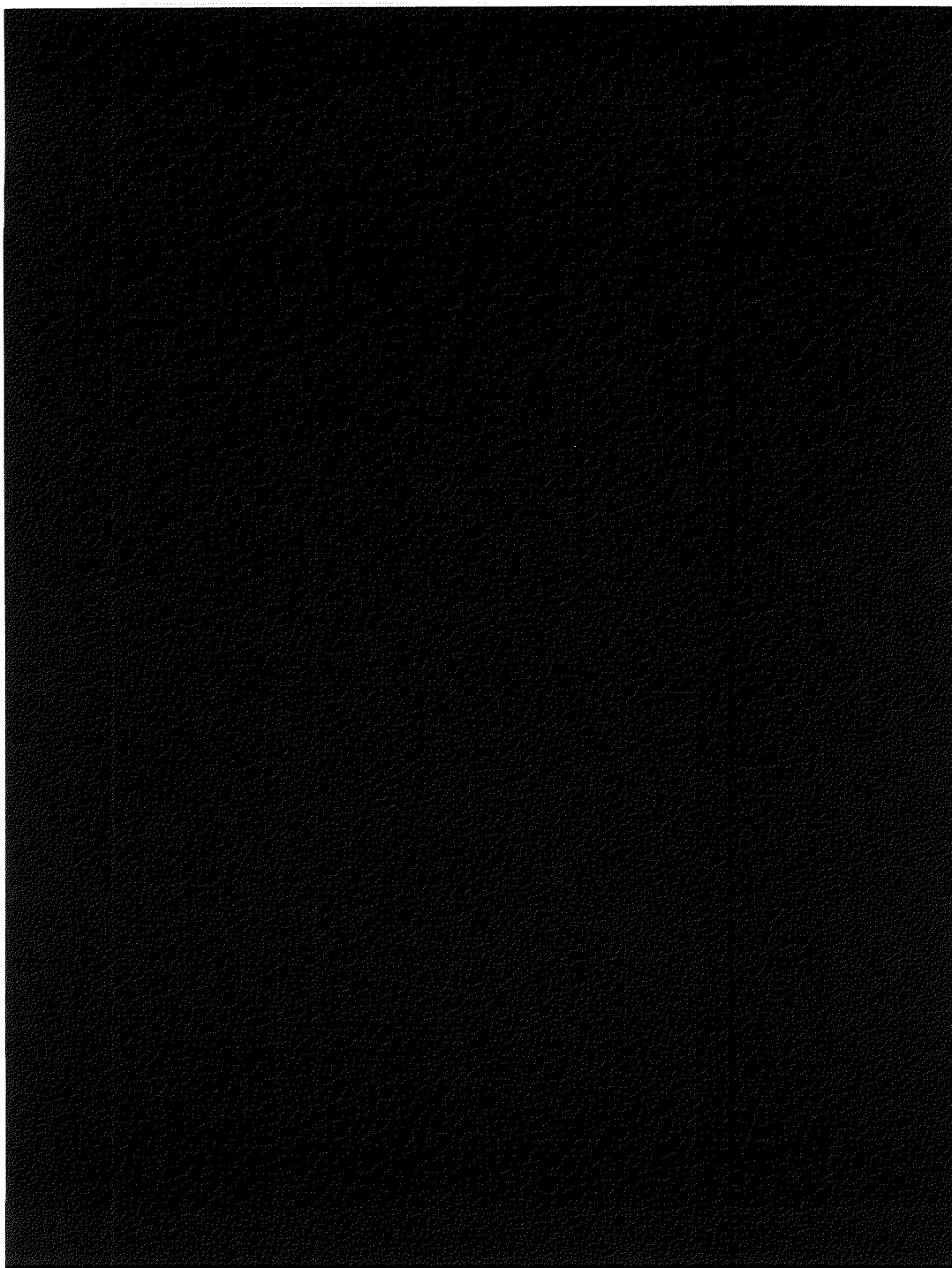
Legenda k obrazovému doprovodu

Kresby Rembrandta van Rijna z cyklu ilustrací k Bibli (výřezy)

- s. 1 Cizoložnice před Ježíšem (Jan 8,6).
- s. 27 Uzdravení Petrovy tchyně (Lk 4,38).
- s. 51 Hostina u farizeje Šimona (Lk 7,39).
- s. 87 Milosrdný Samaritán obvazuje nemocného (Lk 10,33-34).
- s. 99 Milosrdný Samaritán pečuje o zraněného (Lk 10,33-34).

Rembrandt (celým jménem Rembrandt Harmenszoon van Rijn, * 15. 7. 1606 v Leidenu, † 4. 10. 1669 v Amsterdamu), holandský malíř a grafik. Narodil se jako deváté z deseti dětí v rodině mlynáře. Po absolvování městské latínské školy nastoupil studia na leidské univerzitě. Ta ale opustil a stal se žákem malířů Jacoba van Swanenburcha a poté Jacoba Pynase. Ve dvaceti letech odešel do Amsterdamu. V roce 1625 začíná Rembrandtovo první umělecké období, kdy tvořil v ateliéru v otcově domě v Leidenu. V roce 1632 se odstěhoval do Amsterdamu a vzal si za ženu Saskii, bohatou neteř obchodníka s obrazy van Uylenburcha. Pro malíře nastalo období štěstí a přepychu. Roku 1642 však Saskie zemřela, ze čtyř Rembrandtových synů přežil jen jeden. Úspěch byl vystřídán finančními těžkostmi, malíř upadá do bídy. Ke konci života se Rembrandt věnoval již pouze tvorbě. Po smrti byl pochován v kostele ve Westerkerku.

Rembrandt se stal mistrem šerosvitu, způsobu malby, který výrazně pracuje s kontrasty světla a stínu. Za svůj život vytvořil na 800 obrazů, 300 grafických listů a 2 000 kreseb. Výrazný podíl mezi nimi zaujímají autoportréty.

Recenze

Jan Heller: Znamení odkazující k nebi

Praha, Vyšehrad 2007

V krátké době se objevují dvě knihy prof. Jana Hellera, působícího na Evangelické teologické fakultě UK v Praze a v letech 2002–2004 také na pražské Katolické teologické fakultě UK. Prof. Heller je tím nejlepším reprezentantem české evangelické biblistiky, která vyrostla v naší zemi v minulém století díky dr. Slavomíru Daňkovi. Patří ke generaci starozákonníků a překladatelů, bez kterých není možné hovořit o české biblistice 20. století. Lze snad naznačit genealogickou řadu: Daňek, Bič, Heller a Prudký. Mezi jeho hlavní badatelská díla patří *Biblický slovník sedmi jazyků* (Praha, Vyšehrad 2000) a *Výkladový slovník biblických jmen* (Praha, CBS, Advent – Orion 2003). Sám mám z řady prací pana profesora nejraději knihu *Tři svědkové* (Praha, Oikumené 1995). Co mě s ním nejvíce sblížilo a co u Jana Hellera, biblisty a religionisty, nejvíce obdivuji, je vedle jeho erudice a moudrosti vnitřní spojení mezi starozákonními a novozákonními tématy. Sám tento starozákonník a religionista žije evangeliem. V mnoha případech překonává i značnou část katolických biblistů. Je člověkem hluboké víry a širokého srdce. Dovolím si citovat verše prof. J. Balabána z pamětního spisu k Hellerovým 70. narozeninám:

„Ještě trochu zadoufat
A zas se vyčásí, bratři,
Nemoci přilézají a odlézají,
Ale má víra se jim vysmívá...“

Těchto pár vět chce přiblížit autora knihy, která zahajuje novou řadu nakladatelství Vyšehrad *Rozhovory nad Bibli*. Prezentovaná kniha je přepisem rozhlasových rozhovorů o biblických textech s Petrem Vadurou, absolventem FF UK, který v současné době pracuje v Českém rozhlase a na stanici TWR. První část knihy tvoří ranní slova, která mohli posluchači ČR 3 – Vltavy vyslechnout v letech 2003–2006. První rozhovor začíná tématem „Pastýři Betléma“. V rozhovoru na téma „Povolání proroka“ seznamuje s posláním proroka Jeremiáše, který se díky románu pražského autora Franze Werfela stal pro celé generace studentů nejoblíbenějším prorokem. Jeho vyznání se stalo inspirací jak pro sv. Augustina, tak pro J. J. Rousseaua. Ve stati „Stvoření“ uplatnil autor své znalosti z religionistiky, přičemž překvapující je, že konfrontuje starozákonní obrazy s texty Nového zákona. Rozhovor na téma „Zápas o víru“ (Gn 18,1–15) nás přivádí k Otcovi víry Abrahá-

movi, klíčové postavě, která spojuje křesťanství s židovstvím a otevírá cestu k dialogu s třetím monoteistickým náboženstvím – islámem.

Druhý oddíl je uveden pod názvem „Ostatní rozmluvy nad Biblií“. Začíná výkladem 2Král 2,23–25 a přivádí na scénu proroka Elizea. Můžeme říci, že tento oddíl je především věnován starozákonním prorokům. V hebrejské tradici je i Mojžíš považován za proroka. Jádrem úseku je výklad tetragramatu JHVH na s. 168 (srov. Ex 3,1–15). Dozvídáme se, že právě tento text spolu s „Š'ma Izrael“ – „Slyš Izraeli“ (Dt 6,1–9) jsou fundamentálními, ústředními texty Tóry. Výkladovým mostem se stává interpretace Martina Bubera z knihy *Já a ty* s akcentem na „ty“. Jakmile se z něho stane „on“, zmizí nám, jako by nebyl. Vedle existenciálního rozměru by bylo potřeba doplnit z jiných Hellerových statí ontologický rozměr tetragramatu.

Třetí část je nazvána „Biblická témata“. Zde nalézáme obecné pojednání o vesmíru. Je výrazným exkurzem do kosmologických mytologií Mezopotámie a Egypta s otázkou po původu monoteismu. Dalším tématem je „Vzkříšení“, s. 213. Výklad ukazuje vlastní pojetí vzkříšení u Izraele v protikladu k baalismu. Soteriologický výklad křtu se právem dotýká priority života před očistěním hříchu. Rozprava o „Jménech v Bibli“ je tak trochu hračkou pro autora výkladového slovníku biblických jmen. Seznamujeme se vedle etymologie se zvěstným významem jmen (připomeňme, že zmíněný výkladový slovník obsahuje více než 3 000 jmen). Na přetřes se dostane i podvojnost úzu překladu biblických jmen, ke kterému došlo v 17. století v souvislosti s překlady z hebrejštiny a řečtiny oproti starší tradici překladu z latiny. Na s. 229 si můžeme prohloubit téma 2. čísla naší revue věnované otázce prostituce ve Starém zákoně. V závěru této úvahy si autor klade otázku, co může říci k prostituci dnes? Vychází z metafory Boha – Otce. Představte si rodiče, jejichž syn žije naprosto promiskuitně. Trápí se nad ním a připomínají mu, že tím vším ubližuje druhým i sobě... Kdo si navykl na promiskuitu, ztrácí radost z lásky a propadá se do vnitřní samoty. Ať dělá, co dělá, ať má u sebe kohokoliv.

Poslední rozhovor se věnuje pojetí času (s. 259). Exkurz začíná religionistickým rozбором pojmu čas v různých náboženských systémech. Mottem je přiznání sv. Augustina, který doznává, že na otázku, co je čas, neumí odpovědět. Přes Einsteinův výklad shrnuje prof. Heller biblické pojetí času – upozorňuje na hebrejské sloveso, které nezná čas, nýbrž vid – dokonavost nebo nedokonavost. Závěr úvahy rozlišuje mezi hebrejským a řeckým pojetím času.

V ediční poznámce nás Petr Vaďura upozorňuje na přehled pořadů, ve kterých byly rozhovory vysílány: ČR 3 – Vltava, Trans World Radio: „Na křesťanské vlně Plzeň“, ČR Plzeň: „Na křesťanské vlně“, Rádio 7 – Internetové a satelitní rádio: „Ke kořenům“. Jak editor slibuje, můžeme se těšit na biblické rozhovory s Janem Sokolem, Jiřím Benešem, Petrem Pokorným a dalšími. Myslím, že avizované publikace budou dobrou pomůckou k práci s Biblií. Za první svazek velmi děkuji.

Dominik Duka OP

Dobrodružství pobytuездеjšího

(Radim Palouš v rozhovoru s Josefem Beránkem)

Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2006

Ke každé knize může čtenář přistupovat z různého úhlu pohledu. Může ji studovat odborně jako literární či umělecké dílo, nebo jako výtvar estetický, vědecký, beletristický, nebo ji může číst prostě jen pro zotavení.

O zhodnocení životního vědeckého díla bývalého rektora Karlovy univerzity Radima Palouše at se postarají odborníci. Já, která jsem seděla osm let ve školních lavicích s jeho manželkou Annou Štrausovou, bych ráda vyzdvihla lidskou stránku této mimořádné osobnosti, jak se promítá v jeho vlastním životopise *Dobrodružství pobytuездеjšího*. Kniha je napsána formou rozhovoru s Josefem Beránkem a vydalo ji Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří roku 2006.

Četba této autobiografie uvádí mnohé jeho vrstevníky do prostředí důvěrně známého, vyvolává vzpomínky na osoby, jež utvářely život a kulturu naší země v minulém století a jejichž vliv přetrvává i ve století 21.

Nestačíme žasnout nad mnohotvárností života vědce, filozofa, sportovce, skauta, pedagoga i otce rodiny, který se, ačkoli ještě nebyl ani pokřtěn, ale jehož duše byla „naturaliter christiana“, držel v celém svém bytí i za cenu nemalých osobních obětí pravých křesťanských zásad, a přitom neváhá svědčit o tom, jakou oporou a inspirací mu byla jeho vzácná manželka Anna (který muž napíše ještě po 58letém manželství o své choti, že je to „skvělá žena“, s. 247).

Muž, kterému se dostalo nejvyšších vyznamenání doma i v zahraničí, se nestyděl pracovat vlastníma rukama, nestydí se přiznat k neúspěchům i k situacím bídy, jež musela tato rodina intelektuálů často zakoušet, a nezděráhá se veřejně doznat, že se denně ráno a večer modlí liturgii hodin (také s manželkou)! O jaké pevnosti charakteru a důslednosti svědčí i jeho celoživotní věrnost skautským slibům! (Tady si nemohu odpustit osobní poznámku: Jeden z největších hříchů, který spáchal totalitní režim na duši našeho národa, zvláště naší mládeže, byl zákaz Sokola a skautingu, organizací, v nichž se ve svrchované míře pěstovaly občanské ctnosti: krajní obětavost, nezištnost, bratrství, solidarita, vstřícnost... Místo toho chtěl Pionýr vychovat „socialistického člověka“. Ted ho tedy máme a zakoušíme. Netřeba komentáře.)

Ačkoli Radim Palouš hrál důležitou roli v době totality v disentu i při revolučním převratu v roce 1989, je opět zásluhou jeho ženy, jak sám vyznává, že se nenechal po revoluci vlákat do často kalných vod politiky, zachoval si střízlivý odstup a neznepronevěřil se svému hlavnímu povolání vychovatele a vědce.

Ještě jeden aspekt této knihy zaslouží zdůraznění zejména v naší době, která se vyznačuje tak silnou krizí rodiny. Autor vlastního životopisu, sám odborný pedagog, nám nevтіravě představuje svou rodinu, kde vládou mimořádné lidské vztahy. Nejen mezi manžely (přičemž nám maně přichází na mysl podobnost s manžely Maritainovými!), ale i mezi nimi a dvěma syny a vnuky i starými rodiči zjevně vládně láska, úcta, vzájemné respektování, a to i při různých „nepřítizních

osudu“. (Zvláště majetkové poměry jsou často svízelné, ale neslyšíme nejmenší stížnost, spíše odevzanost a silnou důvěru v Boží pomoc.)

Kniha, obohacená množstvím fotografií, zaslouží doporučení nejen jako historický dokument, ale i pro svou aktuálnost v přístupu k současným problémům.

Terezie Brichtová OP

Christoph Marksches: Mezi dvěma světy: dějiny antického křesťanství Praha, Vyšehrad 2005

Když se nějaká kniha překládá do češtiny, často se něco děje s jejím titulem. I v případech, kdy lze originální název dost dobře přeložit, sahá se k obměnám nebo úplným výměnám. Mám neblahé tušení, že se tak děje se zjednodušeným ohledem na imaginární čtenářstvo, respektive – s ohledem na „cílovou skupinu“ vydání knihy. Stalo se to i v případě knihy německého historika křesťanství Christopha Marksches *Mezi dvěma světy*, a to u podtitulu. Autor napsal „Strukturen des antiken Christentums“, v českém vydání čteme „dějiny antického křesťanství“. Jistě, takové dějiny si člověk koupí radši než struktury, ale nechápe potom úplně autorova slova v úvodu, že „se nejedná o dějiny antického křesťanství v klasickém slova smyslu“. Marksches své „strukturální dějiny“ pojal jako náčrt „institucí“, životních forem (manželství, mnišství), charakteristických projevů a jednání jednotlivců i křesťanských obcí. Text rozdělil do bloků „Antické křesťanství – prostor a čas“, „Jednotlivci“, „Formy života“ a „Společensví“. Oborová pozice na hranici historické vědy a teologie mu umožňuje rozbít schematické představy o oddělenosti politických dějin, vývoje dogmatu, každodenního života. Pojímá epochu prvních čtyř století pokud možno jednotně, předpokládá, že se četnými odkazy na literární a archeologické prameny osvobozuje od anachronických projekcí pozdějších problémů do starověké látky, a dobírá se aspoň přibližně sebepochopení křesťanů té doby. Přesvědčivě omílá ostrost předělu, který v bádání o dějinách křesťanství od jisté doby představuje doba Constantina Velikého: nesledujeme-li totiž tolik politické dějiny imperia, ale vnitřní život křesťanstva, pak už epochy před Constantinem a po něm nevidíme tak protikladně. Kdo si od podtitulu českého vydání sliboval stručnou příručku, co kdy kdo kde vykonal, je v tomto směru zklamán; ne autorovou vinou – autor má totiž jiný cíl: rekonstruuje svět abstrahovaného křesťana v římském imperiu. Abstrakce dosahuje zobecněním dochovaných detailů z křesťanského života. Vyhledává všednost, tu všednost, která není individuální, nýbrž společná: zkoumá typy konverzí ke křesťanství, zvyky při narození, smrti a křtu, zbožnost biblickou, zbožnost projevovanou v bohoslužbě, uctívání andělů, svatých. Zachycuje křesťanské enkratické tendence vedoucí právě koncem sledované epochy k vzniku mnišských životních forem. Modeluje i představu o životě obcí a stopuje v nich genezi jednotlivých služeb či úřadů. Přehledný výkladový styl přitom dobře doplňuje zmíněnou autorovu snahu opřít zobecněné modely „struktur“ o nějaký text nebo hmotnou archeologickou památku. Nelze samozřejmě říci, že by taková metoda vedla vždy k spolehlivému výsledku, že tedy dochovaný

text je opravdu reprezentativní a použitelný ke generalizaci. Na druhou stranu je to to jediné, co nám zbývá: nestát nad dochovaným materiálem v povýšeném postoji toho, kdo má demaskovat, co autor chtěl „ve skutečnosti“ říct nebo čeho chtěl „doopravdy“ dosáhnout (většinou se takhle s trochou skandálního mrazení a s ironickým úsměvem „odhalí“ to, o jaké politické, sociální nebo materiální cíle komu šlo; ne že by taková motivace neexistovala, ale je nutno vidět všechno jenom těmito brýlemi?), ale kriticky zkoušet sestavit obraz z toho, co máme. Živost Markschieova textu podtrhuje i stále přítomná snaha přenášet čtenáře a čtenářky na pomyslnou exkurzi po místech, o nichž je řeč: identifikuje starověké lokality na dnešní mapě, říká, co kde můžeme (ještě teď) vidět. Autorovo školení evangelického teologa se projevuje tradiční terminologií („historický Ježíš“) a důkladnou znalostí předchůdců (A. von Harnack); vždy svědčí pro autora, když vnímá svou vlastní tradici s úctou a kriticky zároveň – Markschie na několika místech s obvyklým pojetím svých předchůdců (které označuje jako liberální protestantské historiky) polemizuje a zároveň vlastně trochu předpokládá, že čtenářky a čtenáři vyrostli na podobných učebnicích jako autor. Některé předpokládané čtenářské představy proto považuje za nutné korigovat. Uctivost, která však nepřerůstá v myšlenkovou podmaněnost, projevuje autor nejenom k oborovým a konfesním autoritám, ale především k pramenům: bere dobové projevy víry vážně a tlumočí je ve svém výkladu; nepodtrhává jim nohy už tím, že by s šibalským výrazem moderního vědce přistupoval ke svému „předmětu“ – tj. k lidem (!) – a tázal se jich, jak jim vlastně je, jak se subjektivně cítí (v leccems by to připomínalo karikaturu psychiatra vážně pokyvuujícího hlavou nad paranoikovým popisem pronásledovatelů). Závěr knihy je věnován důvodům prosazení křesťanství v římském imperiu – tomuto tématu se Markschie věnoval i ve své pozdější práci (srov. recenzi studie „Warum hat das Christentum in der Antike überlebt?“ zveřejněnou Janou Plátovou IN: *Studia theologica* 8, č. 4 [26], zima 2006). Proti doddsovskému „věku úzkosti“ a tradiční představě „úpadku a pádu“ nejenom říše, ale všeho ve 4. a 5. století postavil pozitivní obraz křesťanství jako orientující síly, která lidem dává i v politicky pohnutých dobách životní smysl a naději, která poukazuje na Boží stvoření jako na dobré. Je to obraz života mezi dvěma světy, mezi lidským světem plným viny (právě v přelomových dobách) a světem, kde se otvírá pramen odpuštění. Těmito slovy nechci snižovat zajímavou Doddsovu studii: naopak, nejlip číst Markschie i Doddse.

Český text, vysázený moderní variací na renesanční Garamond (praktická čitelnost a přehlednost dobře koresponduje s autorovým stylem), je připraven po překladové (K. Rynčová) i redakční stránce solidně. Petr Kitzler (www.iliteratura.cz) upozornil na kosmetické nedostatky, především na rozsáhlé přívlastkové konstrukce umísťované podle němčiny před rozvíjené slovo („o historičnosti této asi deset let post festum vyprávěné zahradní scény“) – jsou v textu opravdu až příliš časté. Jasný autorův styl je ale jinak tlumočen velmi sdělně a hladce. Člověk zajímavější se u nás o hojně citované texty, který nemůže tak jako mnohde ve světě snadno sáhnout po edicích, na které se v knize odkazuje, ocení, že seznam pramenů a literatury byl doplněn i o české překlady (na chybičkách Quintiliana upozornil už P. Kitzler; v sekundární literatuře je zase opomenuta syntéza *Dějín křesťanského mnišství* nedávno zveřejněného Karla Susona Franka).

Ondřej Koupil

Thomas Merton: Vody Siloe

Praha, Krystal OP 2007

Dominikánské nakladatelství Krystal OP vydalo v letošním roce v českém překladu Daniela Nečase další knihu trapistického mnicha Thomase Mertona *Vody Siloe* (*The Waters of Siloe*). Kniha vypráví o dějinách reformovaného cisterciáckého mnišství a vykládá cisterciáckou spiritualitu.

Na prvních dvou stránkách první kapitoly Merton rychle proběhne historií od sv. Antonína poustevníka k sv. Benediktovi a potom se stručně zastaví u jednotlivých reforem benediktinského řádu v 9., 10. a 11. století (reforma sv. Benedikta z Aniani, clunyská reforma, reforma sv. Jana Gualberta) a vzniku nových poustevnických řádů v 11. stol. (kamaldulští mniši, kartuziáni, Grandmont). Na konec se dostane ke vzniku reformovaného kláštera v Cîteaux a rozvoji této nejvýznamnější reformy, u které už setrvá po zbytek kapitoly. Druhá kapitola líčí se zábavnou barvitostí úpadek cisterciáků až do reformy vzdělaného a urozeného Armanda-Jeana le Bouthillier de Rancé v 17. století. Se stejnou barvitostí pak popisuje také excentrické projevy askeze v klášteře La Trappe, který si de Rancé zvolil ke svému zbožnému reformátorskému experimentu. Merton se k výstřelkům prvních trapistů nemůže stavět jinak než kriticky, ale připomíná zároveň, že se jednalo o průvodní jevy znovuvzkříšení mnišské askeze, na které už tehdy – zdá se – začínal být nejvyšší čas. Kyvadlo se zkrátka přehouplo do druhé krajní polohy a „mentalita opatství La Trappe se podobala smýšlení Ztraceného praporu, „sebevražedné jednotky“ vojáků, kteří si uvědomují svůj nevyhnutelný osud, zároveň však jsou plni odhodlání odejít ze světa ve velkém stylu“ (s. 55). De Rancé byl humanistický vzdělanec znalý řečtiny a klasické latiny, který se už ve svých deseti letech chystal připravit kritické vydání Anakreonta a v šestnácti dostal pro mimořádnou znalost církevních otců povolení kázat v pařížských kostelech. V klášteře La Trappe se posléze snažil uvést ve skutek staré způsoby askeze, o kterých četl v *Životech poustních otců* (*Vitae Patrum*), a podněcoval své mnichy k soutěživosti v umrtvování těla, jako by mnišský život byl jakousi permanentní asketickou olympiádou.

V dalším vyprávění se těžiště Mertonovy pozornosti začíná pozvolna přesouvat na severoamerický kontinent, kde se začal řád také usazovat. Stalo se to takto: Za Francouzské revoluce postihl trapisty nejprve zákaz přijímání nových kandidátů a posléze buď emigrace, nebo násilná deportace. Skupina mnichů pod vedením Dom Augustina de Lestrangle se usadila ve švýcarském Fribourgu v opuštěném kartuziánském klášteře La Val-Sainte, v chudých a drsných končinách. Když tento klášter dosáhl schválení Svatým stolicem a byl povýšen na opatství, začal zakládat řeholní domy po celé Evropě počínaje Španělskem. Dom Augustin však pojal ještě větší plán a chtěl, aby řád hledal útočiště před válkou založením kláštera v Americe. Následuje líčení často bizarních amerických dobrodružství Dom Urbana Guilleta a dalších osobností pokoušejících se během napoleonských válek k pověření Dom Augustina usídlit trapisty na americkém kontinentě (Kentucky, Illinois, Nové Skotsko). Po válce se trapistický život nejprve znovu koncentroval do Francie, ale zanedlouho, v roce 1848, byla opět vyslána do Ameriky skupina mnichů pod vedením

otce Eutropia Prousta, aby založila v Kentucky klášter Gethsemani, do kterého o necelých sto let později, koncem roku 1941, vstoupil také Thomas Merton. Příběh řádu pak pokračuje dále až do autorovy doby. Cílem recenze ale není převyprávět děj knihy celý. Stejně by ho nevystihla, protože tón vyprávění neudávají samotná historická fakta, ale řada drobných příhod a anekdot, charakteristiky vůdčích postav, často značně svérázných, i některých mnichů, o kterých náhoda či vědomá tradice dochovala zprávy.

Hlavním tématem knihy nicméně nemá být výklad dějin nějakého řádu. Historický příběh je záramován zpředu i zezadu úvahami o povaze reformované cisterciácké řehole a cisterciáckého povolání, které přecházejí od poutavého vyprávění k faktografii, od spirituálních výkladů k apologii reformy a kontemplace, nebo dokonce k její prosté oslavě. Kromě teologických odůvodnění kontemplativní řehole, která však mohou být jistě podle libosti rozporována, používá Merton i důvody v jádře legalistické, které trvají se zarputilou neochvějností, jakoby s jakousi mentální mnišskou *stabilitas loci*: „nejlepším řádem v církvi určitého období je takový, který se co nejvíce blíží dokonalému zachovávaní své řehole a co nejsvědomitěji se věnuje tomu, pro co byl ustanoven [...] největší cenu mají pro církev ty řády, které v každé době co nejpřesněji zachovávají literu i ducha svých řeholí, i přestože vykonané dílo neupoutá žádnou pozornost okolí.“ (s. 20–21)

Kniha *Vody Siloe* je tedy také zajímavým a přesvědčivým vyznáním kontemplativního mnicha, vyznáním věrnosti – nebo chcete-li lásky – k řádu a řeholi i vůči kontemplativnímu životu. Na jejím konci stojí idylické líčení původní spirituality a každodenního cisterciáckého života v jeho počátcích ve 12. století a toho, jak tento život spoluurčovalo a podporovalo jeho přirozené prostředí, poloha kláštera a jeho strohá architektura bez soch, ozdob a obrazů. Tato kniha o trapistech může být ovšem dobrou duchovní četbou i vně klášterních zdí, protože hodnoty jako stabilita a obrácení mravů, obsažené v mnišských slibech, nejsou něčím, co by muselo být obyčejnému křesťanovi zapovězeno a co by smělo být zdravému člověku cizí.

Jiří Pavlík

English Summary – Prostitution

Albert-Peter Rethmann

Dignity of Body and Vulnerability of Soul

Professor Rethmann's article derives from the experience known already in Antiquity: that the spiritual world is interconnected with the world of physical impressions. So, by means of the body, the whole human person is accepted and expressed. While the ancient and specifically Platonic idea of body is dualistic, attempting at a separation of body and soul, the Biblical approach is different. By examining the Hebrew terms „nepesh“, „ruah“, „basar“, and „leb“, the author comes to realize how Biblical anthropology views the spiritual aspect of human person as indivisibly joined with the physical one. The same is confirmed by the Good News. However, just as the soul's beauty is reflected in the beauty of the body, the soul is wounded whenever the body is assaulted. Prostitution is an example of that. Reducing human sexuality to mere bodiliness leads to deep wounds in sense of self-esteem. For, in fact, prostitution is first a problem of human dignity. The body has its dignity, for it is a means of expressing the vulnerable human soul. Therefore it is worth of protection because through it we can touch the soul itself.

Jan Heller

Rahab the Prostitute

The article by a prominent Czech Bible scholar Jan Heller is first of all an exegesis of the Old Testament story of Rahab the prostitute from the book of Joshua. First, it is put in the context of the Middle East view of prostitution that is reflected in the books of Bible more than once. The story of Rahab, probably a pagan priestess-prostitute, is then clarified not just by way of examining the strata of inherent symbolic meanings (Rahab – Wide, i.e. not only full-bosomed but also big-hearted, etc.) but also by employing philological and archeologic procedures (reconstructing a possible pagan shrine on the roof of Rahab's house). On the one hand, Rahab the prostitute is an example of a deep conversion of a sinner, anticipating those of the New Testament; on the other hand the article may serve as a model of erudite Biblical exegesis.

Pavel Vojtěch Kohut OCD:

„Your faith has saved you; go in peace!“ (Lk 7:50)
(The Gospel of Jesus Christ and Forced Prostitution)

The article attempts to give an answer to the question of Christian attitude to prostitution. It proceeds in three moments corresponding to the three phases of inductive method: *to see*, *to interpret*, and *to act*.

The phenomenon of prostitution is shown on a number of prejudices widespread in the society and in the church. Some real data about present-day prostitution in the Czech Republic and in Europe then complete the picture. A basic finding is that prostitution is a socially pathological phenomenon since it is opposed to human dignity of the „actors“ (prostitutes, clients and also pimps) and because it is usually associated with organized crime (women and child trade, violence, etc.).

In the second part of the article, prostitution is interpreted in confrontation with some Gospel facts, the reverence and sensitiveness of Jesus in his approach to individuals. The pericopes John 8:3–11, and especially Lk 7:36–50, are examined, and a symbolic reading of the latter is transformed into a paradigm of Christian ministry in the milieu prostitution.

The third part, devoted to concrete action, first presents basic Christian attitudes towards the phenomenon of prostitution, then goes on to draft some specific modes of engaged Christians' action in this milieu, making use of areas of action that had been identified earlier: streetwork, sheltered living, background setting, public opinion, and civic authorities.

Marie Boháčová

The Oldest Trade or the Oldest Crime?

In modern global world the prostitution acquires the dimensions of well-organised prosperous business. It includes activities which are unacceptable from the morals' point of view however for many of states they are considered legal. As a matter of fact the activities qualified as crimes begin to prevail. The trafficking in women for sexual exploitation and organising the prostitution became the most profitable part of the so called sex-business. International community try to solve the phenomenon of prostitution and trafficking in persons by means of Conventions and other documents of the international law. Whereas the trafficking in persons for sexual exploitation and organising of prostitution is generally considered to be a criminal offence, the prostitution itself (i.e. providing of sexual services for payment) is treated differently as far as national legislations of the individual states are concerned. According to these different states' laws we can distinguish three types of approaches to prostitution.

With the prohibitionist approach, prostitution is defined as criminal activity and all activities relating to prostitution are criminalized : soliciting, procuring, pimping and brothel keeping. All persons engaged in prostitution are criminally responsible: prostitutes, clients (johns) and pimps. Under the regulationist approach the prostitution is separated from the trafficking in women. Whereas the trafficking in women is criminal offence, the prostitution is legalized and redefined as a form of service work, i.e. sexual service. State legal regulations set up conditions when, where and under what circumstances prostitution can be engaged in. Under the abolitionist approach, prostitution is viewed as a harmful activity (namely for women and children) and must be eradicated. The demand side is focused and those who buy sex acts,

pimps, brothel keepers and traffickers are criminalized. Prostitutes are considered victims and are decriminalized.

René Milfait

Child as Commodity in Prostitution

The exploitation and dehumanization of children's human person and sexuality in prostitution presents one of the most serious global problems that is to be concerned and solved not only in the Czech Republic, but in the whole Christian Church. The human dignity of the most vulnerable ones is being destroyed, which has serious short-term as well as long-term consequences.

The phenomenon referred to as child prostitution is a part of a broader social phenomenon, referred to as Commercial Sexual Exploitation of Children in British and American professional literature. It is a multifaceted and multidisciplinary problem with many implications. The first part of the article describes the forms and causes of child prostitution, its consequences and criminal law aspects. In the second part, the author analyzes the concepts of ethics and morality and the dichotomy between perception of these two concepts from the point of criminal law and theological ethics. The article focuses also on the challenges that this phenomenon presents to pastoral ministry.

Eugenia Bonetti MC

New Samaritans of the third millenium

The article of Sister Bonetti witnesses to her long-term ministry to Italian prostitutes. She tells of her frustration when she had to return after years of missionary work in Kenya. This, however, was recompensed by a new perspective of ministry to prostitutes – by the way, often Africans, too. Her motivation was supported by the example of Biblical parable of the Good Samaritan that, actualized, took the shape of ministry to the abused, robbed, and abandoned women. Sister Bonetti appeals to indifference and laxity, not only in the society but also in the church, recalls the so far unrealized potential of ministry of religious congregations of men in this area, and hints at steps of concrete action to help the prostitutes who in her eyes are a modern parallel to slavery.

Papal Council for Pastoration of Migrants and Itinerants

First International Pastoral Assembly Aimed to Liberation of Street Women (Final document)

This is an edition of the Final document of the First international pastoral assembly aimed to liberation of street women that took place in Rome, 20–21 June 2005. A key moment of this

assembly was, among other things, the acknowledgement of prostitution as a modern form of slavery. The document presents tasks that should be tackled by the church in reference to it –from ways of practical help to the victims (e.g. training of specialists) to activities of bishops, religious congregations, communities of believers, etc.

Multiformity of Love of Neighbour Presentation of Several Christian Movements and Organizations Helping Street Women

The article is a presentation of four movements and organizations fighting prostitution at present – Association of Pope John XXIII, Mouvement du Nid (Nest Movement), SOLWODI (Solidarity with Women in Distress), and the Magdala Project.

Not Avoid to Look and Act! Interview with Lea Ackermann, Foundress of NGO SOLWODI: Solidarity with Women in Distress

The foundress of SOLWODI Lea Ackermann in an interview recalls the beginnings of her organization in Kenya, Africa, that later gave rise to an independent initiative in Europe. From her Christian position she clearly defines prostitution first as a problem of human dignity, as a present-day slavery. The main task of the church according to her is to strive for sexual ethics that would include problems of domestic violence as women abuse is always connected with the problem of power. Ackermann also tackles the question of voluntary prostitution but in a comprehensive explanation she turns it down. She recalls her experience of collaboration with NGO Renovabis. Together with it SOLWODI run a preventive campaign against prostitution during the World Championship in Football, Germany, 2005. Asked about other practical steps that could be taken in fight against prostitution Ackermann first underlines being attentive to whatever happens around us, and being ready to act. She also highlights that it is a matter of civilians, too, who are to realize that even they are harmed by prostitution and sexual tourism.

MAGDALA

PROJEKT MAGDALA NABÍZÍ POMOC OBĚTEM:

- ▶ domácího násilí
- ▶ sexuálního násilí
- ▶ obchodování s lidmi
- ▶ nucení k prostituci
- ▶ nucení k otrocké práci

PROJEKT MAGDALA POSKYTUJE:

- ▶ krizovou intervenci a následnou podporu
- ▶ chráněné ubytování s utajenou adresou
- ▶ osobní asistenci
- ▶ právní a sociální poradenství a pomoc
- ▶ psychologickou a lékařskou pomoc
- ▶ duchovní podporu a vedení
- ▶ podporu a pomoc při hledání zaměstnání
- ▶ zprostředkování pomoci při návratu do země původu

K DISPOZICI JE NEPŘETRŽITÁ SLUŽBA

- ▶ linka pomoci Magdala: + 420 737 234 078

nejen v češtině a světových jazycích, ale i v čínštině a vietnamštině

Projekt Magdala je součástí aktivity **Caritas ČR**, České katolické charity, díky jejíž rozsáhlé síti charitních zařízení a profesionalitě pracovníků může zajišťovat na území celé České republiky svou činnost.

Projekt Magdala,
Koordinační centrum,
ADCH Praha,
Londýnská 44,
120 00 Praha 2

tel.: +420 736 764 706, +420 603 588 440

Literárně-výtvarné dílny

ARS POETICA 2007

28. 7. – 6. 8.

Duchovní cesta básníkova

J. Čapek, I. Blatný, Z. Rotrekl,
E. Juliš, L. Novák, I. Diviš

M. Kovářik, P. Pečínková, Z. Kaprál,
A. Palán, J. Rous, E. Vlčková, I. M. Jirous,
T. Vážan, V Brabenec, J. Karafiát

[HTTP://ARSPOETICA.WZ.CZ](http://ARSPOETICA.WZ.CZ)

STUDIA THEOLOGICA 27

jaro 2007

ročník IX, číslo I

Teologický časopis Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého,
Teologické fakulty Jihočeské univerzity,
Teologické fakulty Trnavské univerzity
a Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy

František Kunetka:

Bílá sobota – druhý den Velikonočního třídění

Ctirad Václav Pospíšil:

**Nové pohledy na problematiku
přednicejských trinitárních herezí**

Adam Mackerle:

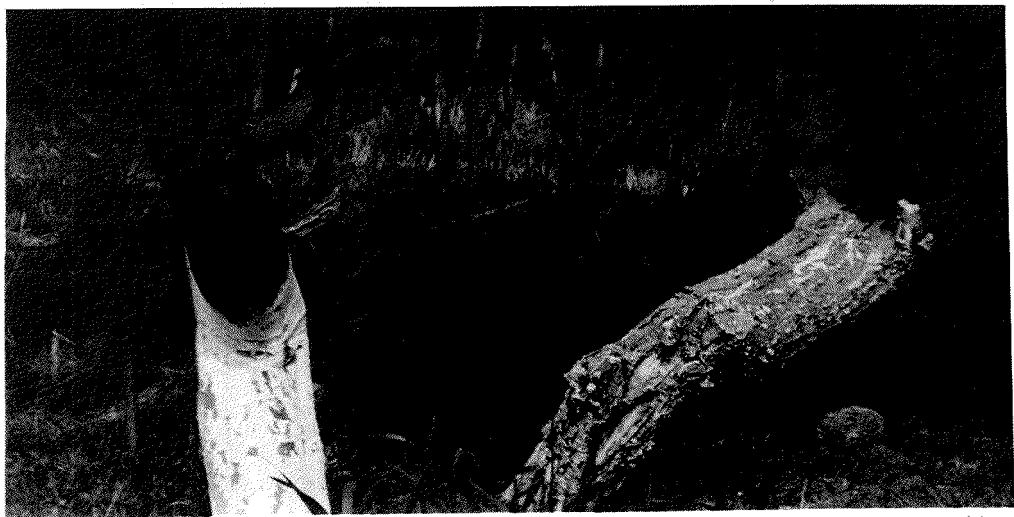
**Danielovy dvorské příběhy jako vzor chování Žida
uprostřed pohanské společnosti (Dan 1–6)**

Sidonia Horňanová:

**Riešenie otázky pôvodu zla v období
medzi Starou a Novou zmluvou**

Michal Chabada:

Problém vedeckosti teológie u Jána Dunska Scota

JOHN PAINTER
CITIZENSHIP

Souvislosti 1/07 ■ Kontext / Yves Bonnefoy - Emanuel Frynta - Patrik Ouředník
- Petr Šrámek - Viktor Kopasz ■ **Rozhovor** se Zbyňkem Hejdou ■ **Literatura** /
Zsuzsa Rakovszky - Jorgos Seferis - Jerzy Jarniewicz - Pavel Hoza - Sylva Fischero-
vá - Zdeněk Volf - Dario Fo: Netopejrov - Dopisy Karla VI. Schwarzenberga Libuši
Halasové ■ **Překladatel a redaktor** / Anketa - Diskuse nad překladem povídek
M. Atwoodové a románu I. McEwana ■ **Paní de Lafayette** / Závěš Šuman - Georges
Poulet - Martin Pokorný ■ www.souvislosti.cz

PAINTER

W. Norris Clarke: Osoba a bytí

V knize „Osoba a bytí“ se Clarke stručným, ale čtivým a srozumitelným způsobem zabývá pojmem lidské osoby. Jeho pojednání není povrchním referátem, ale hluboce promyšlenou syntézou zasazenou do širších souvislostí. Vychází z metafyzických základů (osoba jako nejvyšší způsob bytí) a poté dospívá k důsledkům osobního pojetí člověka. Pro českého čtenáře je tato kniha ukázkou takového přístupu k filosofické antropologii, který v naší původní ani překladové literatuře dosud nemá obdobu.

W. Norris Clarke, S.J. (*1915) je emeritním profesorem na Fordham University, New York. Otázky bytí v Tomášově metafyzice ho přivedly k zájmu o tzv. existenciální tomismus. Clarke je však na hony vzdálen pouhému historizujícímu opakování Tomášových myšlenek nebo sterilním učebnicovým výkladům. Lze ho zařadit ke skutečně originálním autorům, kteří Tomášův odkaz posunují v současných diskusích stále kupředu.

W. NORRIS CLARKE

Osoba a bytí

*„Bytí“ znamená „bytí ve vztahu“.
Tvořivé rozvinutí Tomášovy filosofie člověka
personalistickým směrem.*

KRYSTAL OP
KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ

brož., 120 str., 147 Kč

TEOLOGICKÉ STUDIE

ČASOPIS PRO TEOLOGII A TEOLOGICKÉ SOUVISLOSTI VE FILOSOFII,
PĚDAGOGICE A SOCIÁLNÍ PRÁCI

STUDIE

Michal Chabada

Ontologické implikácie teórie poznania u Jána Dunska Scota

Tomáš Machula

Prvotní hřích u církevních otců

Radomír Malý

Biskup a kardinál Clemens August von Galen a německý episkopát
v boji proti nacismu

Július Pavelčík

Podobenstvo o múdrom rybárovi. Tomášovo evanjelium:
Logion 8 TE 33,28b–34,3a, (L 81–82)

Stanislav Příbyl

Ekumenický potenciál Kodexu kánonů východních církví

František Štěch

Společenství učedníků jako model církve v teologii kardinála R. A. Dullese

PŘEKLAD

Matthias Joseph Scheeben

Tajemství křesťanství všeobecně

RECENZE

Jaroslav Vokoun (William C. Placher, Bruce D. Marshall, Alexander Schmemmann)

Július Pavelčík (Jidášovo evanjelium)

2/2006

ročník VII

SALVE hledá velkorysé dárce a podporovatele

Proč potřebujeme Vaši pomoc:

- ¶ Salve, revue pro teologii, duchovní život a kulturu má za sebou 16 let existence. Během této doby prošlo také vývojem v odbornosti, grafické tváři, obrazovém doprovodu i tiskové kvalitě.
- ¶ Náklady samozřejmě rostou, a tak nyní překračují náš zisk z prodeje jednotlivých čísel. Jsme odkázáni na několik velkorysých dárců.
- ¶ Nechceme zvyšovat cenu za výtisk, která je v současnosti mnohem nižší než skutečné náklady.

**Podpořte, prosím, finančně revue Salve –
staňte se naším podporovatelem!**

Číslo účtu: 68739004, kód banky: 0400, variabilní symbol: 60971.

Adresa redakce: Salve, Velké náměstí 35, 500 01 Hradec Králové

Volejte na telefon: 495 063 625

Pište na e-mail: dominika@diecezechk.cz

Další informace o revue SALVE najdete na <http://salve.op.cz>.

SALVE

revue pro teologii, duchovní život a kulturu
číslo 2 ročník 17 (2007)

vychází čtyřikrát ročně

pro Českou dominikánskou provincii a Biskupství královéhradecké vydává:
Krystal OP, s. r. o., Husova 234/8, Praha 1

šéfredaktor: Dominik Duka OP

redakce: Norbert Schmidt a Martin Bedřich

redakční rada /

Josef Bartoň, Dominika Bohušová OP, Lawrence Čada SM, Tomasz Dostatni OP,
Štěpán Filip OP, Ivo Harák, Tomáš Chudý, Klára Jelínková, Jan Linka, Benedikt Mohelník OP,
Jiří Pavlík, Tomáš Petráček, Tomáš Pospíšil OP, Jan Regner SJ, Albert-Peter Rethmann,
Alexius Vandrovec OSB a další přátelé

sídlo redakce /

SALVE, Velké nám. 35, 500 01 Hradec Králové

tel.: 495 063 625, e-mail: dominika@diecezezhk.cz

Redakce přijímá příspěvky bez nároku na autorský honorář.

Odborné články jsou lektorovány.

jazyková korektura: Jan Linka

překlad do angličtiny: Josefa Strettiová OP

obálka a grafická úprava: Otakar Karlas, Norbert Schmidt

sazba z písem Baskerville Ten OT a John Sans: studio Lacerta (www.sazba.cz)

tisk: PBtisk, Prokopská 8, Příbram

internetové stránky: Lukáš Kratochvíl (<http://salve.op.cz>)

distribuce /

Postservis, odd. předplatného, Poděbradská 39, 190 00 Praha 9, www.periodik.cz

e-mail: postabo.prstc@cpost.cz, bezplatná infolinka České pošty 800 104 410

(Dosavadní předplatitelé obdrží složenku poštou.)

cena 48 Kč

roční předplatné včetně poštovného 170 Kč, sponzorské 300 Kč

MK ČR 67 83

ISSN 1213-6301